

PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI (PER)
BOSNE I HERCEGOVINE
2025. - 2027. GODINE

Sadržaj

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE.....	3
2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE.....	4
3. MAKROEKONOMSKI OKVIR	13
3.1. Najnovija ekonomska kretanja.....	14
3.2. Srednjoročni makroekonomski scenarij	20
3.3. Alternativni scenariji i rizici	25
4. FISKALNI OKVIR	30
4.1. Strategija i srednjoročni ciljevi politike	30
4.2. Implementacija budžeta u 2024. godini	32
4.3. Planovi budžeta za godinu podnošenja PER-a.....	34
4.4. Srednjoročni izgledi budžeta	36
4.5. Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)...	38
4.6. Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja	42
4.7. Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom	47
4.8. Kvalitet javnih finansija.....	49
4.9. Fiskalno upravljanje i budžetski okviri	50
4.10. Održivost javnih finansija	55
5A. USKLADENOST REFORMSKE AGENDE SA MAKRO-FISKALNIM OKVIROM PER-a.....	57
6. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESOVANIH STRANA.....	66
7. ANEKSI.....	70

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE

Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine 2025-2027 (u daljem tekstu: ERP BiH) je jedan od najvažnijih dokumenata u ekonomskom dijalogu sa EU, odnosno ispunjenju ekonomskih kriterijuma u dijelu osnova (eng. “fundamentals”) za članstvo u EU. Prema Izvještaju EK iz 2024. godine, BiH je u ranoj fazi priprema u uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije kao jednog od ekonomskih kriterijuma za članstvo u EU. Europsko vijeće je 21. marta 2024. donijelo odluku o otvaranju pregovora o pristupanju BiH Europskoj uniji, te će implementacija ERP BiH imati dodatni značaj u praćenju napretka u ovom procesu.

Makroekonomski i fiskalni okviri ERP BiH usklađeni su sa programima rada svih nivoa vlasti i strateškim ciljevima koje sadržavaju. U sinergiji sa ERP-om, ostvarenju ovih ciljeva doprinijeti će i reformske mjere iz Prijedloga nacarta Reformske agende¹ u okviru Plana rasta za Zapadni Balkan. ERP BiH sadrži procjenu utjecaja strukturnih reformi iz Prijedloga nacarta Reformske agende na projektirani ekonomski rast, odnosno makroekonomski okvir i fiskalne indikatore u razdoblju 2025-2027. Prilikom izrade ERP BiH, uzeti su u obzir i ostali važeći strateški dokumenti usvojeni od strane Vijeća ministara BiH, Vlade Republike Srpske, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, obveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine i Europske unije, kao i Smjernice Europske komisije i Preporuke iz Zajedničkih zaključaka iz maja 2024. godine.

Kako je ERP BiH dokument kojim se predstavljaju mjere ekonomskih politika u BiH za naredni trogodišnji period, u njegovoj izradi, a u skladu sa Smjernicama EK, proveden je konzultacijski proces sa zainteresovanim stranama svih nivoa vlasti.

Negativne ekonomske posljedice dešavanja u svjetskoj ekonomiji posljednjih godina (poput globalne pandemije i sukoba u Ukrajini) manifestuju se kroz trgovinske, finansijske, cjenovne šokove koji nisu zaobišli ni BiH, te vanjsko okruženje predstavlja veoma važnu strukturalnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u zemlji. Polazeći od eksternih i internih dinamika, mjera ekonomske politike i strukturnih reformi obuhvaćenih u prijedlogu Reformske agende, ERP BiH sadrži projekciju prosječne stope ekonomskog rasta BiH u periodu 2025-2027. od oko 3% na godišnjem nivou (2025: 2,8%, 2026. 3,1% i u 2027. godini 3,3%).² Rast će se temeljiti na domaćoj tražnji kroz povećanje privatne potrošnje i investicija.

Privatna potrošnja i investicije kao glavni pokretači rasta, vodiće povećanju prihoda. Fiskalna politika će u narednom srednjoročnom periodu od 2025-2027. godine biti umjereno restriktivna i stabilizirajuća, sa opreznim fiskalnim planiranjem usljed velikih globalnih neizvjesnosti. Kao takva, fiskalna politika će doprinijeti i očuvanju makroekonomske stabilnosti zemlje, usporavanju inflacije i smanjenju spoljnotrgovinskog deficita. U čitavom periodu 2025-2027. se očekuje sporiji rast javnih rashoda od rasta javnih prihoda, tj. postepeni prelazak budžeta u blagi suficit od 0,1% BDP u 2026. godini, nakon deficita od 0,7% u 2025. godini. U 2027. se očekuje suficit od 0,7% BDP. Pri tome je važno naznačiti da Fiskalno vijeće u BiH nije usvojilo Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u BiH za 2025-2027. godinu. Stoga, još uvijek nema pravnog osnova za pripremu DOB-a institucija BiH za period 2025-2027. godina i Nacrta Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2025. godinu, te su podaci za institucije BiH uzeti iz DOB-a BiH za 2024-2026. godina.

¹ Dokument Reformske agende u Bosni i Hercegovini nije usvojen. Iz tog razloga kroz cijeli dokument PER BiH radi se o prijedlogu nacarta Reformske agende BiH.

² Projekcije DEP-a, septembar 2024. godine

2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE

U ovom poglavlju su prikazane aktivnosti po pitanju implementacije preporuka iz Smjernica Europske komisije (*Policy Guidance*) za programe ekonomskih reformi zemalja kandidata i potencijalnih kandidata od 2025. do 2027. godine, koje su dio Zajedničkih zaključaka usvojenih na sastanku Vijeća Europske unije za ekonomska i finansijska pitanja (ECOFIN) održanom u maju 2024. godine u Briselu, u okviru „Ekonomske i finansijske dijaloga između Evropske unije i zemalja Zapadnog Balkana i Turske.” Prikaz aktivnosti po svakoj od smjernica politika za BiH dat je u nastavku.

1.1 Usvojiti Globalni fiskalni okvir na vrijeme kako bi se dale učinkovite smjernice za pripremu proračuna svih proračunskih subjekata (tj. institucija BiH, entiteta Federacije, entiteta RS i Brčko Distrikta)

Iako su preduzeti određeni koraci u tom pravcu, Fiskalno vijeće u BiH nije usvojilo Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u BiH za 2025-2027. godinu. Stoga, još uvijek nema pravnog osnova za pripremu DOB-a institucija BiH za period 2025-2027. godina i Nacrta Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2025. godinu, te su podaci za Institucije BiH uzeti iz DOB-a BiH za 2024-2026. godina.

Vlada Republike Srpske je preduzela mjere donošenja okvirnog budžeta, Budžeta za 2025. godinu³ i Program ekonomskih reformi Republike Srpske, dok je donošenje Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u nadležnosti Fiskalnog vijeća BiH.

Vlada Republike Srpske je na 79. sjednici, održanoj 1. avgusta 2024. godine, usvojila Dokument okvirnog budžeta Republike Srpske za period 2025-2027. godina, kao dokument srednjoročnog planiranja koji uključuje analize i projekcije za sektor opšte vlade Republike Srpske. Dokument je pripremljen u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu Republike Srpske i standardima fiskalne statistike, te predstavlja osnov za pripremu i izradu godišnjeg budžeta Republike Srpske.

Očekivani uticaj je da dokument postavi strateški okvir i gornje granice resursa unutar kojih se priprema godišnji budžet, s ciljem da obezbijedi bolju povezanost između prioritetnih politika Vlade Republike Srpske i načina na koji ona alokira javne resurse

1.2 Povećati udio državnih kapitalnih izdataka u BDP-u donošenjem mjera koje poboljšavaju upravljanje javnim ulaganjima i omogućavaju ubranu provedbu onih investicijskih projekata koji su bili predmet jasne pozitivne procjene isplativosti.

U toku 2024. godine su preduzete mjere u cilju povećanja udjela kapitalnih izdataka u BDP-u kroz efikasnije upravljanje javnim ulaganjima. Unapređenje sistema javnih investicija planirano je u pojedinačnim i sveobuhvatnoj PFM strategiji BiH. Odabir kapitalnih investicija čiji udio u BDP treba da se poveća, svi korisnici treba da zasnivaju na dugoročnom planiranju zasnovanom na detaljnoj analizi resursa i potreba, a svi implementatori projekata treba da prate efekte utroška javnih sredstava i doprinos ostvarenju razvojnih ciljeva. Unapređenje sistema upravljanja javnim investicijama u institucijama FBiH postignuto je stupanjem na snagu izmjena i dopuna Uredbe o načinu i kriterijima za pripremu, izradu i praćenje realizacije programa javnih investicija u 2023. godini, čime se doprinijelo i smanjenju “ad hoc” donošenja odluka o izboru kapitalnih projekata za finansiranje iz budžeta. Unapređenje procesa upravljanja javnim investicijama u Republici Srpskoj nastavlja se sprovođenjem aktivnosti na poboljšanju usklađenosti prioritizacije projekata javnih investicija sa sektorskim strategijama, povezivanju planiranja projekata sa procesom pripreme budžeta, čemu će doprinos dati izrada novog sveobuhvatnog softverskog rješenja za evidenciju i praćenje projekata

³ Narodna skupština Republike Srpske je na Četrnaestoj redovnoj sjednici održanoj 11. decembra 2024. godine usvojila Budžet Republike Srpske za 2025. godinu i Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2025-2027. godinu.

javnih investicija, izmjena aktuelne Uredbe o pravilima za odabir, ocjenu i utvrđivanje prioriteta projekata javnih investicija u Republici Srpskoj (u decembru 2024. godine usvojena je izmjena Uredbe o pravilima za odabir, ocjenu i utvrđivanje prioriteta projekata javnih investicija u Republici Srpskoj, dok se u narednom periodu očekuje sveobuhvatna izmjena iste), te obuke za predstavnike javnog sektora za pripremu projekata JPP, kao i obuke zaposlenih u javnom sektoru za upravljanje projektima, prema raspoloživim mogućnostima. U narednom periodu u BiH je potrebno nastaviti obuke odnosno dalje jačanje administrativnih kapaciteta u javnom sektoru za pripremu i upravljanje projektima koji su bili predmet jasne pozitivne ocjene isplativosti i koji imaju jasnu razvojnu ulogu.

Iako je procjena izvršenja kapitalnih rashoda i izdataka u BiH u 2024. godini bila ispod plana, njihovo učešće u procijenjenom BDP-u u 2024. godini je bilo oko 4,2% BDP, što predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu godinu i u skladu je sa smjernicom EU.

1.3 U cilju jačanja efikasnosti naplate poreza, poboljšati učinkovitu razmjenu podataka o poreznim obveznicima između poreznih tijela u zemlji, a posebno razjasniti ustavnu nadležnost za uspostavu centralnog (za cijelu državu) registra bankovnih računa fizičkih osoba, u skladu s pravnom stečevinom EU.

Ostvaren je napredak kroz stvaranje pravnih pretpostavki za unapređenje evidencije računa fizičkih lica i razmjenu informacija unutar BiH. Saradnja i razmjena informacija između poreskih uprava u BiH odvija se u skladu sa Memorandumom o institucionalnoj saradnji, razmjeni i ustupanju podataka o poreskim obveznicima potpisanim još 2016. godine. Podaci koji se razmjenjuju pomažu u otkrivanju nepoštovanja poreskih propisa od strane poreskih obveznika za koju su nadležne pojedinačne uprave. To dalje doprinosi smanjenju sive ekonomije, odnosno povećanju poreskih prihoda.

U skladu sa entitetskim nadležnostima, u oba entiteta zakonima su uspostavljeni registri bankarskih računa poslovnih subjekata i fizičkih lica, u skladu sa EU acquis. Registar računa poslovnih subjekata koji u Republici Srpskoj vodi Agencija za posredničke informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF), uspostavljen je već 2012. godine, a kasnije osavremenjen, s ciljem unapređivanja platnog prometa i jačanja finansijske discipline putem osnaživanja postupka prinudne naplate potraživanja na novčanim sredstvima i zaštite povjerilaca. U Republici Srpskoj, registar računa fizičkih lica uspostavljen je 2019. godine Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem platnom prometu⁴. Ovim zakonom izvršeno je preuzimanje EU acquis u vezi sa uspostavljanjem ovakvog registra i obezbjeđenjem zaštite ličnih podataka⁵. S ciljem otklanjanja uočenih problema u praksi i propusta u evidentiranju računa fizičkih lica, u 2022. godini osnažen je Zakon o unutrašnjem platnom prometu⁶ u segmentu dopune podataka koju treba da sadrži registar računa fizičkih lica. Time su stvorene pravne pretpostavke za uspostavljanje i vođenje registara sefova fizičkih lica i poslovnih subjekata, kao elektronske baze podataka o ovim bankarskim uslugama, što je takođe povjereno APIF-u.

U Federaciji BiH, uspostavljen je registar računa fizičkih lica (pravni okvir je obezbijeđen). Dva registra na bazi sporazuma nadležnih organa, a u skladu sa zakonom, mogu razmjenjivati podatke, čime se obezbjeđuje funkcionalno jedinstven registar za cijelu BiH.

2.1 Uključiti u nadolazeći PER 2025.-2027: (i) prvu procjenu fiskalnih rizika i nepredviđenih obaveza povezanih s poduzećima u javnom vlasništvu i (ii) konkretne mjere politike za upravljanje takvim rizicima i obuzdavanje pojave novih nepredviđenih obaveza.

U prethodnom periodu uspostavljena je funkcija praćenja fiskalnih rizika u okviru entitetskih

⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 58/19.

⁵ Direktive (EU) 2018/843, Direktive (EU) 2015/849, Direktive (EU) 2015/2366 i Regulative (EU) 2016/679.

⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/22.

ministarstava finansija uz nastavak obuka i jačanje kapaciteta za procjenu fiskalnih rizika i nepredviđenih obaveza koje proističu iz poslovanja preduzeća u javnom vlasništvu.

U pravcu odgovora na ovu smjernicu od strane EK, u oktobru 2024. Ministarstvo finansija Republike Srpske je izradilo Izvještaj o fiskalnim rizicima vezanim za javna preduzeća u Republici Srpskoj u 2023. godini, koji je Vlada Republike Srpske usvojila u novembru 2024. Navedeni izvještaj se izrađuje na godišnjem nivou i pruža uvid u finansijsku poziciju javnih preduzeća i fiskalne rizike koje isti mogu prouzrokovati. Prvi izvještaj o fiskalnim rizicima vezanim za javna preduzeća u Republici Srpskoj izrađen je u septembru 2023. godine.

U FBiH je u okviru primjene Zakona o finansijskoj konsolidaciji i restrukturiranju zdravstvenih ustanova otpočete aktivnosti na realizaciji finansijske konsolidacije i restrukturiranja pojedinačnih zdravstvenih ustanova.

2.2 U cilju poboljšanja kvaliteta agregacije podataka i izvještavanja, ojačati analitičke kapacitete svih institucija nadležnih za fiskalno računovodstvo i planiranje, te poboljšati procedure za izradu PER-a kako bi se osigurala pravovremena dostava i usklađenost sa zahtjevima.

U okviru Projekata podrške programu ekonomskih reformi IPA 2018 čija su tri glavna korisnika Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za planiranje razvoja FBiH i Ministarstvo finansija RS, nastavljene su aktivnosti obuka, jačanja analitičkih kapaciteta i mentorske podrške predstavnicima relevantnih institucija uključenih u pripremu ERP-a, u cilju unapređenja kapaciteta za pripremu ERP-a i procesa pripreme ERP-a. Aktivnim učešćem predstavnika institucija svih nivoa vlasti na radionicama: (i) Unapređenje fiskalnog izvještavanja u skladu sa ESA 2010, (ii) Osnovni principi srednjoročnih projekcija, (iii) Prognoziiranja BDP-a sa fokusom na proizvodni ugao; (iv) Ciklični, prilagođeni i strukturni bilans, nastavljene su aktivnosti na izgradnji analitičkih kapaciteta ministarstava finansija svih nivoa vlasti u BiH za pripremu PER-a.

U okviru projekta „Podrška pripremi izvještavanja o javnom dugu IPA 2020“ u BiH, nastavljeno je jačanje kapaciteta relevantnih institucija svih nivoa vlasti za pripremu fiskalnih izvještaja, posebno o javnom dugu, u skladu sa standardima EU. Neke od komponenti projekta se odnose na: a) jačanje kapaciteta ljudskih resursa za institucije svih nivoa vlasti u oblasti izvještavanja o javnom dugu u skladu sa ESA metodologijom i standardima kroz obuke; b) unapređenje izvještavanja o javnom dugu opšte Vlade i projekcije za Program ekonomskih reformi za svaki nivo vlasti i c) unapređenje primjene metodologije GFS i ESA i implementacija standarda kroz obuke.

U 2024. godini, u Republici Srpskoj realizovana je tehnička pomoć MMF-a u vezi poboljšanja naplate poreza na nepokretnost adresiranje neophodnih izmjena i poboljšanjem kod oporezivanja dohotka, kao i kreiranjem mikrosimulacijskog modela za izračun efekata na prihode u slučaju izmjene regulative vezane za porez na dohodak i doprinose za socijalno osiguranje. Dodatno, Ministarstvo finansija Republike Srpske je u prethodnom periodu objavilo nove pravilnike kojima se uređuje sistem računovodstva i finansijskog izvještavanja budžetskih korisnika, radi usaglašavanja računovodstvenih politika sa zahtjevima novih i izmijenjenih IPSAS, te usaglašavanja analitičkog kontnog plana sa GFS 2014 i ESA 2010 klasifikacijama.

2.3 Nastaviti jačati kapacitete zemlje u područjima makroekonomske statistike, regionalnih računa, ankete o radnoj snazi i statistike državnih finansija, posebno dogovorom o sektorizaciji nacionalnih računa, te povećati napore za poboljšanje obuhvata i pravodobnosti svih statistika

Nacionalni računi. BHAS je unaprijedila transmisiju osnovnih makroekonomskih agregata Eurostatu, procjenio i alocirao FISIM (Financijske usluge neizravno mjerene) u trenutne serije podataka. Ažuriran je i na web stranici Agencije objavljen Opis izvora i metoda za kvartalne račune, sukladno EU preporukama pripremljen i objavljen dokument Revizijska politika nacionalnih računa. Uposlenici su uzeli učešće na sastancima, radionicama i obukama koje je organizirao EUROSTAT.

Rad na poboljšanju kvaliteta ekonomskih statistika, nastavljen je i kroz statističke projekte IPA MPB 2022. Planirano je da tabela 1, osnovni makroekonomski agregati, bude kompletirana u potpunosti do kraja projekta. Podatke će BHAS dostaviti Eurostatu čime će biti ispunjen glavni zahtjev koji se stavlja pred nacionalne račune u BiH. Nastavlja se redovna objava sektorske klasifikacije. Planirana je eksperimentalna objava harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena u januaru 2026. godine. Novi uposlenici se aktivno obučavaju.

BHAS i odsjeci za statistiku nacionalnih računa entitetskih zavoda takođe učestvuju u IPA 2022 MBP u okviru komponente SP 1.3 Metodologija Nacionalnih računa.

U okviru komponente SP 1.3 Metodologija Nacionalnih računa statističke institucije u BiH će raditi na ažuriranju dokumenta „Opis izvora i metoda u nacionalnim računima“ sa novom referentnom godinom. Takođe, planiran je eksperimentalni obračun FISIM-a (usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene) sa podacima kojim raspolažu entiteti. Kao rezultat Projekta očekuje se ažurirani dokument Opisa izvora i metoda u nacionalnim računima sa novom referentnom godinom koji će slijediti smjernice ESA 2010 Inventory Guide and PT Guide. Takođe, postoji mogućnost metodološkog unaprijeđenja u pogledu obračuna i alokacije FISIM-a.

Federalni zavod za statistiku (FZS) i Republički zavod za statistiku RS kontinuirano rade na unapređenju izrade blagovremenih i detaljnih podataka. Zavodi pravovremeno dostavljaju podatke BHAS-u u cilju izrade nacionalnih računa i kako bi se uspjeli ispoštovati rokovi za transmisiju podataka u Eurostat. Sve zemlje EU, pa time i Bosna i Hercegovine kao kandidat za punopravno članstvo u EU, su obavezne da u 2024. godini izvrše promjenu referentne godine za pripremu vremenskih serija sa lančano povezanim vrijednostima. Sukladno tome, statističke institucije u BiH su izvršile preračun serije podataka tromjesečnog BDP-a na novu referentnu 2021. godinu. Takođe, obračunata je serija podataka o godišnjem BDP-u u lančano povezanim vrijednostima u cijenama 2021. godine.

Sektorska klasifikacija. Razvoj ekonomskih statistika se radi kroz međunarodne projekte. Tokom IPA MBP 2019 projekta pripremljena je i objavljena sektorska klasifikacija. Sve aktivne jedinice su razvrstane u sektore i podsektore. Podsektori sektora S 13 nisu još uvijek definirani. Sektorska klasifikacije se objavljuje na web stranici BHAS i Web stranicama entitetskih zavoda.

FZS je uspostavio sektorsku klasifikaciju institucionalnih jedinica (S11-S15) u suradnji sa BHAS i Republičkim zavodom za statistiku Republike Srpske, s tim da podsektori unutar sektora S13 još nisu dogovoreni. FZS kontinuirano vrši aktivnosti na sektorizaciji rezidentnih jedinica u institucionalne sektore prema kriterijima koji su definirani međunarodnim metodologijama i standardima: ESA 2010 i Priručnik o deficitu i dugu sektora države – MGDD, kao i u skladu sa Odlukom o utvrđivanju statističke klasifikacije institucionalnih sektora (Službeni glasnik BiH, broj 19/17). FZS raspolaže listama aktivnih poslovnih subjekata sa svim dodijeljenim šiframa sektora (S11-S15) za godine 2015-2023. Svi podaci su dostavljeni Agenciji za statistiku BiH u skladu sa dogovorenim rokom i u dogovorenom formatu. Na web stranici BHAS-a dostupne su liste rezidentnih jedinica razvrstanih u institucionalne sektore (S11-S15). Do kraja 2024. godine, FZS također planira objaviti listu rezidentnih jedinica (poslovnih subjekata) razvrstanih prema Sektorskoj klasifikaciji institucionalnih jedinica (S11-S15) sa stanjem 31.12.2023. godine.

U Republici Srpskoj, RZS RS u svom radu, u skladu sa strateškim, programskim i planskim dokumentima, kontinuirano jača statističke kapacitete, te nastoji da osigura i poveća pokrivenost statističkih podataka. Poštujući načela Kodeksa prakse evropske statistike, uključujući i načelo pravovremenosti objave statističkih podataka, RZS RS osigurava visok nivo kvaliteta statističkih proizvoda i usluga. Statistički kapaciteti se ujednačavanjem sadašnjih metodologija i prakse sa pravnim tekovinama i standardima EU, najviše unapređuju u okviru ekspertске podrške tokom implementacije projekata međunarodne saradnje u kojima RZS RS učestvuje zajedno sa ostalim

statističkim institucijama u BiH. Ovo je kontinuiran proces, a biće nastavljen i u budućem periodu.

RZS RS prilikom obračuna makroekonomskih agregata kontinuirano primjenjuje nove međunarodne metodologije ESA2010/SNA2008. Podaci o BDP-u po stanovniku za Republiku Srpsku su objavljeni i raspoloživi na internet stranici RZS RS (2000–2023). RZS RS je objavio tromjesečne BDP procjene prema proizvodnom pristupu za 2024. godinu, za prvo, drugo i treće tromjesečje u tekućim cijenama, cijenama prethodne godine i u lančano povezanim vrijednostima, sa 2021, kao referentnom godinom.

RZS RS od 2019. godine, objavljuje listu poslovnih subjekata sa svim sektorima S11-S15, koja se ažurira svake godine. Vezano za institucionalnu sektorsku klasifikaciju, RZS RS je svakom aktivnom poslovnom subjektu čije sjedište je na teritoriji RS, dodijelio sektorski kod za 2023. godinu. Izvršena je sektorska reklasifikacija za poslovne subjekte koji za tri uzastopne godine nisu prošli tržišni test, od 2015. do 2023. godine. Krajem novembra 2024. godine objavljena je lista poslovnih subjekata razvrstanih prema Sektorskoj klasifikaciji institucionalnih jedinica na dan 31.12.2023. godine. Tokom 2025. godine nastaviće se aktivnosti na Sektorskoj klasifikaciji poslovnih subjekata za 2024. godinu, i isti će se publikovati krajem novembra o.g.

Anketa o radnoj snazi (LFS) se od januara 2020. godine, u skladu sa preporukama EU, po prvi put sprovodi neprekidno (kontinuirano) tokom cijele godine, a rezultati se obavljaju tromjesečno. RZS RS je objavio podatke za 2020, 2021, 2022. i 2023. godinu, kao i podatke za prva tri tromjesečja 2024. godine. Anketa je metodološki usklađena sa novom EU uredbom, koja je stupila na snagu 1. januara 2021. godine. Prije uvođenja kontinuirane ankete, u periodu od 2006. do 2019. godine, anketa se sprovodila jedanput godišnje u proljeće, a anketiranje na terenu trajalo je dvije sedmice.

U oblasti finansijskog izvještavanja, mjesečno se objavljuju finansijski podaci za centralnu vladu Republike Srpske, a kvartalno se objavljuju konsolidovani podaci. Podaci su prezentovani u GFS kodovima (GFS 2014). Unapređuju se procedure jer je u toku razvoj i implementacija trezorskih GFS i ESA knjiga koje će obezbijediti pretpostavku za veći stepen automatizacije, konzistentnosti i preciznosti u procesu prevođenja i rekonsolidacije računovostvenih podataka iz Trezorskih sistema (SUFI) na GFS 2014 i ESA 2010 klasifikacije. Republički zavod za statistiku će, u saradnji sa Ministarstvom finansija, u narednom srednjoročnom periodu učestvovati u metodološkim pripremama u realizaciji GFS 2014 i ESA 2010 metodologije u statistici vladinih finansija.

Razmjena statističkih podataka između nivoa vlasti u BiH odvija se kontinuirano, uz ranije definiranu formu. Ipak, kada su u pitanju ekonomske statistike, i dalje postoje izazovi u pogledu kvalitete dostavljenih podataka. Agregirani podaci, podaci bez identifikatora (ID broj, adresa), elementarni indeksi i slični formati otežavaju detaljnu provjeru i usklađenost s EU regulativama, što predstavlja izazov za uposlenike Agencije za statistiku BiH (BHAS).

Federalni zavod za statistiku (FZS) i Republički zavod za statistiku RS kontinuirano rade na unapređenju izrade blagovremenih i detaljnih podataka. Zavodi pravovremeno dostavljaju podatke BHAS-u u cilju izrade nacionalnih računa i kako bi se ispoštovali rokovi za transmisiju podataka u Eurostat. Međutim, dodatni izazov predstavlja nedovoljan broj uposlenika u sektoru ekonomskih statistika. Zbog odlaska iskusnih kadrova u mirovinu ili prelaska na druge poslove, došlo je do značajnog gubitka stručnosti u kratkom vremenskom periodu. Kako bi se osigurala nesmetana realizacija zadataka, nužno je zapošljavanje novih kadrova i njihova adekvatna obuka, posebno u Odsjeku za statistiku nacionalnih računa FZS, gdje kompleksnost poslova zahtijeva dodatne resurse.

CB BiH je dio statističkog sustava u BiH i predstavlja proizvođača službene statistike na razini Bosne i Hercegovine te sudjeluje u realizaciji planova statističkih istraživanja u Bosni i Hercegovini. Zvanične statistike CB BiH su integralni dio makroekonomskih statistika, koje se proizvode unutar statističkog sustava u Bosni i Hercegovini i pokrivaju tri područja makroekonomskih statistika: statistiku monetarnog i finansijskog sektora, statistiku vanjskog sektora i statistiku vladinih finansija. U tijeku je i razvijanje statistike finansijskih računa, kao novog statističkog područja.

CB BiH sprovodi aktivnosti sklopu IPA projekata. Konkretno, započeto je sa implementacijom **ESA 2010 metodologije u oblasti statistike vladinih finansija**. Kao rezultat implementacije ESA 2010, CB BiH je započela sa redovnom dostavom podataka prema Eurostatu od 2019 godine i to za odabrani set GFS tabela i dio EDP statistike. CBBiH je u toku 2024. poslala podatke prema Eurostatu u skladu sa kalendarom objavljivanja podataka.

Također, u toku 2024. CB BiH kao nositelj projekta uz saradnju sa BHAS je uspješno implementirala prelazak na SDDS sistem izvještavanje prema MMF-u i BiH je 49 zemlja na svijetu koja je prešla na SDDS standard izvještavanja. Na ovaj način je CBBiH unaprijedila transparentnost i kvalitet izvještavanja i proizvela međunarodno uporedive podatke koji su dodatno povećali stepen pouzdanosti podataka koji se redovno kompiliraju. CB BiH je takođe korisnik IPA 2019 i IPA 2022 projekata u dijelu u statistike platnog bilansa.

Sve navedeno ima za rezultat pouzdanije i ažurnije statističke podatke o statistici vladinih finansija i dalje usaglašavanje sa EU standardima.

Anketa o radnoj snazi (LFS). U trećem kvartalu 2024. godine BiH (sve tri statističke institucije u BiH) je ostvarila smanjenje roka za dostavljanje podataka Eurostatu sa 10 na 8 sedmica. Agencija za statistiku BiH je u saradnji sa Eurostatom prikupila podatke mjesečne nezaposlenosti u traženom formatu i poslala Eurostatu. Eurostat je u avgustu 2024. objavio stope mjesečne nezaposlenosti za BiH za period od januara 2021. pa sve do posljednjeg mjeseca u 2024. za koji raspoložemo podacima registrovane nezaposlenosti, što je dostupno na web stranici Eurostata. Ciljevi koji se tiču slanja mikropodataka Eurostatu kao i Izvještaja o kvalitetu su ispunjeni kroz prethodne projekte. Posljednji izvještaj o kvalitetu za 2023. godinu je dostavljen u potpuno novom formatu koji je zahtijevao Eurostat.

U toku 2025. godine, saradnjom sve tri statističke institucije u BiH uz koordinirajuću ulogu Agencije za statistiku BiH u upitnik LFS će biti dodata nedostajuća pitanja kako bi se u 2025. godini upitnik u potpunosti uskladio sa zahtjevima i regulativama EU.

Očekuje se da će usljed svih navedenih aktivnosti, unaprijeđeni kvalitet podataka pridonijeti kvalitetnijim makroekonomskim analizama, te će se postići veći stupanj harmoniziranja s EU regulativama i standardima, a obučeni uposlenici će brže i kvalitetnije odgovarati na zahtjeve eksternih i internih korisnika uključujući EUROSTAT.

3.1 Nastaviti s temeljitom procjenom kretanja cijena uz potporu statističkih ureda kroz poboljšanje statistike cijena, uključujući pravovremenu objavu pondera CPI-ja i razvoj i objavu serije temeljne inflacije.

Indeks potrošačkih cijena (CPI) se redovno objavljuje na web stranicama Agencije za statistiku i entitetskih zavoda. Korisnicima su na zahtjev dostupni detaljniji podaci. Trenutno je aktivan rad na izračunu eksperimentalnog HICP. Ove aktivnosti finalizirat će se u sklopu IPA MBP 2022 projekta.

Federalni zavod za statistiku (FZS) je ustupio Agenciji za statistiku BiH (BHAS) baze sa svim relevantnim podacima korištenim za izračunavanje Indeksa potrošačkih cijena za period 2015-2023. godinu, a koji su potrebni za pripremu novih baza za izračun indeksa potrošačkih cijena i harmoniziranog indeksa za nivo BiH usklađenog sa evropskim regulativama. FZS kontinuirano izražava spremnost na učešće u aktivnostima vezanim za daljnje usklađivanje Indeksa potrošačkih cijena i razvoj HICP-a u skladu sa važećim regulativama EUROSTAT-a i drugim propisanim metodologijama.

Predstavnici FZS-a su na poziv BHAS-a učestvovali jednom danu misije u okviru komponente SP2.1 – Razvoj CPI/HICP za nivo BiH (IPA 2022 MBP). Predstavnici BHAS-a su prezentirali trenutni status nove aplikacije, glavne funkcionalnosti kao i naredne korake.

FZS je podsjetio na značaj CPI za nivo FBiH obzirom da je ovaj Indeks ugrađen u zakonske propise te se koristi za usklađivanje primanja raznih socijalnih kategorija, usklađivanje plaća i zarada u skladu sa kolektivnim ugovorima kao i za cjenovno prilagođavanje klauzula u dugoročnim kupoprodajnim ugovorima. Zbog svega navedenog, neophodno je u 2025. godini izvršiti testiranje nove aplikacije na podacima CPI FBiH kako bi se omogućila proizvodnja kvalitetnijeg CPI-a za FBiH a samim time i BiH. Primjena novog softverskog rješenja tj. aplikacije za izračun CPI/HICP na dostupnim bazama podataka omogućit će usklađivanje Indeksa potrošačkih cijena i razvoj HICP-a u skladu sa važećim regulativama EUROSTAT-a i drugim propisanim metodologijama.

RZS RS kontinuirano objavljuje stope inflacije u skladu sa Metodologijom potrošačkih cijena i dostavlja mikro podatke BHAS-u, potrebne za računanja inflacije na nivou BiH. Ažuriranje pondera zavisi od raspoloživosti novih podataka iz Ankete o potrošnji domaćinstava. Anketa o potrošnji domaćinstava se sprovodi u višegodišnjim vremenskim intervalima, zadnja anketa je izvršena 2021/2022 godine. Postupak ažuriranja podataka je u radnoj fazi, nakon koje slijedi analiza dobijenih rezultata.

Očekivani uticaj aktivnosti koje se sprovode BHAS i entitetski zavodi je poboljšana statistika cijena, objavljen experimentalni HICP na web stranici BHAS, eksperimentalni podaci dostavljeni Eurostatu u januaru 2026. godine, te ispunjen dio zahtjeva Regulative (EU) 2016/792.

Kada je riječ o izazovima, dostava elementarnih indeksa nije dovoljna. Važno je da oba entitetska zavoda za statistiku dostave BHAS mikro podatke tj. bazne informacije o cjenovno određujućim karakteristikama (cijenama). Bez mikro podataka nije moguće raditi na unapređenju izračuna CPI.

U pogledu izazova u entitetskim zavodima, kadrovska situacija u Odsjeku za statistiku cijena u FZS je nepovoljna i potrebno je hitno zapošljavanje novih kadrova, posebno imajući u vidu činjenicu da Odsjek nema šefa i da jedna od ukupno tri uposlenice odlazi u penziju sredinom sljedeće godine.

3.2 Nastaviti čuvati integritet aranžmana valutnog odbora i neovisnost Centralne banke.

CBBiH je kontinuirano izvršavala sve zadatke definirane Zakonom o Centralnoj banci BiH, očuvala integritet valutnog odbora i monetarnu stabilnost, te osigurala neovisnost i profesionalno djelovanje. Neovisnost CBBiH i očuvanje valutnog aranžmana od ključnog su značaja za njeno funkcionisanje i za monetarnu stabilnost zemlje. Stabilnost valute, koja je postignuta zahvaljujući valutnom odboru, uz monetarnu, doprinosi finansijskoj stabilnosti u zemlji.

Odlukom Predsjedništva BiH imenovani su članovi Upravnog vijeća CBBiH na mandatni period od šest godina, počev od 3. 1. 2024. godine. Novoimenovano Upravno vijeće CBBiH je na prvoj sjednici održanoj 3. 1. 2024. izabralo guvernerku CBBiH, također na mandatni period od šest godina. U toku 2024. godine poduzet je niz aktivnosti usmjeren na dalje jačanje uloge i zadataka CBBiH, a neke od njih su: (i) unaprijeđena bankarska koordinacija uz utvrđen sistem redovnih mjesečnih sastanaka sa entitetskim agencijama za bankarstvo i Agencijom za osiguranje depozita. Saradnja u okviru bankarske koordinacije je proširena i na teme kao što su ESG, finansijska edukacija inkluzija, te pitanje cyber sigurnosti u finansijskom sistemu. U okviru bankarske koordinacije uspostavljen je međuinstitucionalni tim koji razmatra pitanja cyber rizika i cyber sigurnosti u cilju efikasnije saradnje i prevencije rizika u finansijskom sistemu u Bosni i Hercegovini. (ii) U oktobru 2024. godine održana je sjednica Stalnog odbora za finansijsku stabilnost (SOFS) u organizaciji CBBiH. Konstatovano je da je bankarski sektor stabilan, dobro kapitaliziran i likvidan, sa dobrim pokazateljima poslovanja, te je dogovoren daljnji kontinuitet rada u pogledu razmjene informacija i analiza u cilju očuvanja finansijske stabilnosti i daljnjeg unapređenja finansijskog sektora. (iii) CBBiH je preuzela koordinacijsku ulogu za ispunjavanje kriterija za integraciju u SEPA geografsko područje uz pripremu aplikacije za članstvo u SEPA kroz saradnju sa drugim institucijama u okviru Koordinacionog odbora za priključenje SEPA. CBBiH je pokrenula aktivnosti na pripremi infrastrukture za osiguranje interoperabilnosti sistema CBBiH sa sistemom u EU. (iv) Upravno vijeće CBBiH je usvojilo Strateški

plan za period 2025-2027 godine gdje su kao prioritetne aktivnost navedeni procesi evropskih integracija, modernizacije platnih sistema uključujući integraciju u SEPA i instant plaćanja u zemlji, te razvoj statistike u skladu sa zahtjevima EU i sl. (v) Kao prioritet je definisana i aktivnost CBBiH u okviru ESG principa, na Upravnom vijeću je usvojena Politika upravljanja izazovima klimatskih promjena, a CBBiH je u 2024 godini postala punopravna članica globalnih mreža Sustainable Banking Finance Network (SBFN) i Network for Green Finance. (NGFS) (vi) CBBiH i dalje nastavlja pratiti ukupnu, temeljnu, i inflaciju u uslužnim djelatnostima, analitički o tome izvještavati u svojim glavnim analitičkim publikacijama. Temeljna i inflacija u uslužnim djelatnostima su procjena CBBiH, temeljem javno objavljenih podataka BHAS. Srednjoročne projekcije i brze procjene CBBiH radi za ukupnu inflaciju, dva puta godišnje, usklađeno sa obavezom izvještavanja prema Evropskoj komisiji. Brze procjene (nowcasts) se rade kvartalno, za ukupnu, temeljnu, i inflaciju u uslužnim djelatnostima. (vii) CBBiH je intenzivirala aktivnosti koje su relevantne za proces evropskih integracija. U decembru 2024. godine je potpisan Memorandum o razumijevanju sa Direkcijom za ekonomsko planiranje BiH u cilju efikasnije razmjene podataka i intenzivnijeg uključivanja CBBiH u proces izrade ERP-a, u domenu svoje nadležnosti.

CBBiH izrađuje redoviti mjesečni Izvještaj o poštovanju aranžmana valutnog odbora koji u svrhu transparentnosti objavljuje na web stranici www.cbbh.ba. Izvještaj daje finansijske informacije o održavanju stabilnosti domaće valute i zvaničnim deviznim rezervama Centralne banke. Na dan 31. oktobar 2024. godine neto devizne rezerve Centralne banke, izračunate kao razlika zvaničnih deviznih rezervi i obaveza prema nerezidentima, iznose 17.037.064 hiljade KM, što bilježi rast u odnosu na isti period 31.10. 2023. godine kada su iznosile 15.764.828 hiljade KM. Na dan 31. oktobar 2024. godine, finansijsko stanje neto strane aktive Centralne banke iznosi 1.275.705 hiljada KM i u potpunosti je obezbijeđena stabilnost domaće valute u skladu sa Zakonom o Centralnoj banci.

Tokom 2024. godine koeficijent pokrića valutnog odbora je značajno povećan te bilježi nivo preko 108%. Ovim je ojačana apsorpciona moć bilansa Centralne banke za eventualne šokove na međunarodnim finansijskim tržištima, što je direktni doprinos stabilnosti domaće valute.

Generalno, monetarna stabilnost potvrđena uz povećanje povjerenja u domaću valutu. Jaka i stabilna CBBiH koja jakim institucionalnim kapacitetima doprinosi procesu integracije BiH u EU.

3.3 Poboljšati nadzor temeljen na riziku u skladu s najboljom međunarodnom i europskom praksom, postupno ukinuti privremene mjere koje potencijalno utječu na tržišne mehanizme pri određivanju kamatnih stopa, pokrenuti uspostavu jedinstvenog sanacijskog fonda i poboljšati prikupljanje podataka kako bi se omogućila sveobuhvatna procjena rizika finansijskog sektora.

U 2024. godini su sprovedene aktivnosti na poboljšanju regulatornog nadzornog finansijskog sektora kroz pristup temeljen na riziku, u skladu s najboljim međunarodnim i evropskim praksama. Nadležne institucije su sprovele ključne strateške aktivnosti na usklađivanju regulatornog okvira sa relevantnim uredbama i direktivama EU, kao i na implementaciji nadzornog pristupa zasnovanog na najboljim međunarodnim praksama koje se primjenjuju i u EU.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH i Agencija za bankarstvo Republike Srpske (ABRS), kontinuirano unapređuju i jačaju nadzor nad bankama, jačaju kapacitete za efikasnu superviziju, kao i restrukturiranje banaka. Agencije razmjenjuju informacije i učestvuje u redovnim i tematskim međunarodnim kolegijima supervizora za banke čije je sjedište bankarskih grupa u zemljama EU, te međusobno razmjenjuju potrebne informacije. Takođe učestvuje u programu jačanja kapaciteta od strane USAID FINRA-e itd.

Najznačajnije aktivnost redovnog nadzora ABRS su: neposredni nadzor zasnovan na riziku, posebni nadzor kao što je godišnje sprovođenje nadzornog pregleda i procjene banaka u skladu sa metodologijama ECB (*SREP*), procjene uspostavljenih ICAAP-a i ILAAP-a u bankama, pregled i ocjena planova oporavka, posredni nadzor u vezi sa utvrđivanjem minimalnog zahtjeva za kapitalom

i prihvatljivim obavezama (MREL) i definisanjem prelaznog perioda za dostizanje istog, ažuriranje planova restrukturiranja, itd. U pogledu efekata „privremenih mjera koje potencijalno utiču na tržišne mehanizme“, ABRS navedenim mejrama ni na koji način ne utiče na tržišne mehanizme određivanja kamatnih stopa, već na ublažavanje rizika koji proističu iz rasta kamatnih stopa na adekvatnu pokrivenost kredita rezervama za uvećani rizik od nemogućnosti servisiranja duga od strane korisnika kredita. Privremene mjere su na snazi zbog neizvjesnosti uzrokovane geopolitičkom nestabilnošću, što može uticati na dalje kretanje referentnih kamatnih stopa, tj. na bankarski sektor Republike Srpske.

U dijelu „poboljšanja prikupljanja podataka kako bi se omogućila sveobuhvatna procjena rizika finansijskog sektora“, nema izazova. U skladu sa postojećim regulatornim okvirom, banke redovno dostavljaju podatke ABRS na sedmičnoj, mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj osnovi. ABRS na kvartalnoj osnovi razmjenjuje podatke sa CBBiH u svrhu omogućavanja sprovođenja *top-down* stres testiranja solventnosti i likvidnosti koje sprovodi CBBiH, a o čijim rezultatima CBBiH izvještava ABRS na kvartalnoj osnovi. ABRS u kontinuitetu sprovodi druge aktivnosti na unapređenju regulatornog okvira, odnosno implementaciji EU regulative vezano za zaštitne slojeve kapitala iz Stuba 2 i Stuba 3, kao i pripremi i implementaciji drugih makroprudencijalnih mjera usmjerenih na banke i dužnike.

3. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Tabela 1: Makroekonomski pokazatelji za period 2023-2027. godina

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2023	2024	2025	2026	2027	
Nominalni BDP u mil KM	50.932	53.519	56.266	59.264	62.367	
Nominalni rast u %	11,7	5,1	5,1	5,3	5,2	
BDP deflator (prethodna godina = 100)	109,6	102,7	102,2	102,1	101,9	
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	46.458	52.137	55.038	58.017	61.202	
Realni rast u %	1,9	2,4	2,8	3,1	3,3	
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	6,1	2	1,9	1,8	1,7	
Potrošnja u mil KM	43.658	45.749	47.483	49.306	51.193	
Realni rast u %	1,3	2,5	1,7	1,8	1,9	
Vladina potrošnja u mil KM	9.548	10.044	10.396	10.760	11.115	
Realni rast u %	2,1	2,6	1,5	1,7	1,4	
Privatna potrošnja u mil KM	34.111	35.705	37.087	38.547	40.078	
Realni rast u %	1,1	2,4	1,8	1,9	2,0	
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	11.519	12.314	13.038	13.905	14.815	
Realni rast u %	12,1	5,1	4,0	5,2	5,1	
Vladine investicije u mil KM	1.487	1.681	1.798	1.969	2.127	
Realni rast u %	7,6	9,7	3,9	7,2	5,8	
Privatne investicije u mil KM	10.031	10.633	11.239	11.936	12.688	
Realni rast u %	12,8	4,4	4,0	4,8	4,9	
Uvoz u mil KM	27.798	28.761	30.052	31.739	33.637	
Nominalni rast u %	-1,6	3,5	4,5	5,6	6,0	
Realni rast u %	-1,3	2,5	3,0	4,0	3,8	
Izvoz u mil KM	21.931	22.270	23.676	25.499	27.631	
Nominalni rast u %	-0,5	1,5	6,3	7,7	8,4	
Realni rast u %	-1,2	-0,3	4,3	5,3	5,8	
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	23,8	23,6	24,3	25,0	25,8	
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.376	-1.651	-1.511	-1.372	-1.120	
Rast u %	-30,4	20,0	-8,5	-9,2	-18,4	
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-2,7	-3,1	-2,7	-2,3	-1,8	

U skladu sa prethodnim dogovorom predstavnika Bosne i Hercegovine i Evropske Komisije prilikom pripreme ovog Programa zadržan je osnovni scenario koji je korišten za izradu DOB-a BiH u septembru 2024. godine. Ovaj pristup je korišten kako bi se osigurala konzistentnost i kompatibilnost makroekonomskog i fiskalnog okvira. S druge strane, alternativni scenario za potrebe ERP-a je urađen u novembru 2024. godine na bazi raspoloživih podataka.

3.1. Najnovija ekonomska kretanja

Ekonomska kretanja u 2023. i 2024. godini

Prema trenutno raspoloživim zvaničnim statističkim podacima BHAS-a (BHAS statistika nacionalnih računa) za 2023. godinu u Bosni i Hercegovini je nastavljen trend rasta ekonomske aktivnosti iz prethodne godine. Naime, unatoč mnogobrojnim kako internim tako i eksternim izazovima kao što su slabljenje ekonomskog rasta u vanjskom okruženju, pojačani inflatorni pritisci i rast kamatnih stopa, Bosna i Hercegovina je u 2023. godini zabilježila realni rast BDP-a od 1,9% u odnosu na prethodnu godinu.⁷ Ako se pažljivije posmatra struktura ostvarenog rasta BDP-a u 2023. godinu može se zaključiti da je domaća tražnja kroz povećanje finalne potrošnje i investicija predstavljala ključno uporište ekonomskog rasta u zemlji. Naime, prema zvaničnim podacima BHAS-a 2023. godinu u Bosni i Hercegovini je došlo je do povećanja finalne potrošnje od 1,3% (privatna potrošnja 1,1%, javna potrošnja 2,1%), tako da je ukupan doprinos ekonomskom rastu iznosio 1,1 p.p. Pored povećanja potrošnje, prema podacima statistike nacionalnih računa BHAS za 2023. godinu ukupne investicije u Bosni i Hercegovini uvećane su 2,1% u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu je doprinos ukupnom rastu BDP-a iznosio 0,6 p.p. Viši nivo investicione aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je u okviru kako privatnog tako i javnog sektora u Bosni i Hercegovini.⁸

S druge strane, slabljenje ekonomskog rasta u glavnim trgovinskim partnerima kao što je EU (procjena rasta BDP-a u EU u 2023. godini 0,5%), odnosno izvozne tražnje znatno je usporilo vanjskotrgovinsku razmjenu u Bosni i Hercegovini. Naime, nakon perioda visokog rasta vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom kada je Bosna i Hercegovina bilježila dvocifrene stope rasta, u 2023. godini došlo je do stagnacije ukupne vanjskotrgovinske razmjene. Naime, usljed slabljenja izvozne tražnja za bh. proizvodima došlo je do smanjenja izvoza iz Bosne i Hercegovine za oko 1,2% u odnosu na prethodnu godinu. Ovo je ponajviše posljedica smanjenja robnog izvoza od oko 3,4%, dok je s druge strane došlo do povećanja izvoza usluga od oko 5% što je djelimično ublažilo pad ukupnog izvoza iz Bosne i Hercegovine u 2023. godini. S druge strane, ovaj pad izvoza kao i nešto niži rast privatne (u odnosu na 2021. i 2022. godinu) rezultirao je blagim smanjenjem ukupnog uvoza u 2023. godini za oko 1,3%. Ovi trendovi kretanja izvoza i uvoza u 2023. godini onemogućili su značajniji doprinos vanjskog sektora u ekonomskom rastu na svega 0,2 p.p, što je znatno skromniji doprinos u odnosu na ranije godine.

Trenutno raspoloživi statistički podaci za 2024. godinu ukazuju da trend rasta privredne aktivnosti u Bosni i Hercegovini nastavljen. Naime, prema dostupnim preliminarnim statističkim podacima BHAS-a za K1 2024. godinu (BDP, rashodni pristup, tromjesečni podaci) u Bosni i Hercegovini je registriran realni rast BDP-a od 2,7% u odnosu na isti period prethodne godine. Ako se pažljivije posmatra struktura ostvarenog rasta BDP-a od 2,7% u K1 2024. godine, može se zaključiti da domaća tražnja (potrošnja i investicije) nastavlja biti glavni nosilac ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini. Naime, prema trenutno raspoloživim podacima BHAS-a procjenjuje se da je rast finalne potrošnje tokom posmatranog perioda iznosio 2,6%, tako da je doprinos iste u rastu BDP-a iznosio oko 2,3 p.p. Pored povećanja ukupne finalne potrošnje (privatna 2,7% i javna 2,1%), u K1 2024 godini primjetan je dvocifren rast ukupnih investicija što značajno doprinosilo ekonomskom rastu u K1 2024. godine. Međutim, prilikom interpretacije ovog rasta investicija i doprinosa ekonomskom rastu potrebno je imati u vidu da ova kategorija uključuje i zalihe što znatno otežava analizu doprinosa investicija u strukturi ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini. S druge strane, obzirom da je u 2024. godini došlo do dodatnog usporavanja ekonomskog rasta u glavnim trgovinskim partnerima (EU i zemlje regiona) to se odrazilo na izvoznu tražnju za proizvodima iz Bosne i Hercegovine, kao i na ukupnu

⁷ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup godišnji podaci za 2023. godinu“, 06.10.2024. godine.

⁸ Ovom prilikom vrijedi istaći da je 2023. godine prema podacima BHAS-a došlo do značajnog smanjenja zaliha (39,5%) što je znatno otežalo precizniju analizu doprinosa investicija u strukturi BDP-a u Bosni i Hercegovini.

vanjskotrgovinsku razmjenu sa svijetom koja je smanjena za oko 6%. Ovo smanjenje vanjskotrgovinske robne razmjene je posljedica smanjenja izvoza od skoro 15%, dok je uvoz uvećan za 1,3% u odnosu na isti period prethodne godine.⁹ Ovakav trend kretanja izvoza i uvoza rezultirao povećanjem trgovinskog deficita, tako da je ukupni doprinos trgovinskog bilansa u ekonomskom rastu bio negativan. **Procjena ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu** zasnovana na trenutno raspoloživim domaćim i međunarodnim statističkim podacima i izračunima raspoloživih ekonometrijskih modela. Prema procjeni DEP-a ovaj trend rasta ekonomske aktivnosti u zemlji trebao biti nastavljen uz očekivanu stopu realnog rasta BDP-a od 2,4% na kraju 2024. godine.¹⁰ Procjenjuje se da bi unatoč nepovoljnom vanjskom okruženju (stagnacija ekonomskog rasta u EU), domaća tražnja (finalna potrošnja i investicije) trebala predstavljati glavno uporište u očuvanju ekonomskog rasta do kraja godine. Naime, očekivani rast broja zaposlenih, određeni rast plata i penzija, te rast novčanih priliva iz inostranstva uz kreditni rast u okviru sektora stanovništva bi prema procjenama DEP-a trebali rezultirati povećanjem ukupne finalne potrošnje u Bosni i Hercegovini od 2,5% (privatna potrošnja 2,4% i javna potrošnja 2,6%) uz pozitivan doprinos ekonomskom rastu 2,1 p.p. Pored finalne potrošnje pozitivan doprinos rastu se očekuje i u okviru privanih i javnih investicija. Procjena DEP-a je da se na kraju 2024. godine u Bosni i Hercegovini može očekivati rast ukupnih investicija od 6,7% uz očekivani doprinos ekonomskom rastu od 1,7 p.p. S druge strane, nizak nivo ekonomske aktivnosti u vanjskom okruženju naročitoa niske stope ekonomskog rasta u pojedinim zemljama EU (Njemčka, Italija, Austrija) koje su istovremeno glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine negativno utječu na rezultate u okviru vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Tako se do kraja 2024. godine može očekivati nešto niži nivo ukupne vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Evidentno slabljenje izvozne tražnje bi prema procjeni DEP-a moglo rezultirati stagnacijom od ukupnog izvoza u 2024. godini uz registriranu stopu od -0,3%. S druge strane, očekivani rast domaće tražnje (finalna potrošnja i investicije) trebao bi rezultirati povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu od 2,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ovakvi trendovi kretanja izvoza i uvoza tokom godine će vrlo vjerovatno dovesti do povećanja vanjskotrgovinskog bilansa od oko 10%, tako da se na kraju 2024. godine može očekivati naegativan doprinos istog u ukupnom rastu od 1,5 p.p.

Industrijska proizvodnja u BiH

Međunarodni i domaći statistički podaci za 2023. godinu ukazuju na to da je došlo do značajnog usporavanja privredne aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu. Naime, prema podacima Eurostata za 2023. godinu u zemljama EU zabilježen je ekonomski rast od svega 0,5% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je pad fizičkog obima industrijske proizvodnje iznosio oko 2%.¹¹ Čini se da je sličan trend kretanja privredne aktivnosti primjetan i u Bosni i Hercegovini. Naime, prema trenutno raspoloživim preliminarim podacima BHAS-a za 2023. godine Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 3,8% u odnosu na prethodnu godinu.¹² Ovakav trend kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini na neki način ukazuje da su ekonomski trendovi u zemlji determinisani privrednim kretanjima u zemljama EU. S druge strane, također ukazuje na usporavanje ekonomskih trendova u odnosu na prethodne godine. Ako se detaljnije posmatra struktura fizičkog obima proizvodnje u Bosni i Hercegovini u 2023. godini vidljivo je da je pad proizvodnje registriran u okviru prerađivačke industrije 5% i u sektoru rudarstva 7%, dok je blagi rast proizvodnje ostvaren u sektoru za proizvodnju električne energije 1,9%. Na osnovu ovih pokazatelja može se zaključiti da su kretanja u okviru prerađivačke industrije koja čini oko ¾ ukupne industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini bila ključna za pad fizičkog obima proizvodnje. Pad proizvodnje u

⁹ U ovom dijelu izvještaja su korišteni podaci iz statistike nacionalnih računa BHAS-a za K1 2024

https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2024/NAC_04_2024_Q1_1_HR.pdf, pokazatelji izvoza i uvoza uključuju robe i usluge.

¹⁰ Projekcije DEP-a, Septembar 2024. godine

¹¹ Eurostat, Euroindicators, „Industrial Production“, 21/2024, 14 February 2024.

¹² Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, Decembar 2023“, 25.01.2024. godine.

okviru prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini posljedica slabljenja izvozne tražnje i samim tim obima proizvodnje u okviru izvozno orijentiranih grana, što također potvrđuju i pokazatelji o padu robnog izvoza u 2023. godini. Trenutno raspoloživi statistički podaci za 2024. godinu o kretanju industrijske proizvodnje kako u zemlji tako i u vanjskom okruženju nisu ohrabrujući. Naime, ekonomska aktivnost u zemljama EU u prvom polugodištu 2024. godine je prilično stagnantna što pokazuju podaci o povećanju BDP-a u P1 2024. godine od svega 0,7%, dok je fizički obim industrijske smanjen za 3,3%. Slični trendovi su prisutni i u Bosni Hercegovini obzirom da je u K1 2024. godine BDP povećan za 2,7%, dok je fizički obim industrijske proizvodnje smanjen u P1 za 5,7%. Sektorski posmatrano pad fizičkog obima proizvodnje zabilježen je u sva tri sektora (rudarstvo, prerađivačka industrija, proizvodnja električne energije). Ako se imaju u vidu dosadašnji podaci kako u zemlji tako i u vanjskom okruženju pretpostavka DEP-a je da će negativni trendovi u okviru industrijske proizvodnje biti nastavljeni do kraja godine.

Tržište rada – 2023. i 2024. godina

U 2023. godini u Bosni i Hercegovini prosječan broj zaposlenih lica uvećan je za 1,3% g/g i iznosio je 849,5 hiljada. Posmatrajući broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini prema područjima djelatnosti, najznačajniji rast u 2023. godini bio je u oblasti trgovine na veliko i malo, informacija i komunikacija, djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane kao i obrazovanja. Broj registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se nastavio smanjivati. Prosečan broj nezaposlenih lica u posmatranoj godini je iznosio 348,9 hiljada što je 3,9% manje u poređenju sa 2022. godinom. Anketna stopa nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini u 2023. godini je smanjena u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 13,2%. Prosječna neto plata u 2023. godini nominalno veća je za 12,5% u odnosu na 2022. godinu i iznosila je 1.263 KM uz realni rast od 6,1% zbog inflacije.

U periodu I-VII 2024. godine primjetan je usporen rast broja zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini. Prosječan broj zaposlenih lica u posmatranom periodu je iznosio oko 852,6¹³ hiljada i veći je za 0,5% u odnosu na isti period prošle godine. Na sporiji rast broja zaposlenih u posmatranom periodu je uticalo smanjenje broja zaposlenih lica u pojedinim područjima djelatnosti, a naročito u području industrijske proizvodnje. Tako je broj zaposlenih lica u području djelatnosti prerađivačke industrije u posmatranom periodu smanjen za 3,1% g/g, te djelatnosti vađenja ruda i kamena 4,8% g/g (negativan doprinos rastu broja ukupnog zaposlenih od 0,7 p.p.). Posmatrajući djelatnosti koje su u posmatranom periodu zabilježile rast broja zaposlenih najviše se ističe djelatnost trgovine¹⁴ na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala (2,2% g/g ili 0,4 p.p.) te djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite (2,2% g/g ili 0,2 p.p.). Sve ostale djelatnosti imale su manji doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih lica. Stopa nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini prema anketi o radnoj snazi u K2 je iznosila 13,3% i niža je u odnosu na prethodni kvartal. Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini u periodu I-VII 2024. godine je uvećana za 9,5% g/g (realni rast je iznosio 7,4%) i iznosila je 1.364 KM uz rast najnižih plata u oba entiteta na početku godine. Uzimajući u obzir ekonomski rast kao i trenutna dešavanja na tržišta rada, u Bosni i Hercegovini se može očekivati skromniji rast broja zaposlenih lica u 2024. godini oko 0,5% g/g. Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini u 2024. godini bi mogla biti uvećana oko 9,3%.

Cijene - 2023. i 2024. godina

U periodu I-XII 2023. godine inflacija u Bosni i Hercegovini je iznosila 6,1% g/g. Bitno je napomenuti da je najveći rast cijena bio je u K1 da bi od K2 rast cijena znatno usporio do kraja godine. Na ovakvo kretanje inflacije uticala je stabilizacija cijena energenata na svjetskom tržištu. Zbog nižih cijena nafte i naftnih derivata u odjeljku prevoza cijene su bile niže za 4% g/g. Pored ovog odjeljka, jedino su u odjeljku odjeće i obuće cijene bile niže za 6% u posmatranom periodu. Cijene u odjeljku hrane i

¹³ Privremeni podatak, podaci do marta 2024. godine su konačni, a nakon toga podaci su privremeni. Izvor: BHAS.

¹⁴ Ukupan promet trgovine na malo u BiH, posmatran u tekućim cijenama, u julu 2024. godine ostvario je rast od 8,4% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Posmatrano u stalnim cijenama, ukupan promet trgovine na malo ostvario je rast od 4,2% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Izvor: BHAS, Poslovne statistike, Ineksi prometa trgovine na malo, juli 2024. godine.

bezalkoholnih pića (najveći udio u CPI indeksu) su uvećane za 10,6% g/g. U odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata cijene su uvećane za 7,4% g/g.

U periodu I-VIII 2024. godine u Bosni i Hercegovini je registrovana inflacija od 1,9% g/g. Usporen rast ukupnog nivoa cijena prisutan je od početka godine. Posmatrano po odjeljcima indeksa potrošačkih cijena, najznačajniji rast cijena je u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića, kao dominantnog odjeljka (1,4% g/g) te ostalih dobara i usluga (5,9% g/g). Pored toga, u odjeljku alkoholnih pića i duvana cijene su uvećane za 4,3% g/g uz poskupljenja cigareta od strane pojedinih proizvođača tokom posmatranog perioda. Od 1. januara 2024. godine stupila je na snagu Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize¹⁵ na cigarete i duvan za 2024. godinu. U odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata cijene nisu značajno rasle (0,5% g/g) pa je i njihov doprinos rastu ukupne inflacije mali. Postepeni rast cijena sirove nafte imao je uticaj na kretanje cijena u odjeljku prevoza koje su uvećane za 1,2% g/g (naročito od K2). S obzirom na dosadašnja cjenovna kretanja, može se pretpostaviti da će nivo inflacije u 2024. godini biti niži u odnosu na prethodnu godinu. ECB u posljednjim¹⁶ projekcijama za eurozonu predviđa inflaciju od 2,5% g/g, uz cijenu sirove nafte od 83,2 \$/barelu što je manje za 0,6% g/g. Cijena gasa bi bila niža za 15,8% g/g. Slična predviđanja o kretanju inflacije ima i MMF (WEO, juli 2024. godine) prema kojim bi inflacija u eurozoni mogla iznositi 2,4%. Na osnovu navedenog može se zaključiti da bi inflacija u Bosni i Hercegovini do kraja godine mogla iznositi oko 2% g/g. Međutim, bitno je uzeti u obzir rizike za ostvarenje projekcija koji bi mogli značajno uticati na kretanje inflacije.

Bankarski sektor

Kretanje bankarskih kredita i depozita u 2023. i 2024. godini

Na kraju 2023. godine ukupni plasirani krediti su dostigli 23,5 mlrd. KM što je rast od 6,6% u poređenju sa 2022. godinom. Najveći doprinos rastu ukupnih kredita dali su krediti plasirani stanovništvu (3,7 p.p.) su uz stopu rasta 7,4% g/g i iznosili su 11,8 mlrd. KM, a zatim krediti nefinansijskim preduzećima (2,7 p.p.) sa dostignutom vrijednosti od 10,4 mlrd. KM i stopom rasta 6,2% g/g. Krediti opštoj vladi su smanjeni za 1,1% g/g i iznosili su 1,1 mlrd. KM. Ukupni depoziti su na kraju 2023. godine su dostigli 31,1 mlrd. KM uz stopu rast od 6,5% g/g. Najveći doprinos rastu ukupnih depozita dali su depoziti stanovništvu (5,1 p.p.) su uz stopu rasta 10,2% g/g i iznosili su 16,1 mlrd. KM, a zatim depoziti nefinansijskih preduzeća sa dostignutom vrijednosti oko 9 mlrd. KM i stopom rasta 10,1% g/g. Rast depozita je djelimično usporen zbog smanjenja depozita opšte vlade za 6,7% g/g i iznosili su 4,3 mlrd. KM.

U Bosni i Hercegovini od početka 2024. godine zabilježen je rast ukupnih plasiranih kredita koji na kraju jula 2024. godine iznose 25 mlrd. KM (9,7% g/g). Najveći doprinos rastu ukupnih kredita dali su krediti stanovništvu (4,5 p.p.) uz stopu rasta od 9% g/g, a zatim krediti nefinansijskim preduzećima (4,2 p.p.) uz stopu rasta od 9,5% g/g. Krediti opštoj vladi iznosili su 1,2 mlrd. KM što je rast od 15,6% u odnosu na isti mjesec prošle godine uz skroman doprinos rastu ukupnih kredita od 0,7 p.p. Ukupni depoziti u julu 2024. godine iznosili su oko 32,5 mlrd. KM što je rast od 7,8% g/g. Najveći doprinos rastu ukupnih depozita dali su depoziti stanovništva sa 9% g/g i iznosom od 16,7 mlrd. KM i depoziti nefinansijskih preduzeća sa stopom rasta od 11,9% g/g i iznosom od 9,6 mlrd. KM. S druge strane, depoziti opšte vlade zabilježili su pad od 2,8% g/g i iznos od 4,3 mlrd. KM. Očekuje se da će ukupni depoziti i krediti zadržati slične stope rasta do kraja godine.

¹⁵ Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2024. godinu. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 3,46 KM (u 2023. godini je iznosila 3,35 KM), a specifična akciza iznosi 1,65 KM za pakovanje cigareta od 20 komada (ostala je ista u odnosu na 2023. godinu). Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iznosi 138,4 KM po kilogramu (u 2023. godini je iznosila 134 KM po kilogramu). Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2024. godinu.

¹⁶ Projekcije ECB od septembra 2024. godine.

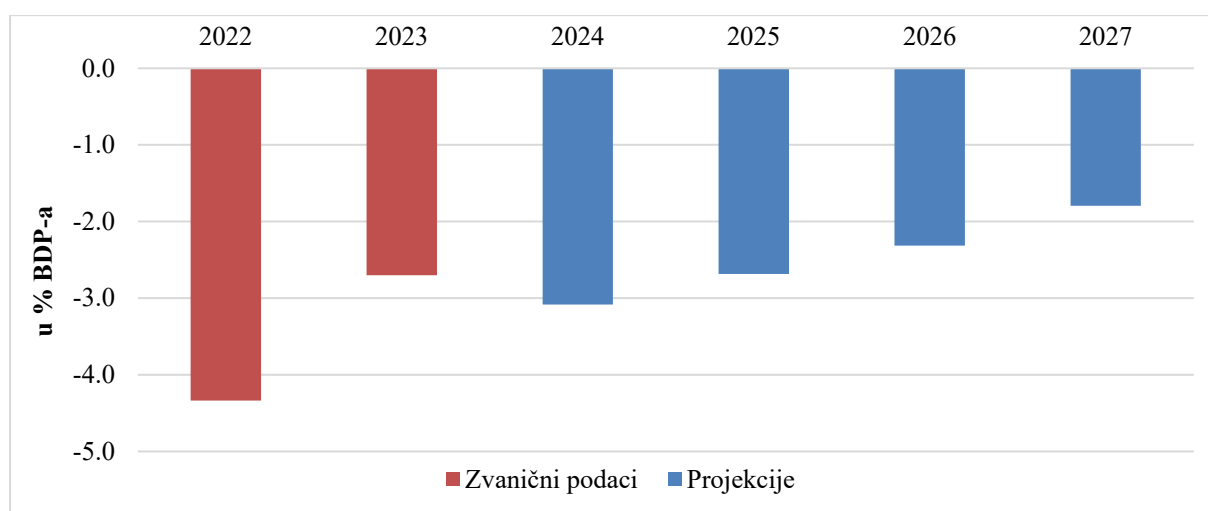
Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine u 2023. i 2024. godini

Prema zvaničnim podacima iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine za K1 2024. godine¹⁷ te projekcijama DEP-a za ostala tri kvartala 2024. godine deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio bi oko 1,65 milijardi KM što bi predstavljalo povećanje od oko 20% g/g. Ovo povećanje deficita je dobrim dijelom uzrokovano usporavanjem izvoza roba kao i smanjenih ekonomskih aktivnosti kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera.

U K1 2024. godine deficit tekućeg računa iznosio je oko 900 miliona KM, što predstavlja porast deficita od 165% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovaj rast deficita tekućeg računa je najvećim dijelom determinisan deficitom vanjske trgovine roba i usluga (koji je povećan za 56,3% g/g, tj. za 730 miliona KM), odnosno porastom nominalnog uvoza za 5,1% g/g i padom nominalnog izvoza za 7,8%¹⁸ g/g. Tekući neto prilivi novca iz inostranstva u K1 2024. godine zabilježili su rast od 16,2%, kao rezultat povećanja tekućih priliva za 11,8% (najvećim dijelom rast priliva domaćinstvima iz inostranstva) uz istovremeni porast odliva novca u inostranstvo za 5,5%.

Grafikon 1: Projekcije kretanja deficita tekućeg računa Bosne i Hercegovine

Izvor: CBBiH i projekcije DEP-a

Na bazi projekcija DEP-a u 2024. godini bi se moglo očekivati nominalno povećanje vanjskotrgovinskog deficita od 10,6% (uz rast uvoza od 3,5% te izvoza od 1,5%).

Kretanja vanjskotrgovinske razmjene u 2024. godini

Bosna i Hercegovina posljednjih nekoliko godine bilježila relativno dobre rezultate kada je u pitanju vanjskotrgovinska robna razmjena sa svijetom. Stabilizacija ekonomskih prilika u glavnim vanjskotrgovinskim partnerima, post-pandemijiski ekonomski oporavak i rast izvoznih i uvoznih cijena omogućili su kontinuiran rast vanjskotrgovinske robne razmjene, što potvrđuju i dvocifrene stope rasta vanjskotrgovinskih pokazatelja. Međutim, trenutno raspoloživi statistički podaci za 2023. i 2024. godinu ukazuju da je došlo do značajnog usporavanja vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini. Naime, usporavanje ekonomskog rasta u glavnim trgovinskim partnerima (EU rast BDP-a 0,5%) rezultiralo je slabljenjem izvozne tražnje za bh. proizvodima na međunarodnim tržištima. S druge strane, nešto sporiji ekonomski rast u zemlji i niži nivo domaće tražnje (potrošnja i investicije) rezultirao je slabljenjem uvoza u odnosu na prethodnu godinu. Podaci iz statistike nacionalnih računa u 2023. godini ukazuju na to da je u 2023. godini došlo do stagnacije ukupne vanjskotrgovinske

¹⁷ U trenutku izrade projekcija bili su dostupni podaci samo za K1 2024. godine

¹⁸ Izvor podataka: CBBiH

razmjene sa svijetom pri čemu su ukupan izvoz i uvoz smanjeni za 1,2% odnosno 1,3% u realnom smislu.

Trenutno raspoloživi podaci o kretanjima vanjskotrgovinske razmjene ukazuju da je su negativni trendovi u okviru iste nastavljeni. Naime, prema podacima iz statistike nacionalnih računa BHAS-a za K1 2024. godine usljed slabljenja izvozne tražnje došlo je do pada izvoza od oko 15%. S druge strane, rast ukupnog uvoza od 1,3% je prilično očekivan usljed povećanja ekonomskog rasta u zemlji koji je nošen povećanjem izvoza i uvoza. Procjena DEP-a koja je zasnovana na raspoloživim domaćim i međunarodnim statističkim podacima uz primjenu raspoloživih makroekonomskih modela je da bi do kraja 2024. godine trebalo doći blage stabilizacije vanjskotrgovinske robne razmjene. Naime, prema projekcijama DEP-a u 2024. godini očekuje se stagnacija ukupnog izvoza sa registriranom stopom od -0,3% (izvoz roba -2,5%, izvoz usluga 5,1%) u realnom smislu. S druge strane, očekivani rast ukupnog uvoza u 2024. godini iznosi 2,5% (uvoz roba 2,6%, izvoz usluga 1,5%). Ovakva kretanja izvoza i uvoza će nesumnjivo dovesti do povećanja trgovinskog bilansa Bosne i Hercegovine za 12,8%, tako da se u 2024. godine očekuje negativan doprinos trgovinskog bilansa u ekonomskom rastu od 1,5 p.p.

Strana direktna ulaganja u 2023. i 2024. godini

Nastavak inflatornih kretanja kao i ratnih dejstava u Ukrajini i Bliskom istoku neminovno su se odrazili i na pad stranih ulaganja (u daljem tekstu SDU) u 2023. god. Prema podacima OECD-a (FDI in figures, inflow¹⁹) ukupna ulaganja prema zemljama u svijetu u 2023. god. su u odnosu na 2022. godinu bila manja za 16%. U isto vrijeme ulaganja prema zemljama OECD-a su bila manja za 8% g/g a prema zemljama G-20 zemljama manja za 40% g/g. Ohrabrujuće zvuči da su prema preliminarnim podacima za prvi kvartal u 2024. god. (u odnosu na prvi kvartal u 2023. godini) ulaganja prema OECD zemljama zabilježila povećanje od 2% dok su u istom periodu ulaganja prema Kini manja za 57%.

U Bosni i Hercegovini ukupna SDU u 2023. godini su dostigla 1,7 mlrd. KM uz stopu rasta od 15,8% g/g (neto finansijka pasiva) te time ostvarila učešće u BDP od oko 3,4%.

Početkom 2024. godine na ekonomski rast u svijetu pozitivno je djelovala činjenica da su cijene energenata počele značajnije da padaju uz konačno stabilizovanje inflacije. Takođe, dolazi do rasta najvažnijih berzanskih indeksa listiranih na na svjetskim berzama. Uglavnom su svi vodeći svjetski berzanskih indeksi na kraju prvog polugodišta 2024. godine u odnosu na kraj 2023. god. ostvarili pozitivne stope rasta. Tako Dow Jones Indeks (DJIA) bilježi stopu rasta od 3,8%, S&P500 stopu rasta od 14,5% a tehnološki indeks Nasdaq stopu rasta od 18,1% g/g. U Aziji, japanski Nikkei je takođe ostvario rast od 18,3% g/g. Takođe, i američki WEI Index (engl. Weekly Economic Index) zabilježio rast od 16,2% u istom periodu.

Prema posljednjim dostupnim podacima od strane CBBiH ukupna SDU u Bosni i Hercegovini u prvom kvartalu 2024. god. su dostigla 509,4 mil. KM i bila veća 4% u odnosu na isti period u prošloj godini. Procjena je da će učešće SDU u BDP-u 2024. god. biti oko 3,2%.

Očekuju se i značajnija sredstva od započetih ili najavljenih infrastrukturnih ulaganja u autoput Banja Luka-Prijedor²⁰ (za koji se očekuje 300 mil. EUR i završetak radova u 2028. god.), Vukosavlje-Brčko-Bijeljina²¹ (odnosno prvo dionica Rača-Bijeljina²²) koja bi trebala biti gotova do kraja 2025. god. te dugo najavljivani projekat aerodroma Trebinje.

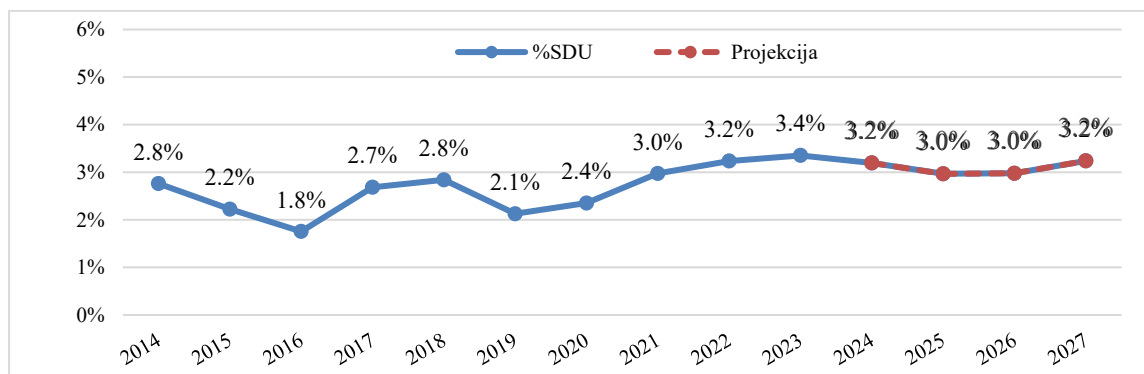
¹⁹ OECD, FDI- in- figures-July-2024., FDI inflow.

²⁰ Informacija dostavljena od strane entitetskog koordinarora

²¹ <https://autoputevirs.com/2023/02/23>

²² <https://integral.ba/svecani-pocetak-radova-autoput-raca-bijeljina/>

Grafikon 2: Projekcija DSU po godinama u procentima od BDP-a

Izvor: BHAS, CBBiH i DEP procjena

3.2. Srednjoročni makroekonomski scenarij

Pretpostavke za ekonomska kretanja u 2025-2027. godina

Veoma važnu odrednicu za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2025-2027. pored internih dinamika predstavljat će i ekonomska kretanja u vanjskom okruženju, naročito u zemljama EU27. Naime, posljednjih nekoliko godina svjetsku ekonomiju a samim tim i ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini obilježile su veliki izazovi, kao što su globalna pandemija, sukobi u Ukrajini i dr. Negativne ekonomske posljedice ovih dešavanja na svjetsku ekonomiju su već vidljive i manifestuju se kroz trgovinske, finansijske, cjenovne šokove koje će nisu zaobilazili ni Bosnu i Hercegovinu. Naime, raniji izvještaji su pokazali da vanjsko okruženje (EU i zemlje regiona) predstavljaju veoma važnu strukturalnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Referentne međunarodne institucije u svijetu kao što su MMF - Međunarodni Monetarni Fond, Svjetska Banka i Evropska Komisija u određenim publikacijama ukazuju na to da će najnovija međunarodna događanja imati negativne ekonomske posljedice po svjetsku ekonomiju. S toga vrijedi istaći da je se DEP prilikom pripreme ovog izvještaja u okviru projiciranja ekonomskih kretanja u međunarodnom ekonomskom okruženju koristio trenutno dostupnim izdanjem²³ *European Economic Forecast Spring 2024 (Institutional Paper 286, May)*.²⁴

DG ECFIN je tako u skladu sa najnovijim ekonomskim kretanjima u svijetu značajno revidirao projekciju ekonomskog rasta za zemlje EU koja iznosi 1,6% u 2025. godini, dok projekcija inflacije iznosi 2,2%. Obzirom da eksterne dinamike predstavljaju veoma važnu strukturalnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini vrijedi istaći da će najnovija dešavanja imati odlučujuću ulogu za izgled ekonomskog rasta u zemlji u narednom periodu. Osim eksternih dinamika, jako bitan faktor za ekonomski rast u zemlji tokom programskog perioda 2025.-2027. godina predstavljat će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturalnih reformi kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u kreiranju istog. Daljnje usložnjavanje kako eksternih tako i internih dinamika bi imalo veoma negativne posljedice po bosanskohercegovačku ekonomiju i smanjila njen potencijalni rast. Imajući u vidu navedene kako eksterne tako i interne okolnosti, prema projekcijama DEP-a u osnovnom scenariju za period 2025. -2027. godina u Bosni i Hercegovini se može očekivati ekonomski rast sa prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 3% na godišnjem nivou (2025: 2,8%, 2026. 3,1% i u 2027. godini 3,3%).²⁵

Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija. Naime, adekvatna provedba strukturalnih

²³ Potrebno je istaći da je dodatni izazov za izradu makroekonomskih projekcija u Bosni i Hercegovini predstavljala raspoloživost međunarodnih podataka obzirom da DG ECFIN jasne izdanje makroprojekcija planira objaviti 15. Novembra 2024. Godine.

²⁴ European Commission, "DG ECFIN, „European Economic Forecast“ Spring 2024 (Institutional Paper 286) May 2024.

²⁵ Projekcije DEP-a, Septembar 2024. godine

reformi (ERP, Reformska Agenda i ostali strateški dokumenti) doveli bi do povećanja ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji kroz povećanje ukupne proizvodnje, broja zaposlenih, povećanja investicionih ulaganja (privatnih i javnih), kao i prihoda od izvoza (roba i usluga). U osnovnom scenariju se očekuje da bi ova dešavanja u konačnici rezultirala povećanjem raspoloživog dohotka građana a samim tim i povećanjem privatne potrošnje koja će kao i prethodnih godina predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. Tako se u periodu 2025 - 2027. godine očekuje prosječna stopa rasta privatne potrošnje od 1,9%. S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini tokom ovog perioda očekuje se postepena stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Tako se u periodu 2025.-2027. godina očekuje ujednačen rast javne potrošnje od oko 1,5% na godišnjem nivou. Ako se ima u vidu da bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u strukturi BDP-a bi se djelimično smanjio na oko 17,8%. U ovom vremenskom periodu očekuje se da bi mjerama fiskalne politike dio sredstava iz tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanja investicione potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a. U periodu 2025-2027. godina u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje investicija po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 5% (2025: 4,6%, 2026: 5,4%, 2027: 4,7%). U ovom vremenskom okviru pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 80% ukupnih investicija) kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi napredak u procesu evropskih integracija u kombinaciji sa unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese moglo povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investiciona ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, obzirom na strukturu i poziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati nešto važniju polugu za podsticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne infrastrukture i energetski projekti-zelena tranzicija, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi uz adekvatnu i pravovremenu implementaciju istih mogli rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 5,5%, u periodu od 2025. do 2027. godine. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru udio javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 3,5% BDP-a. Postepena stabilizacija u eksternom okruženju uz unaprijeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji predstavljaju preduslov poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uslovom materijalizacije navedenih internih i eksternih pretpostavki u periodu 2025-2027. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast ukupnog izvoza od oko 5% (izvoz roba 4,4% i izvoz usluga 6,6%). Ovdje posebno treba naglasiti doprinos usluga, obzirom da je udio istih u posljednjih nekoliko godina značajno uvećan i vrlo često amortizovao određene gubitke u okviru izvoza roba koji su nastali usljed fluktuacija na međunarodnim tržištima. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan na oko 45% na kraju 2027. godine. S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom vremenskom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 3,6% (uvoz roba 3,6%, uvoz usluga 3,7%). Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 54% BDP-a na kraju 2027. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultirao postepenom stabilizacijom vanjskotrgovinskog bilansa kao udio u BDP-u na 9%, odnosno blago pozitivnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno sa 2027. godinom trebala iznositi skoro 82%.

Pretpostavke za kretanje industrijske proizvodnje

U periodu 2025-2027. godina, kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu očekuje osjetnija stabilizacija ekonomskog rasta što će se odraziti i na kretanje obima proizvodnje, zaposlenosti i izvoza. Tokom posmatranog perioda kretanja u okviru industrijske proizvodnje će pored ekonomskih kretanja u

vanjskom okruženju dosta zavisiti i od internih dinamika u Bosni i Hercegovini. Naime, tokom ovog perioda očekuje se poboljšanje implementacije reformskih mjera na unaprijeđenju poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini. Poboljšanje poslovnog ambijenta je preduslov za povećanje investicionih ulaganja (domaćih i inostranih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije bh. proizvođača kako na domaćem tako i na inostranim tržištima. Ako se ima u vidu struktura proizvodnih procesa u Bosni i Hercegovini vrlo je važno blagovremeno i u punom kapacitetu pristupiti procesu zelene tranzicije. Eventualna kašnjenja u procesu zelene tranzicije predstavljaju prijetnju za konkurentnost industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Samo pod uslovom materijalizacije kako eksternih tako i internih pretpostavki, projekcija DEP-a da bi Bosna i Hercegovina mogla ostvariti poboljšanje i pozitivne stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje.

Pretpostavke za tržište rada u 2025-2027. godine

Projekcije na tržištu rada u periodu 2025-2027. godine su bazirane na poslovnom okruženju odnosno pretpostavljenom ekonomskom rastu i kretanju tražnje, trgovine kao i investicija. Ove komponente ekonomskog rasta značajno determinišu dešavanja na tržištu rada. ECB u svojim projekcijama (septembar 2024) predviđa u 2025. i 2026. godini skroman rast broja zaposlenih lica u eurozoni od 0,4% g/g uz nepromijenjenu stopu nezaposlenosti od 6,5%.

Prema projekcijama DEP-a u Bosni i Hercegovini se u periodu 2025-2027. godine očekuje nastavak rasta BDP-a parćen rastom obima investicija i trgovine, što bi se trebalo pozitivno odraziti na broj zaposlenih lica ali i na plate. Kao i prethodnih godina, poslovni ambijent u oblastima koje tradicionalno zapošljavaju najviše lica u Bosni i Hercegovini (industrija, trgovina kao i pojedine uslužne djelatnosti) značajno bi mogao determinisati obim zapošljavanja uz manji doprinos javnog²⁶ sektora. Bolje poslovne prilike u oblasti industrije, trgovine ali i pojedinim uslužnim djelatnostima otvorile bi mogućnost za kreiranje novih radnih mjesta. Prema tome, stvorili bi se uslovi za rast broja zaposlenih lica uz postepeno smanjenje stope nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini kao i za rast prosječne neto plate. Time bi u 2025-2027. godini ukupan broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini mogao biti uvećan za 1,1%-1,8% g/g, dok bi prosječna neto plata mogla biti uvećana 6-7% g/g. Ipak, treba uzeti u obzir rizike za ostvarenje projekcija koji bi mogli značajno uticati na pretpostavljeni rast osnovnih indikatora na tržištu rada.²⁷

Pretpostavke za kretanje Cijena u 2025-2027. godine

U 2025. godini se očekuje umjeren rast cijena kako u EU tako i Bosni i Hercegovini. Projicirane stope inflacije u 2025. godini uglavnom bi mogle biti posljedica postepenog slabljenja vanjskih pritisaka na cijene odnosno nešto nižih cijena energenata i prehrambenih proizvoda. Prema projekcijama ECB (septembar) cijena sirove nafte u 2025. godini mogla biti niža za 8,5% g/g i iznosila bi 76,1 \$/barelu, a inflacija u eurozoni bi mogla usporiti i iznositi 2,2% g/g. Slična predviđanja ima i MMF u svojim ljetnim projekcijama prema kojim bi inflacija u eurozoni mogla iznositi 2,1% u 2025. godini, a cijena sirove nafte bi mogla biti niža za 6% g/g. Pored toga, EK u svojim proljetnim projekcijama je dala slična predviđanja za inflaciju u i cijene sirove nafte.²⁸ Ako se pored navedenih eksternih cjenovnih determinanti uzmu u obzir cijene komunalija (režijski troškovi) bez velikih oscilacija u Bosni i Hercegovini u 2025. godini se može očekivati inflacija oko 1,9% g/g.²⁹

Izrada projekcija inflacije u Bosni i Hercegovini u periodu 2026-2027. godine kao i prethodnih godina zasniva se na kretanju cijena hrane (kao dominantnog odjeljka) i energenata na svjetskom tržištu te projekcija inflacije u EU kao bitnih eksternih faktora. U posmatranom periodu se očekuje umjeren rast

²⁶ U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

²⁷ Od navedenih rizika će zavisti da li će stope rasta broja zaposlenih lica i neto plata biti brže ili sporije od pretpostavljenih u osnovnom scenariju.

²⁸ U periodu pisanja dokumenta posljednje raspoložive projekcije EK bile su iz maja 2024. godine (inflacija 2,1% u eurozoni uz smanjenje cijena sirove nafte od 6,3% g/g).

²⁹ Pretpostavljeni rast cijena će kao i u prethodnoj godini zavisiti od rizika koji bi uticali na inflaciju.

ukupnog nivoa cijena u Bosni i Hercegovini koji je vezan za smanjenje vanjskih pritisaka na cijene. Ovaj sporiji rast inflacije odražava nastavak smanjenja cijena sirove nafte kao i prirodnog gasa. ECB u svojim projekcijama predviđa da bi cijena sirove nafte u 2026. godini mogla biti niža za 3,8% g/g i iznosila bi 73,2 \$/barelu. Cijena prirodnog gasa u 2026. godini takođe bi mogla biti niža za 13,9% g/g. Pored toga, očekuje se da bi cijene indeksa hrane³⁰ u eurozoni u posmatranoj godini mogle umjereno rasti za 2,1% u 2026. godini. Kada je u pitanju kretanje indeksa hrane na svjetskom tržištu, posljednje raspoložive projekcije³¹ Svjetske banke ukazuju da bi indeks cijena hrane mogao biti manji za 0,5% g/g u 2026. godini i zadržati isti nivo i naredne godine. Time bi inflacija u eurozoni mogla iznositi 1,9% u 2026. godini. Ako se pored navedenih eksternih faktora uzmu u obzir stabilne cijene komunalija, kao domaćih faktora, inflacija u Bosni i Hercegovini u 2026.-2027 godini se može kretati 1,7%-1,8% g/g.³²

Pretpostavke za kretanje rasta bankarskih kredita i depozita u 2025-2027 godini

Prema projekcijama DEP-a u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ekonomske aktivnosti u periodu 2025-2027. godine što bi dovelo do rasta kredita sektora nefinansijskih preduzeća. Jačanje inostrane tražnje moglo bi dovesti do rasta proizvodnje i na kraju imati pozitivan uticaj na vanjskotrgovinsku razmjenu. Pored toga, očekuje se rast broja zaposlenih lica uz smanjenje broja nezaposlenih lica, što bi se takođe moglo odraziti na potražnju za bankarskim kreditima sektora stanovništva. Krediti plasirani ovim sektorima čine preko 90% plasiranih kredita banaka u Bosni i Hercegovini. Veća potražnja kredita stanovništva i nefinansijskih preduzeća dovela bi do rasta ukupne kreditne aktivnosti koja bi u periodu od 2025–2027. godine iznosila 8%-8,5% g/g. Pored toga, rast raspoloživog dohotka i pozitivna kretanja na tržištu rada determinisali bi kretanje kredita ali i depozita stanovništva. Sa stabilizacijom cijena energenata i hrane depoziti stanovništva u posmatranom periodu nastavili bi sa rastom. Stopa rasta ukupnih depozita mogla bi biti određena i kretanjem depozita nefinansijskih privatnih preduzeća. U periodu 2025-2027. godine stopa rasta ukupnih depozita mogla bi se kretati između 7% i 7,5%.

Vanjski sektor

Pretpostavke za platni bilans 2025-2027.

U periodu 2025-2027. godina očekuje se nominalno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita u intervalu od 1,8-3,8%, kao rezultat porasta stope nominalnog uvoza (4,5-6%) i rasta stope nominalnog izvoza (6,3-8,4%).

Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2024. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko 3,1%, dok bi se za period 2025-2027. godina moglo očekivati da se deficit kreće u intervalu od 1,8% do 2,7% BDP-a. Očekuje se da bi tekući neto prilivi iz inostranstva u 2024. godini mogli iznositi oko 9% BDP-a dok bi se u periodu 2025-2027. godina mogli kretati u rasponu od 7,8% do 8,6% BDP-a.

Obzirom da je jako teško procijeniti izvore finansiranja deficita tekućeg računa može se očekivati da će, kao što je to i do sada bio slučaj, deficit tekućeg računa i dalje biti finansiran prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (direktne strane investicije, trgovinske kredite te kroz eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

Pretpostavke za vanjskotrgovinsku razmjenu za period 2025-2027. godina

Prema trenutno raspoloživim projekcijama u zemljama EU se u 2025. godini očekuje nešto viši nivo ekonomske aktivnosti u odnosu na ranije godine sa očekivanom stopom ekonomskog rasta od 1,6%.³³ U skladu sa ovim kretanjima i pretpostavkama DEP-a iz osnovnog scenarija u Bosni i Hercegovini

³⁰ HICP hrane, eurozona (septembar 2024. godine).

³¹ Prema projekcijama Svjetske banke (april 2024).

³² Pretpostavljeni rast cijena će kao i u prethodnoj godini zavisiti od rizika koji bi mogli dodatno uvećati inflaciju.

³³ U procesu projiciranja ekonomskih kretanja u vanjskom okruženja (izvozne tražnje) korišteni su raspoloživi podaci DG ECFIN-a „European Economic Forecasts“ Spring 2024 iz maja 2024. godine.

može očekivati postepeni oporavak vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom Naime, prema projekcijama DEP-a za 2025. godinu u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ukupnog izvoza od 4,3% u realnom smislu nošen rastom izvoza roba sa očekivanom stopom rasta od 4,0%, dok je očekivani rast izvoza usluga 4,8%. S druge strane, obzirom da je Bosna i Hercegovina prilično uvozo zavisna ekonomija, te da se u 2025. godini može očekivati ekonomski rast od 2,8% koji je uglavnom nošen domaćom tražnjom očekuje se i rast uvoza. Tako se prema projekcijama DEP-a u 2025. godini može očekivati rast ukupnog uvoza od 3%, pri čemu je očekivana stopa rasta uvoza roba 2,9% a uvoza usluga 5,1%. Ovakva kretanja izvoza i uvoza u konačnici bi na kraju 2025. godine trebali rezultirati stagnacijom trgovinskog bilansa tako da je očekivani doprinos na ukupni ekonomski rast neutralan.

Kretanje privredne aktivnosti odnosno ekonomskog rasta u zemlji i eksternom okruženju zasigurno će predstavljati glavnu determinantu kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini u srednjem roku. U tom slučaju, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2026.-2027. godina moglo očekivati realno povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 5,3% u 2026. i 5,8% u 2027. godini u realnom smislu. Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. U prilog ovim očekivanjima idu i projekcije povećanja uvoza u EU tokom navedenog perioda. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvozne i trebale bi se kretati od 4,0% u 2026. godini i 3,8% u 2027. godini. Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem zastupljenosti izvoza u BDP-u na oko 45%, dok bi ukupni uzvoz (robe +usluge) iznosio oko 54% zaključno sa 2027. godinom. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bilo bi postepena stabilizacija ukupnog vanjskotrgovinskog deficita na oko 9% BDP-a, uz blago pozitivan doprinos ekonomskom rastu od 0,2 p.p. na godišnjem nivou i poboljšane pokrivenosti uvoza izvozom na skoro 82% zaključno sa 2027. godinom.³⁴

Strana direktna ulaganja

Pretpostavke za strana direktna ulaganja 2025-2027. godina

Sve izraženija potreba prelaska na obnovljive izvore energije čine ovu oblast ulaganja sve atraktivnijom i u našoj zemlji. Još uvijek se očekuje početak značajnijeg ulaganja u hidroenergetski potencijal od strane Republike Srbije

Evidentno je da se na ulaganja u ovom periodu pozitivno manifestuje i činjenica da je početkom augusta 2023. godine agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's povećala Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting sa „B sa pozitivnim izgledima“ na „B+ sa stabilnim izgledima“ te u februaru 2024. godine potvrdila taj status.

U narednim godinama SDU bi u prosjeku dostizala oko 3,1% BDP (u 2025. godini i 2026. godini bi se kretala oko 3,0 % te u 2027. godini oko 3,2% BDP).

³⁴ Projekcije DEP-a, Septembar 2024. godine

3.3. Alternativni scenariji i rizici

Tabela 2: Alternativni scenariji i rizici

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2023	2024	2025	2026	2027	
Nominalni BDP u mil KM	50.932	53.299	56.206	59.341	62.624	
Nominalni rast u %	11,7	4,6	5,5	5,6	5,5	
BDP deflator (prethodna godina = 100)	109,6	102,6	102,2	102,1	101,9	
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	46.458	51.961	54.977	58.092	61.457	
Realni rast u %	1,9	2,0	3,1	3,4	3,6	
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	6,1	2	1,8	1,7	1,6	
Potrošnja u mil KM	43.658	45.749	47.675	49.643	51.573	
Realni rast u %	1,3	2,6	2,1	2,1	1,9	
Vladina potrošnja u mil KM	9.548	10.044	10.396	10.760	11.147	
Realni rast u %	2,1	2,6	1,5	1,7	1,7	
Privatna potrošnja u mil KM	34.111	35.705	37.279	38.883	40.426	
Realni rast u %	1,1	2,5	2,3	2,2	2,0	
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	11.519	12.314	13.260	14.254	15.360	
Realni rast u %	12,1	5,1	5,8	6,0	6,3	
Vladine investicije u mil KM	1.487	1.681	1.882	2.080	2.273	
Realni rast u %	7,6	9,7	8,7	8,2	7,1	
Privatne investicije u mil KM	10.031	10.633	11.377	12.174	13.087	
Realni rast u %	12,8	4,4	5,3	5,6	6,1	
Uvoz u mil KM	27.798	28.632	30.157	31.961	34.038	
Nominalni rast u %	-1,6	3,0	5,3	6,0	6,5	
Realni rast u %	-1,3	2,0	3,8	4,3	4,4	
Izvoz u mil KM	21.931	21.921	23.306	25.113	27.364	
Nominalni rast u %	-0,5	0,0	6,3	7,8	9,0	
Realni rast u %	-1,2	-1,8	4,3	5,3	6,4	
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	23,4	22,9	23,4	24,1	25,0	
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.157	-2.075	-2.214	-2.235	-2.059	
Rast u %	-42,2	79,3	6,7	0,9	-7,9	
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-2,3	-3,9	-3,9	-3,8	-3,3	

U prethodnih nekoliko godina Bosna i Hercegovina je bilježila pozitivan trend rasta ekonomske aktivnosti što potvrđuju i realne stope rasta BDP-a koje su bile na nivou regionalnog prosjeka zemalja Zapadnom Balkana. Međutim, vrijedi istaći da su ovaj period obilježile prilično izazovne kako vanjske tako i interne pretpostavke za postizanje viših stopa ekonomskog rasta kao preduslov za podizanje životnog standarda građana u Bosni i Hercegovini. Naime, oporavak od globalne pandemije, kriza u Ukrajini, svjetska energetska kriza, visok nivo inflacije sa jedne strane, te složena institucionalna struktura i konstantne političke nesuglasice u zemlji onemogućili su dostizanje viših stopa ekonomskog rasta. Trenutno raspoloživi statistički pokazatelji BHAS-a za P1 2024. godinu ukazuju da je trend rasta ekonomske aktivnosti nastavljen, obzirom registrirana stopa rasta BDP-a iznosila 2,4%. Ova stopa

ekonomskog rasta je identična procjeni DEP-a u osnovnom scenariju septembarskog ciklusa makroekonomskih projekcija. Trenutno raspoloživi domaći i međunarodni statistički podaci za 2024. godine, kao i pojedine okolnosti unutar Bosne i Hercegovine kao što su poplave i klizišta koje uz ljudske živote načinile i materijalnu štetu na veoma važnom transportnom koridoru uslovia što je uvjetovalo revidiranje ove procjene na nešto niži nivo. Naime, nešto slabiji izvozni rezultat u domenu roba (cijene i količine), prekid u željezničkom transportu usljed poplava i klizišta kao i niži nivo ekonomske aktivnosti u EU od očekivanog doveli su do smanjenja izvoza u Bosni i Hercegovini što se posljedično odrazilo i očekivani rast BDP-a do kraja 2024. godine.

S druge strane, DEP je u skladu sa „Smjernicama za pripremu ekonomskih reformi 2025-2027“, a na bazi skorijih statističkih podataka (domaćih i međunarodnih) DEP je pripremio 2 alternativna scenarija za potrebe ERP-a. Ovom prilikom vrijedi istaći da je DEP prilikom pripreme prvog alternativnog scenarija u obzir uzeo povećanje percepcije kako vanjskih (vanjsko okruženje) tako i internih rizika u Bosni i Hercegovini. Obzirom da trenutno raspoloživi statistički pokazatelji, kao i projekcije međunarodnih institucija ukazuju na to da je u međuvremenu došlo do dodatnog uslošnjanjavanja okolnosti u svijetu što bi se moglo odraziti kako na globalni ekonomski rast, tako i rast u Bosni i Hercegovini. Prije samog predstavljanja alternativnog scenarija potrebno je imati u vidu da je tokom prethodnih godina eksterno okruženje (prije svega zemlje EU) kroz trgovinske i kapitalne tokove predstavljali glavnu strukturalnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Tako je DEP u okviru alternativnog scenarija procijenjuje da bi dalje slabljenje privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima (EU i zemlje regiona) imale veoma negativan utjecaj na gotovo sve makroekonomske pokazatelje u zemlji u srednjem roku. Naime, pretpostavka je da bi Bosna i Hercegovina dosta teže ostvarila ekonomski rast od vremena prije izbijanja pandemije Covid 19 (oko 3% na godišnjem nivou), a podizanje potencijalnog nivo ekonomskog rasta bi bilo prolongirano. Usljed visokog nivoa trgovinske integracije sa zemljama EU, niži nivo izvozne tražnje doveo bi do sporijeg oporavka izvoza, nižeg nivoa proizvodnje i samim tim bi pogodio agregatnu ponudu Bosne i Hercegovine. S druge strane, slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju nesumnjivo bi dovelo do sporijeg oporavka domaće agregatne tražnje, jer bi niži nivo proizvodnje usporio planirana povećanja zaposlenosti i plata, što bi uz slabiji priliv doznaka građana iz inostranstva oslabilo raspoloživi dohodak građana odnosno privatnu potrošnju. Niži nivo ukupne privredne aktivnosti u zemlji bi nesumnjivo doveo do usporavanja očekivanih investicionih ulaganja kako privatnog tako i javnog sektora.

Prijetnju realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka i spor tempo provođenja strukturalnih reformi u zemlji. Ovdje je vrlo važno istaći inicijativu „Plan Rasta za Zemlje zapadnog Balkana“ zbog mogućnosti koju ova inicijativa pruža za ekonomske izgleda Bosne i Hercegovine u srednjem roku. Naime, eventualna kašnjenja u implementaciji ovih kao i provođenju drugih opštih strukturalnih reformi iz ERP-a mogli bi se negativno odraziti na ukupni ekonomski rast. Parcijalno provođenje programom predviđenih strukturalnih reformi (poslovno okruženje, tržišta rada, obrazovanja, tržišta energije - zelene tranzicije, transportne infrastrukture) kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva nesumnjivo bi rezultiralo smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektovanog u osnovnom scenariju.

Drugi alternativno scenario koji podrazumjeva povoljnije kako vanjske tako i interne pretpostavke za ekonomski rast u zemlji znatno pozitivnije bi se odrazio na ekonomske izgleda Bosne i Hercegovine u srednjem roku. Naime, povoljnije međunarodne ekonomske prilike bi podstakle tražnju za bh. proizvodima u glavnim trgovinskim partnerima, povećale nivo proizvodnje i produktivnosti zaposlenih. Pred povećanja proizvodnje, eventualno poboljšanje u vanjskom okruženju pozitivno bi se odrazilo i na potrošnju jer bi rast plata te novčanih priliva građana djelimično poboljšao raspoloživi dohodak građana i samim tim privatnu potrošnju koja bi i dalje predstavljala glavni oslonac ekonomskog rasta. S druge strane, ovdje vrijedi istaći da dinamiziranje internih pretpostavki za

kreiranje ekonomskog rasta predstavlja, jednako važan ako ne i važniji preduslov za povećanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u periodu 2025-2027. godina. Ovdje je vrlo važno istaći ulogu „Plana Rasta-Reformske Agende“ kao plouge za ostvarivanje ovih ciljeva. Naime, blagovremena i adekvatna implementacija strukturnih reformi u okviru ovog procesa gotovo sigurno bi rezultirala povećanjem privredne aktivnosti u zemlji (proizvodnja, potrošnja, investicije i vanjskotrgovinska razmjena). Pretpostvka je da bi viši nivo javnih investicija u transportnu infrastrukturu, zelenu energiju i digitalizaciju stvorio pretpostavke za povećanje privatnih investicija (domaćih i inostranih). Na ovaj način u Bosni i Hercegovini bili bi stvoreni uslovi za stabilan, održiv i dugoročan trend ekonomskog rasta, spriječio bi se odliv mladog kvalifikovanog kadra, povećao nivo potencijalnog ekonomskog rasta, te reaktivirali konvergencijski procesi podizanja životnog standarda građana u zemlji. Detaljniji pregled i kretanja makroekonomskih pokazatelje u alternativnom scenariju br. 2 koji podrazumjeva adekvatnu provedbu strukturnih reformi (naročito Plan Rasta -Reformska agenda) prikazan je u tabeli.

Izrada alternativnih scenarija u domenu **inflacije** bazirana je na osnovni rizicima za projekcije koji su podijeljeni na eksterne i domaće faktore. Prema tome, cijene energenata na svjetskom tržištu ali i domaće cijene imaju značajnu ulogu na kretanje inflacije. Prvi scenario, uzima u obzir da kretanje cijena energenata i hrane u svijetu ima silaznu putanju. Uz pretpostavku stabilizacije geopolitičkih dešavanja u periodu 2025-2027. godine uticaj eksternih faktora na cijene (kroz niže cijene sirove nafte i gasa) bi mogao biti značajno slabiji što bi dovelo do zadržavanja niskog nivoa inflacije u Bosni i Hercegovini. Pored toga, ako se uzme u obzir pretpostavka da režijski troškovi ne doprinose značajno inflaciji to bi dovelo da inflacija u Bosni i Hercegovini u posmatranom periodu ostane niska (kako je predstavljeno u tabeli). U drugom scenariju u periodu 2025-2027. godine više cijene energenata uslijed negativnih geopolitičkih dešavanja uvećale bi cijene u odjeljku transporta kao i ulazne troškove odnosno došlo bi do prebacivanja troškova sa proizvođača na potrošače. Pri tome bi rast cijena prehrambenih proizvoda ali i usluga mogao biti prisutan. Pored toga, rast cijena režijskih troškova (komunalija), kao domaće determinatne inflacije, mogao bi doprinijeti rastu inflacije. Na taj način ukupna inflacija bi bila nešto viša u odnosu na osnovni scenario.

U domenu **tržišta rada**, alternativni scenariji su određeni dešavanjima u okruženju odnosno poslovnim ambijentom kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu koji ujedno predstavljaju rizike za projekcije u baznom scenariju. Prema prvom scenariju, u periodu 2025-2027. godine uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopšte lošije uslove poslovanja, rast broja zaposlenih lica bi mogao biti sporiji od pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Pored toga, ukoliko nivo najniže plate u posmatranom periodu ostane nepromijenjen to uticalo na stopu rasta prosječnih neto plata. Uz sve navedeno, odlaganje implementacije planiranih strukturnih reformi u Bosni i Hercegovini bi rezultirali odlaganjem pozitivnih dešavanja na tržištu rada. Drugi alternativni scenario pretpostavlja brži ekonomski rast u odnosu na bazni scenario u Bosni i Hercegovini što bi se pozitivno odrazilo na poslovni ambijent a time i na tržište rada. Pored toga, početak implementacije planiranih strukturnih reformi u Bosni i Hercegovini mogli bi uticati na brži rast broja zaposlenih lica kao i plata i uopšte na nivo kupovne moći i životnog standarda. Uz to, potrebno je napomenuti prisutan trend odliva kvalifikovane radne snage i uopšte migracije stanovništva, što će vjerovatno doprinijeti daljim pritiscima na plate.

Ukoliko u posmatranom periodu ne dođe na planiranog povećanja plata, to će se odraziti na **ukupne prihode**, te zadržati naplatu poreza na dohodak kao i socijalnih doprinosa na nivou iz prethodnog perioda i neće ostaviti prostora za povećanjem javnih prihoda. Sa druge strane, uticaj na ukupne prihode svakako ima i neizvjesnosti na globalnom planu, koji se prelijeva i u Bosnu i Hercegovinu, a manifestuje se kroz naplatu prihoda od indirektnih poreza. Uz postojeće prihode, i povećanje rasta javnih rashoda, uslijed povećanja finansiranja istih, navedena dešavanja bi tako dovela do produbljivanja fiskalnog deficita.

Ako se tokom posmaranog perioda realizuju očekivanje mjere povećanja minimalnih plata, ali i rast

plata uopšte, to će se svakako pozitivno odraziti na javne prihode, kroz rast prihoda od poreza na dohodak i doprinosa. Sa druge strane, fiskalne reforme započete u 2024. godini³⁵ i nastavljene tokom posmatranog perioda, dale bi pozitivan doprinos u polju fiskalne politike (veća fiskalna disciplina, veća naplata prihoda, smanjenje sive ekonomije i slično). Očekivani rast javnih rashoda koji bi bili finansirani planiranim i naplaćenim prihodima, smanjilo bi negativan fiskalni bilans, koji bi čak mogao promijeniti i predznak tokom posmatranog perioda.

Kretanje **kredita i depozita** u Bosni i Hercegovini se takođe oslanja na rizike koji se odnose ekonomski rast. Prema prvom alternativnom scenariju u periodu 2025-2027. godine sporiji ekonomski rast od pretpostavljenog u osnovnom scenariju kako u Bosni i Hercegovini tako i zemljama glavnim trgovinskim partnerima bi bio praćen posljedicama negativnih globalnih dešavanja. Spomenuta negativna kretanja odrazila bi se na bankarski sistem u vidu pada tražnje za novim kreditima i rasta kamatnih stopa na kredite. Stope rasta depozita i kredita nefinansijskih preduzeća bi se takođe mogle mijenjati zbog rasta neizvjesnosti u poslovanju, kao i stope rasta depozita i kredita u sektoru stanovništva zbog mogućeg rizika promjene stanja na tržištu rada i raspoloživog dohotka. Drugi alternativni scenario predviđa bolji poslovni ambijent praćen bržim ekonomskim rastom što bi se sveukupno pozitivno odrazilo na rast tražnje kredita sektora nefinansijskih preduzeća ali i sektora stanovništva kroz rast plata i zaposlenosti.

Najveći dio rizika koji se mogu reflektovati na kretanje deficita **platnog bilansa** Bosne i Hercegovine nalazi se u vanjskotrgovinskom deficitu roba i usluga te u kretanju priliva novca iz inostranstva. Prema projekcijama DEP-a, u 2024. godini će doći do pogoršanja vanjskotrgovinskog deficita roba i usluga a samim time to će voditi ka povećanja deficita tekućeg računa koji će u navedenoj godini biti skoro udvostučen. Zahvaljujući nešto usporenijim pa čak i u nekim evropskim zemljama nepovoljnim ekonomskim dešavanjima u 2024. godini, došlo je do smanjenja zaposlenosti te posljedično i do manjeg raspoloživog dohotka što bi se u konačnici moglo odraziti i na niži nivo doznaka iz inostranstva.

Za period 2025-2027. godina se može očekivati da vanjskotrgovinski deficit roba i usluga blago poraste, odnosno da ostane isti tako da bi se i deficit tekućeg računa kretao na približno istom nivou kao u 2024. godini. Tekući neto prilivi iz inostranstva, u navedenom razdoblju, bi se povećali u slučaju rasta stope zaposlenosti (a samim time i raspoloživog dohotka) u zemljama Zapadne Evrope gdje je zaposlen veliki broj rezidenata Bosne i Hercegovine.

Sa druge strane, ukoliko u periodu 2025-2027. godina dođe do nepovoljnih i negativnih kretanja ekonomskih aktivnosti u evropskim i zemljama okruženja deficit tekućeg računa bi se mogao produbiti. Moguća nepovoljna ekonomska kretanja bi se takođe odrazila i na smanjenje priliva novca iz inostranstva.

Kao bitne rizike u finansiranju deficita tekućeg računa vrijedi spomenuti i smanjene priliva direktnih stranih investicija, otežan pristup trgovinskim kreditima kao i eventualni problemi kod zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu (nepovoljni kreditni aranžmani). Pored navedenih faktora sasvim sigurno da bi u obzir trebalo uzeti niz vanjskih i unutrašnjih rizika koji mogu uticati na deficit tekućeg računa kao što je politička nesigurnost i neizvjesnost u Bosni i Hercegovini, usporenost odnosno neprovođenje reformskih mjera kao i eventualno trajanje ratnog sukoba u Ukrajini.

Eskalacija sukoba na Bliskom istoku uz nastavak borbi u Ukrajini u prvom polugodištu 2024. god. su imali negativan uticaj na tokove **direktnih stranih ulaganja** (u daljem tekstu SDU) u svijetu. To potvrđuju i preliminarne podaci za prvo polugodište od strane OECD-a (FDI in figures, inflows) gdje su ukupna ulaganja prema G20 zemljama manja za 6% g/g a u svijetu ukupno veća za samo 2% g/g. To se odrazilo i na ulaganja u prvom polugodištu 2024. god. prema Bosni i Hercegovini koja su sa

³⁵ <https://fbihvlada.gov.ba/bs/139-hitna-tematska-sjednica-vlade-fbih-fiskalna-reforma>

dostignutih 972,3 mil. KM bila manja 11% u odnosu na isti period u prošloj godini. Na pad ulaganja je najviše uticao pad ulaganja u drugom kvartalu koji je u odnosu na isti period u prošloj godini bio manji čak za 37,2 %.

Prema negativnom alternativnom scenariju ekonomska, ali i politička neizvjesnost vezana uz novu administraciju u SAD (kroz promjenu ekonomskih politika te uvođenje trgovinskih barijera prema Evropi, ali i zemljama zapadnog Balkana) neminovno će se odraziti i na ulaganja prema Bosni i Hercegovini. Nedavne poplave koje su izazvale velike materijalne štete uz prekid željezničke i putne komunikacije prema moru takođe će negativno uticati na SDU. Politička nestabilnost u našoj zemlji uz kašnjenje i daljnje komplikacije pri usvajanju Plana rasta, odnosno Programa reformi svakako su već ostavile negativne posljedice na ekonomske razvoj zemlje. Zastoj u provođenju reformi direktno će se odraziti i kroz nemogućnost dobijanja novih sredstava iz fondova EU. Evidentno uvođenje taksi na izvoz struje iz takozvanih „prljavih izvora energije“³⁶ od strane EU (odredbe iz Zelene agende³⁷) takođe predstavljaju realan problem za industriju u Bosni i Hercegovini. Tako da bi politička neusaglašenost i neprovođenje energetske tranzicije dodatno ugrozila sve izraženiju potrebu prelaska na obnovljive izvore energije.

Prema pozitivnom scenariju ekonomski tokovi i SDU prema Bosni i Hercegovini bi bili znatno povoljniji u odnosu na bazni scenario. Dvocifrene stope rasta svih važnijih svjetskih berzanskih indeksa (novembru 2024. god) kao rezultat rasta ekonomske aktivnosti na svjetskim tržištima (uzrokovane najviše političkim promjenama u SAD) neminovno će se povoljno odraziti i prema našoj zemlji u narednom periodu. Najavljeno smirivanje ratnih sukoba u Ukrajini i Bliskom istoku i ponovno nesmetano snabdjevanje jeftinijim sirovinama i energentima dodatno će postaći novu potražnju i ulaganja u svijetu i u našoj zemlji. Politička stabilnost i usaglašenost oko potrebni reformi te usvajanje Plana rasta omogućiti će Bosni i Hercegovini pristup razvojnim fondovima od strane EU. Ubrzano provođenje reformskih mjera u ključnim oblastima privrede dodatno će podstaći ekonomski rast i privući nova strana ulaganja. Takođe, to će se pozitivno odraziti i na kreditni rejting zemlje što znači i jeftinija sredstva za finansiranje novih projekata.

³⁶ <https://balkangreenenergynews.com/eu-announces-carbon-border-tax-from-2026-what-lies-ahead-for-exporters-from-western-balkans-turkey/>

³⁷ <https://europa.ba/wp-content/uploads/2020/11/Green-Agenda-Factsheet-2020.pdf>

4. FISKALNI OKVIR

4.1. Strategija i srednjoročni ciljevi politike

Fiskalna politika u 2024. godini bila je umjereno ekspanzivna sa deficitom konsolidovanog računa od 1,3% BDP. U odnosu na prethodnu godinu, povećani su gotovo svi javni prihodi, a naročito porezi na potrošnju (oko 10%) i socijalni doprinosi (9,1%). Istovremeno, na strani javnih rashoda porasli su rashodi za zaposlene (10,6%), što je u saglasnosti sa rastom prihoda od socijalnih doprinosa. Ukupni socijalni transferi porasli su za oko 10% u odnosu na 2023. godinu, dok su istovremeno rashodi za subvencije porasli za 16,6%. Konačno, značajan rast u odnosu na prethodnu godinu imali su kapitalni rashodi (međugodišnji rast od 18,5%). Ovo posljednje je u skladu sa Zajedničkim zaključcima³⁸ da se raspoloživi fiskalni prostor u budžetu iskoristi za povećanje javnih investicija.

Uprkos brojnim ekonomskim izazovima u svijetu, Federacija BiH³⁹ održala je stabilnost sistema naplate javnih prihoda, čime je omogućen fiskalni prostor za nastavak provedbe mjera podrške privredi i domaćinstvima. Ukupan nivo javnih prihoda u 2024. godini ostvario je rast od oko 8% u odnosu na prethodnu godinu, sa učešćem od 39,5% u BDP Federacije BiH. Inflatorna kretanja dijelom su uticala na nivo ostvarenog rasta, ali uzimajući obzir da je stopa zabilježenog rasta javnih prihoda znatno iznad zabilježenog nivoa inflacije u 2024. godini, u Federaciji BiH i dalje je prisutan stabilan kontinuirani realni rast naplate javnih prihoda, najvećim dijelom generisan povećanjem finalne potrošnje i pozitivnim kretanjima u okviru tržišta rada (rastom broja zaposlenih i rastom plata uslijed prilagođavanja odnosu ponude i potražnje kvalifikovane radne snage). Istovremeno je učešće rashoda bilo na nivou od 40,3% BDP FBiH, što je kao rezultat imalo deficit od 0,8% BDP FBiH.

Konsolidovani deficit opšte vlade Republike Srpske u odnosu na BDP Republike Srpske u 2024. godini iznosio je 2,4% BDP-a Republike Srpske. U odnosu na prethodnu godinu, rast javnih prihoda u 2024. godini iznosio je 11,7%, dok su rashodi porasli za 9,4%. Istovremeno, učešće javnih prihoda u BDP poraslo je za 2,8 p.p., dok je učešće javnih rashoda poraslo za 2,1 p.p. Takvo kretanje na strani rashoda je najvećim dijelom rezultat višestrukog povećanja na stavci transferi za socijalnu zaštitu i drugi rashodi. Transferi za socijalnu zaštitu su imali značajno povećanje zbog redovnog usklađivanja penzija u 2024. godini, kao i dinamike povećanja broja korisnika.

Tabela 3: Fiskalni pokazatelji u BiH za period 2023-2027⁴⁰

% BDP-a	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
	Izvršenje	Procjena izvršenja	Plan	Projekcija	Projekcija
Ukupni prihodi	39,8	41,4	42,1	42,6	43,3
Ukupni rashodi	40,4	42,7	42,8	42,5	42,6
Neto zaduživanje/kreditiranje	-0,6	-1,3	-0,7	0,1	0,7
Izdaci po kamatama	0,9	1,0	1,2	1,0	1,0
Primarni bilans	0,2	-0,3	0,5	1,1	1,7

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Fiskalna politika će u narednom srednjoročnom periodu od 2025-2027. godine biti umjereno

³⁸ Zajednički zaključci ekonomskog i finansijskog dijaloga između EU i zemalja Zapadnog Balkana i Turske

³⁹ Potrebno je uzeti u obzir da je Vlada Federacije BiH na 45. sjednici, održanoj 30. decembra 2024. godine donijela „Odluku o visini minimalne plate za 2025. godinu“, kojom je minimalna plata podignuta sa 619 KM na 1.000 KM mjesečno. Ova bi odluka mogla uticati na sve projekcije u PER-u 2025-2027. godina. S obzirom na period donošenja ove Odluke, mogući uticaji nisu uzeti u obzir prilikom izrade ovog dokumenta.

⁴⁰ Konsolidirani prihodi/rashodi šire Vlade Federacije BiH uključuju podatke Budžeta Federacije BiH, kantonalnih budžeta, budžeta jedinica lokalne samouprave, finansijske planove vanbudžetskih fondova i budžete javnih preduzeća koja se finansiraju iz javnih prihoda (Ceste FBiH i Autoceste FBiH). Konsolidovani prihodi/rashodi opšte Vlade Republike Srpske obuhvataju podatke centralne Vlade Republike Srpske (budžet Republike Srpske, korisnici budžeta Republike Srpske unutar i izvan Glavne knjige trezora koji imaju vlastite račune, sredstva od projekata finansiranih iz inostranstva, sredstva sa escrow računa), budžete jedinica lokalne samouprave i fondova socijalne sigurnosti i budžete JP "Putevi Republike Srpske" i JP "Autoputevi Republike Srpske".

restriktivna i stabilizirajuća, što će u krajnjem ishodu imati projektovani suficit od oko 0,7% BDP-a u 2027. godini. Ovakva fiskalna politika značajno će doprinijeti i očuvanju makroekonomske stabilnosti zemlje, usporavanju inflacije i smanjenju spoljnotrgovinskog deficita. U čitavom periodu se očekuje sporiji rast javnih rashoda od rasta javnih prihoda, tj. postepeni prelazak budžeta u blagi suficit u 2026. godini. Takvi trendovi dovešće do rasta učešća javnih prihoda u BDP-u sa 41,4% u 2024. na 43,3% BDP-a u 2027. godini. Očekuje se i stabilno učešće rashoda u BDP od oko 42,7% u prosjeku u čitavom periodu. Ovako oprezno fiskalno planiranje i strateško vođenje politike približno uravnoteženog budžeta, kao rezultat politika svih nivoa vlasti, ima dodatni značaj u vremenu velikih globalnih neizvjesnosti. Na ovaj način obezbjeđuje se dovoljno fiskalnog prostora za eventualne budžetske intervencije u slučaju materijalizacije nekih od tinjajućih spoljnih rizika.

Imajući u vidu da će ekonomska kretanja u vanjskom okruženju, posebno zemljama EU27 i dalje činiti odrednicu ekonomskih kretanja u BiH, Federacija BiH će i u narednom srednjoročnom periodu biti izložena izazovu očuvanja ekonomskog rasta, a time i stabilnosti sistema javnih prihoda. Očekivani srednjoročni rast naplate javnih prihoda u Federaciji pratiće prognozirana kretanja ekonomskog rasta, te biti direktno povezan sa glavnim pokretačima rasta, finalnom potrošnjom i investicijama, te pretpostavljenim pozitivnim kretanjima u okviru tržišta rada. Podršku rastu imaće nastavak aktivnosti dodatnog jačanja kapaciteta poreske administracije, tehnološki napredniji proces fiskalizacije, restrukturiranje poreskog sistema kroz aktivnosti usmjerene na sprječavanje erozije poreske osnovice i premještanja dobiti, čime će se podići efikasnost naplate javnih prihoda u budućem periodu, povećati funkcionalnost tržišta rada i konkurentnost, uz stvaranje fiskalnog kapaciteta budžeta za kreiranje fiskalnih instrumenata na strani rashoda.

Projektovano učešće javnih prihoda u BDP Federacije BiH u periodu 2025-2027. godine primjetno će da se povećava. Naime, očekuje se da javni prihodi postjepeno porastu sa 39,5% BDP-a FBiH u 2024. na 42,4% BDP-a FBiH u 2027. godini. Ovo povećanje učešća javnih prihoda u BDP-u neće biti posljedica značajnijih izmjena poreske politike već prvenstveno očekivanog nastavka pozitivnih trendova na tržištu rada. Takvi trendovi će da dovedu do posljedičnog bržeg rasta naplate doprinosa i poreza na rad od rasta BDP-a. Prateći strukturu planiranih prihoda na nivou sektora opšte Vlade Federacije BiH u periodu 2025-2027, najveće prosječno učešće od 48,6% imaće poreski prihodi, zatim prihodi od socijalnih doprinosa 43,9%, dok će ostali prihodi, koji obuhvataju različite vrste naknada, taksi i drugih neporeskih prihoda, ukupno učestvovati sa 7,5%. Istovremeno, učešće rashoda će takođe rasti u BDP-u FBiH, sa 40,3% u 2024. godini na 41,9% u 2027. godini. Ovo povećanje javnih rashoda najvećim djelom će biti posljedica planiranog povećanja socijalnih transfera. Brži rast javnih prihoda od javnih rashoda dovešće do pada deficita FBiH u 2025. godini i prelaska u suficit u 2026. i 2027. godini.

U narednom periodu u Republici Srpskoj projektovano učešće ukupnih prihoda u BDP-u Republike Srpske povećaće se sa 42,5% u 2024. na 45% u 2027, dok će se učešće javnih rashoda u BDP-u smanjiti sa 44,9% na 43,5%. Kao rezultat, budžetski deficit će se postepeno smanjivati sa 2,4% BDP-a RS u 2024. godini, 1,1% BDP-a u 2025, na 0,2% BDP-a u 2026. godini, dok se u 2027. godini prelazi u suficit od 1,6% BDP-a. Važan kanal za povećanje javnih prihoda i smanjivanje fiskalnog deficita u Republici Srpskoj biće očekivano povećanje fiskalnih prihoda od rada (doprinosi i porezi na zarade), naročito u 2025. godini. U periodu 2025-2027. poreski prihodi činiće od 54,9% do 55,9% ukupnih prihoda, prihodi od doprinosa 35,3% do 35,8%, dok će se učešće ostalih prihoda kretati od 8,6% do 9,5%. U okviru planirane potrošnje, tekući rashodi učestvovaće od 88,3% do 89,6% u ukupnim rashodima i izdacima. Rashodi za bruto plate i naknade kretaće se od 21,7% do 24,8% ukupnih rashoda i izdataka, transferi za socijalnu zaštitu od 49,6% do 54,8%, a drugi rashodi od 6,6% do 9,6%. Materijalni izdaci će se kretati u rasponu od 7,7% do 9,1%, dok se za izdatke za kamate planira izdvojiti od 3,8% do 4,3% ukupnih rashoda. U strukturi planiranih rashoda značajno mjesto zauzimaju kapitalni rashodi koji će se u posmatranom periodu kretati od 10,4% do 11,7%. Budžetska potrošnja odražava prioritete politike koje su u skladu sa ukupnim nivoom dostupnih sredstava i usmjerena je na

osiguranje realnog okvira unutar kojeg budžetski korisnici mogu funkcionisati, vodeći računa o ispunjavanju zakonom stvorenih obaveza, a sve to rukovodeći se načelima racionalnosti i štednje.

4.2. Implementacija budžeta u 2024. godini

Tokom 2024. godine ostvareni fiskalni tokovi u manjoj mjeri su odstupali od očekivanja s kojima su ušlo u ovu godinu. Prilikom izrade budžeta za 2024. godinu poštovan je princip nešto konzervativnijeg planiranja, što je bilo potrebno uzimajući u obzir i dalje brojne ekonomske neizvjesnosti, prije svega iz spoljnog okruženja. Zbog takvog pristupa u planiranju, tokom 2024. godine dolazilo je do sistematskog ostvarivanja većih javnih prihoda od planiranih na svim nivoima. Nešto drugačija fiskalna kretanja od planiranih dovela su tokom 2024. godine i do usvajanja rebalansa budžeta na različitim nivoima vlasti u BiH. Distrikt Brčko usvojio je rebalans budžeta za 2024. u julu, a u novembru je usvojen rebalans budžeta Republike Srpske. Ovim rebalansima uvaženo je povećanje javnih prihoda iznad plana, ali takođe je omogućeno i određeno povećanje javnih rashoda u skladu s prepoznatim potrebama. Promjene koje su donijeli usvojeni rebalansi izvršene su na takav način da se na konsolidovanom nivou ostvari manji fiskalni deficit od inicijalno planiranog.

Konsolidovani prihodi na nivou BiH u 2024. bili su 22,2 milijarde KM, što je rast od 3,0% u odnosu na prvobitno usvojene budžete. Ovaj rast javnih prihoda rezultat je porasta svih tekućih prihoda, naročito poreskih, koji su u odnosu na inicijalno planirane porasli za 4,2%. Prihodi Institucija BiH bili su na planiranom nivou, dok su prihodi Brčko distrikta bili iznad planiranog nivoa, kao rezultat većih prihoda od indirektnih poreza (rast od 5,3%) i rasta ostalih prihoda (32,9%). Razlog ovog povećanja ostalih prihoda je primjena Zakona o izmjenama Zakona o budžetu Brčko distrikta BiH, član 120a osnovnog zakona, kojim se propisuje da se sredstva nepotrošena za kapitalne projekte iz 2021, 2022. i 2023. godine uvrštavaju u budžet za 2024. godinu.

Rast ukupnih prihoda na nivou Federacije BiH bio je oko 4,2% iznad planiranih i rezultat je rasta kako prihoda od direktnih i indirektnih poreza (rast od 5,6%), tako i ostalih prihoda (rast 4,1%). Najveće procentualno povećanje u okviru poreskih prihoda izvršeno je kod kategorije indirektnih poreza, čija procjena prati povećanje ukupnog plana ovih prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetom od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje. Uslijed značajnih promjena u prognozama ključnih pokazatelja vezanih za tržište rada, gdje je procijenjena stopa rasta prosječne plate povećana za čak 5,3 p.p. u odnosu na prvobitnu, te prateći izvršenje naplate tokom godine, procjene prihoda od poreza na dohodak uvećane su za 4,4% u odnosu na prvobitne, dok su procjene prihoda od obaveznih socijalnih doprinosa povećane za 2,6%. Prihodi od poreza na dobit povećani su za 3,9%, dok su prihodi od poreza na imovinu i poreza na promet nepokretnosti smanjeni za 2,3% što se može objasniti visokim porastom cijena nekretnina koje je rezultiralo smanjenim prometovanjem na tržištu istih. Očekivanja po pitanju naplate neporeskih prihoda, čiji je obrazac kretanja prilično varijabilan i osjetljiv za planiranje, povećana su za 4,1%.

Ukupni prihodi Republike Srpske u 2024. godini su na približno istom nivou, odnosno veći su za oko 0,5% u odnosu na plan. Poreski prihodi veći su u odnosu na plan za 2,8% što je rezultat rasta prihoda od indirektnih poreza, kao i prihoda od poreza na dobit. Naime, prema podacima APIF-a dobit prije oporezivanja privrednih subjekata u Republici Srpskoj za 2023. godinu veća je za 23% u odnosu na 2022. godinu, što je svakako uticalo na veće uplate ovog poreza po godišnjoj prijavi u odnosu na očekivane u 2024. godini, a što se odrazilo i na rast ukupnih poreskih prihoda. Prihodi od doprinosa u 2024. godini bili su na planiranom nivou. U okviru ostalih prihoda ostvaren je pad u odnosu na prvobitni plan i to od 10,7% što je rezultat značajno manjeg prihoda od dividendi, učešća u kapitalu i sličnih prava.

Ukupni konsolidovani rashodi su bili veći za oko 1,9% u odnosu na prvobitno planirano budžetima za 2024. godinu. Rast rashoda prije svega je vođen rastom tekućih rashoda od 2,3%, dok su kapitalni rashodi imali nešto manje izvršenje za 1,4%. U tekućim rashodima, najveći je rast materijalnih izdataka

(4,6%), ostalih rashoda (5%) i rashoda za kamate (4,2%). Manje izvršenje u odnosu na plan rashoda na kategoriji bruto plate i naknade na nivou Institucija BiH rezultat je činjenice da većina institucija nije popunjena u skladu sa brojem zaposlenih odobrenim budžetom, jer Vijeće ministara BiH u prošlom mandatu nije dalo saglasnost za nova zaposlenja. Istovremeno, kod materijalnih troškova je manje izvršenje od planiranog uslijed činjenice da je u prvom kvartalu 2024. godine bilo privremeno finansiranje i zbog dugotrajnih postupaka javnih nabavki kod budžetskih korisnika. Izvršenje budžeta na nivou Brčko distrikta bilo je veće uslijed rasta rashoda za socijalnu zaštitu (37,5%) i kapitalnih rashoda (12,7%). Međutim, rast rashoda je bio u granicama raspoloživog prihoda.

Rast rashoda na nivou Federacije BiH bio je 1,8% i rezultat je prije svega rasta materijalnih izdataka (4,3%) i rashoda za kamate (3,3%). Rast od 2,9% iznad plana ostvarili su i rashodi za bruto plate i naknade. U svrhu poboljšanja materijalnog i socijalnog položaja penzionera Vlada Federacije BiH donijela je Uredbu o isplati jednokratne novčane pomoći penzionerima u Federaciji BiH. Ukupna sredstva za provođenje ove uredbe osigurana su u Budžetu Federacije BiH za 2024. godinu. Za isplatu pomoći osigurano je 37 miliona KM, za ukupno 402.579 penzionera u Federaciji BiH.

U cilju ublažavanja ekonomskih posljedica uzrokovanih rastom cijena osnovnih životnih namirnica Vlada Federacije BiH donijela je Uredbu kojom se uređuje pravo na isplatu pomoći od strane poslodavca u maksimalnom iznosu do 2.768 KM a koja je temporalnog karaktera i važi do 31.12.2024.godine. Isplata neoporezive pomoći radnicima imaće uticaj na povećanje njihove kupovne moći i lakše podnošenje inflatornog pritiska. Poslodavci će imati priliku kroz ovu Uredbu pomoći svojim zaposlenicima, a bez dodatnog poreskog opterećenja, dok će s druge strane ova mjera doprinijeti zadržavanju radnih mjesta i smanjenju fluktuacije radnika.

U Republici Srpskoj ukupni rashodi i izdaci veći su za 2,4% od iznosa predviđenog budžetom za 2024. godinu. Najveći dio odnosi se na tekuće rashode koji su porasli za 3,6% u odnosu na plan. U okviru tekućih rashoda, bruto plate i naknade veće su za 1,7% u odnosu na plan, dok su izdaci za kamate veći za 5,2%. Izdaci za kamate su u skladu sa planom otplate ino i unutrašnjeg zaduženja, ažuriranog plana povlačenja sredstava po investicionim kreditima u 2024. godini, planiranim finansiranjem budžeta za 2024. godinu, te kalendarom emisija dugoročnih obveznica. Transferi za socijalnu zaštitu veći su za 1,9% u odnosu na plan. U ovoj grupi rashoda, izvršeno je redovno usklađivanje penzija za 9,6% od 01. januara 2024. godine. Takođe, Vlada Republike Srpske obezbjeđuje podršku nezaposlenom roditelju četvoro i više djece u Republici Srpskoj u vidu mjesečne novčane naknade u neto iznosu od 750 KM jednom od nezaposlenih roditelja četvoro i više djece od kojih je jedno dijete maloljetno. Na pomenuti iznos naknade uplaćuju su i pripadajući doprinosi za zdravstveno i penzijsko - invalidsko osiguranje, što je značajan benefit i proširenje prava. U okviru ostalih rashoda, planirana su sredstva za evidentiranje izdataka po osnovu poreza na dodatu vrijednost, izdataka za otplatu neizmirenih obaveza iz ranijih godina, izdataka po osnovu povrata poreza na dohodak i povrata javnih prihoda, kao i ostalih izdataka iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti. Rast ostalih rashoda je bio 12,9% u odnosu na plan. Kapitalni izdaci bili su manji 6,5% u odnosu na prvobitno usvojeni budžet za 2024. godinu.

Tabela 4: Plan i izvršenje budžeta za 2024. (u milionima KM)

	Plan 2024.	Procjena izvršenja 2024.	Procjena izvršenja -Plan (aps. razlika)	Procjena izvršenja / Plan (% razlika)
Ukupni prihodi	21.539,0	22.176,0	637,0	3,0
Tekući prihodi	21.539,0	22.176,0	637,0	3,0
- Poreski prihodi (direktni i indirektni)	11.522,5	12.001,9	479,4	4,2
- Prihodi od doprinosa	7.902,3	8.040,7	138,4	1,8
- Ostali prihodi	2.114,3	2.133,3	19,1	0,9
Ukupni rashodi i izdaci	22.435,6	22.859,6	423,9	1,9

Tekući rashodi	20.149,4	20.606,1	456,7	2,3
- <i>Bruto plate i naknade</i>	5.818,1	5.903,6	85,6	1,5
- <i>Materijalni izdaci</i>	3.551,3	3.714,6	163,3	4,6
- <i>Transferi za socijalnu zaštitu</i>	8.686,7	8.794,5	107,9	1,2
- <i>Izdaci za kamate</i>	527,2	549,1	21,9	4,2
- <i>Ostali rashodi</i>	1.566,3	1.644,3	78,0	5,0
Kapitalni rashodi i izdaci	2.286,2	2.253,5	-32,7	-1,4
Bilans	-896,7	-683,6	213,1	-23,8
Primarni bilans	-369,5	-134,5	235,0	-63,6

Izvor: MFiH BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Kao rezultat kretanja prihoda i rashoda u 2024. godini, konsolidovani račun budžeta opšte države je imao deficit od oko 1,3% BDP-a, što je za 23,8% manje od prvobitno planiranog deficita. Razlog je prije svega već pomenuti rast prihoda budžeta na svim nivoima koji je u konsolidovanom računu bio oko 3%. Istovremeno, primarni bilans je bio u deficitu od oko 0,3% BDP, što je još veće smanjenje u odnosu na plan, budući da su rashodi za kamate bili nešto veći nego što je to bilo prvobitno planirano. Na nivou Federacije BiH, deficit od 0,8% (u % BDP FBiH) je takođe nešto manji od planiranog, imajući u vidu da je povećanje rashoda (1,8%) bilo manje od rasta prihoda (4,2%). Glavni razlog smanjenja deficita, koji je istovremeno doveo i do suficita primarnog bilansa, bila je nešto bolja naplata indirektnih poreza u odnosu na plan. U Republici Srpskoj došlo je do povećanja fiskalnog deficita u odnosu na plan, sa 1,5% BDP-a RS na 2,4% BDP-a. Razlog većeg deficita je povećanje ukupnih rashoda koje nije praćeno povećanjem prihoda na istom nivou.

4.3. Planovi budžeta za godinu podnošenja PER-a

Konsolidovani prihodi u 2025. godini planiraju se na nivou od 23,7 milijardi KM, što je za 6,9% više u odnosu na realizaciju budžeta u 2024. godini. To je rezultat rasta prihoda od doprinosa od 10,2%, uslijed nastavka pozitivnih trendova na tržištu rada, te rasta poreskih prihoda od 6,3%. U okviru poreskih prihoda, očekuje se rast indirektnih prihoda u skladu s rastom cijena i očekivanim realnim rastom potrošnje. U 2025. godini, očekuje se smanjenje neporeskih prihoda, koji će biti manji za 2,2% u odnosu na realizaciju budžeta 2024. godine.

Fiskalno vijeće u BiH nije usvojilo Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u BiH za 2025-2027. godinu. U skladu sa tim, MFT BiH još uvijek nema pravnog osnova za pripremu DOB-a institucija BiH za period 2025-2027. godina i Nacrta Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2025. godinu. Stoga su podaci za Institucije BiH uzeti iz DOB-a BiH za 2024-2026. godina što implicira isti nivo prihoda u 2025. godini.

Na nivou Brčko distrikta, planira se smanjenje prihoda u 2025. godini od 5,4%, koje je prije svega rezultat izmjena Zakona o budžetu i smanjenja ostalih prihoda po tom osnovu. Naime, primjenom Zakona o izmjenama Zakona o budžetu Brčko distrikta BiH, član 120a osnovnog zakona, sredstva nepotrošena za kapitalne projekte iz 2021, 2022. i 2023. godine uvrštena su u budžet za 2024. godinu. Planiran je i rast poreskih prihoda (oko 12,7%) i prihoda od doprinosa (5,2%).

U Federaciji BiH, očekivani rast ukupnih prihoda u 2025. godini iznosi 7,2% u poređenju sa procjenom izvršenja za 2024. godinu. Očekuje se rast svih kategorija prihoda, prije svega prihoda od doprinosa (10,3%), te poreskih prihoda (5,3%). Prihodi od indirektnih poreza trebali bi biti veći za 4,4%, dok bi prihodi od poreza na dobit pravnih lica u 2025. godini trebali porasti za 5,6%. Prateći pretpostavljena kretanja ključnih indikatora vezanih za tržište rada, primjenom koeficijenta korelacije, očekivani rast prihoda od poreza na dohodak iznosi 11,9%. Prihodi od poreza na imovinu i poreza na promet nepokretnosti procijenjeni su sa konzervativnim rastom od 3%, dok očekivani rast neporeskih prihoda iznosi 2,9%.

U Republici Srpskoj, planirani ukupni prihodi u 2025. godini veći su za 10,5% u odnosu na procjenu izvršenja budžeta u 2024. godini. Prema planu, poreski prihodi su veći za 9,1%, kao posljedica značajnog rasta prihoda od indirektnih poreza i prihoda od poreza na dobit. Prihodi od doprinosa veći su za 10,0%, u skladu sa dosadašnjim kretanjem prihoda od ovog doprinosa i planiranim rastom plata i broja zaposlenih u Republici Srpskoj u narednom periodu, kao i efektima izmjene Zakona o doprinosima. Najveća stopa rasta očekuje se kod ostalih prihoda, koji će u 2025. godini biti veći za 21,9% u odnosu na procjenu izvršenja u 2024. godini. Značajan rast ovih prihoda u najvećoj mjeri je posljedica prelaska domova zdravlja na trezorski sistem poslovanja i planiranih većih prihoda u budžetima lokalnih zajednica po tom osnovu. Takođe, projekcija ovih prihoda je usklađena sa dosadašnjim trendovima u naplati i očekivanim privrednim kretanjima.

Ukupni konsolidovani rashodi BiH u 2025. godini nominalno su veći za 5,4% u odnosu na procjenu izvršenja budžeta za 2024. godinu i iznosiće 24,1 milijardu KM. Rast rashoda je rezultat porasta gotovo svih rashoda, a najveći rast se očekuje kod rashoda za kamate (18,0%), što je posljedica rasta kamatnih stopa i po tom osnovu skupljih kredita. Takođe, očekuje se rast rashoda za bruto plate (7,5%), materijalne izdatke (6,6%) i transfere za socijalnu zaštitu (6,4%).

Na strani rashoda Institucija BiH povećanje se najvećim dijelom odnosi na kategoriju plata zbog efekta povećanja osnovice, te povećanje materijalnih troškova uslijed rasta opšteg nivoa cijena. U Brčko distriktu, očekuje se povećanje rashoda za bruto plate (12,3%), te povećanje rashoda za kamate (83,9%). Povećana sredstva u prijedlogu budžeta za kamate i otplatu duga rezultat su početka otplate određenih kredita i procjena MFT BiH za potrebna sredstva za otplatu duga zbog rasta EURIBOR-a, kao i povećan iznos zaduženja, odnosno povučenih kreditnih sredstva po kreditima.

U Federaciji BiH se očekuje rast ukupnih rashoda od oko 5,6% u 2025. godini u odnosu na procjenu izvršenja budžeta za 2024. godinu. Taj rast rezultat je povećanja gotovo svih kategorija rashoda, prije svega rashoda za materijalne izdatke (7,8%), uslijed rasta cijena u prethodnom periodu, te transfera za socijalnu zaštitu (6,9%) i rashoda za bruto plate i naknade (5,5%). Uslijed rasta kamatnih stopa, planirano je povećanje rashoda za kamate od 20,5% u odnosu na 2024. godinu. Kapitalni rashodi u Federaciji BiH će u 2025. godini biti veći za 7,1% u odnosu na prethodnu godinu.

U Republici Srpskoj u 2025. godini, planirani ukupni rashodi i izdaci veći su za 7,3% u odnosu na revidirani budžet za 2024. godinu. Planirane bruto plate i naknade veće su za 11,9%, kao rezultat usklađivanja platnih koeficijenata zaposlenih sa visokom i višom stručnom spremom u oblasti obrazovanja i kulture, a koji imaju platni koeficijent niži od platnog koeficijenta pete platne grupe (viši stručni saradnik sa visokom stručnom spremom), definisanog Zakonom o platama zaposlenih u organima uprave. Takođe, u skladu sa članom 6. Zakona o platama i naknadama sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj planirana su sredstva za povećanje plata sudija i tužilaca. Rashodi po kamatama planirani su u iznosu višem od revidiranog budžeta opšte vlade Republike Srpske za 2024. godinu za 14,8%, što je u skladu sa dospijećem obaveza na naplatu. Transferi za socijalnu zaštitu su povećani za 6,2% u odnosu na revidirani budžet za 2024. godinu, a od 2025. godine će iznos za penzije u Budžetu Republike Srpske biti veći za 8,3%. Vlada Republike Srpske obezbjeđuje podršku u vidu mjesečne novčane naknade u neto iznosu od 750 KM jednom od nezaposlenih roditelja četvoro i više djece od kojih je jedno dijete maloljetno. Na pomenuti iznos naknade uplaćuju su i pripadajući doprinosi za zdravstveno i penzijsko - invalidsko osiguranje, što je značajan benefit i proširenje prava. Planirana sredstva za kapitalne izdatke u Republici Srpskoj će u 2025. godini biti veća za 15,2% u odnosu na revidirani budžet za 2024. godinu.

Tabela 5: Procijenjeno izvršenje budžeta za 2024. godinu i plan za 2025. godinu (u mil. KM)

	Procjena izvršenja 2024.	Plan 2025.	2025-2024 (razlika)	2025/2024 (% razlika)
Ukupni prihodi	22.176,0	23.706,2	1.530,3	6,9
Tekući prihodi	22.176,0	23.706,2	1.530,3	6,9
- Poreski prihodi (direktni i indirektni)	12.001,9	12.758,9	757,0	6,3
- Prihodi od doprinosa	8.040,7	8.860,0	819,2	10,2
- Ostali prihodi	2.133,3	2.087,3	-46,0	-2,2
Ukupni rashodi i izdaci	22.859,6	24.086,9	1.227,4	5,4
Tekući rashodi	20.606,1	21.783,6	1.177,5	5,7
- Bruto plate i naknade	5.903,7	6.346,1	442,4	7,5
- Materijalni izdaci	3.714,6	3.959,3	244,7	6,6
- Transferi za socijalnu zaštitu	8.794,5	9.353,9	559,4	6,4
- Izdaci za kamate	549,1	647,9	98,8	18,0
- Ostali rashodi	1.644,3	1.476,6	-167,7	-10,2
Kapitalni rashodi i izdaci	2.253,5	2.303,3	49,9	2,2
Bilans	-683,6	-380,7	302,9	-44,3
Primarni bilans	-134,5	267,2	401,7	-298,7

Izvor: MFiH BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Kao rezultat planiranih kretanja prihoda i rashoda u 2025. godini, konsolidovani deficit budžeta planiran je na 380,7 miliona KM (oko 0,7% BDP), što je smanjenje od oko 44% u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno, planiran je primarni suficit od oko 0,5% BDP u 2025. godini. Konsolidovani fiskalni rezultat je posljedica sledećih kretanja:

- Deficita od 111 miliona KM na nivou Institucija BiH koji će se finansirati iz prenesenog viška prihoda nad rashodima iz ranijih godina, u skladu sa iznosom iskazanim u Izveštajima o izvršenju budžeta institucija BiH i međunarodnim obavezama BiH, i drugih izvora;
- Deficita od 199,6 miliona KM u Republici Srpskoj;
- Deficita od 70,1 milion KM u Federaciji BiH, i izbalansiranog rezultata na nivou Brčko distrikta.

4.4. Srednjoročni izgledi budžeta

Učešće ukupnog prihoda u BDP će u srednjem roku nastaviti da raste sa oko 41,4% u 2024. godini na očekivanih 43,3% u 2027. godini, uz konstantan rast u čitavom periodu. Očekuje se nastavak rasta prihoda na nivou BiH u prosjeku oko 6,7% nominalno godišnje (2026-2027). On će u najvećoj mjeri biti rezultat rasta prihoda od doprinosa (oko 10%) i poreskih prihoda (oko 5%). Ove projekcije su približne projektovanom rastu privredne aktivnosti i rastu zarada i zaposlenosti (procijenjen je rast zaposlenosti od 1,1-1,8% u prosjeku godišnje u periodu 2025-2027, i rast zarada u istom periodu 6-7%). Kretanje prihoda na nivou BiH je rezultat kretanja prihoda na nivou Federacije BiH i na nivou Republike Srpske.

Srednjoročne projekcije ukupnih prihoda sektora šire vlade Federacije BiH prate makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji, sa očekivanim stopama rasta u 2026. i 2027. godini od 7,9% i 8,6% respektivno. Očekivana prosječna godišnja stopa rasta prihoda od poreza na dohodak iznosi 13,6%, dok očekivana prosječna godišnja stopa rasta prihoda od obaveznih socijalnih doprinosa iznosi 11,8%. Prihodi od poreza na dobit pravnih lica u periodu 2026. i 2027.

godina projicirani su sa očekivanim prosječnim godišnjim rastom od 6,2%, dok očekivana prosječna godišnja stopa rasta prihoda od poreza na imovinu i poreza na promet nepokretnost iznosi 3,6%. Na nivou kategorije neporeskih prihoda, predviđa se prosječni godišnji rast od 3,7%. Očekivano prosječno godišnje učešće ukupnih prihoda u BDP-u Federacije BiH iznosi 41,8%, a povećanje istog u odnosu na realizovano učešće u 2023. godini, rezultat je očekivanog povećanja dohotka stanovništva uslijed zadržavanja deficitarne radne snage na tržištu rada u FBiH. Planira se da učešće rashoda u BDP-u Federacije BiH u srednjem roku bude na nivou od 41,3%.

Kako je već navedeno, suočavajući se sa značajnim odlivom kvalifikovane radne snage, prisutan je kontinuirani rast plata podstaknut mehanizmom tržišta rada. Međutim, treba imati u vidu da je nedostatak kvalifikovane radne snage i vještina u porastu u svim zemljama, uslijed čega usklađivanje cijene radne snage tržišnim mehanizmom u maloj ekonomiji kakva je Bosna i Hercegovina, oslonjenoj na vanjske uticaje, može vrlo brzo dosegnuti tačku iscrpljenosti. Podrška poreske politike, kroz restrukturiranje poreskog sistema, može stvoriti povoljnije uslove za uspostavu funkcionalnog i konkurentnog tržišta rada, istovremeno podižući efikasnost naplate javnih prihoda, s tim da negativan uticaj može doći uslijed drugih faktora rizika u Bosni i Hercegovini koji su izvan domena poreske politike. Restrukturiranje poreskog sistema od krucijalne je važnosti, posebno imajući u vidu demografsku sliku FBiH, te činjenicu da u posmatranom srednjoročnom periodu, u prosjeku 13% ukupnih godišnjih rashoda po osnovu isplate penzija nije pokriveno očekivanom naplatom doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, te će se isti obezbijediti iz ostalih budžetskih prihoda.

U periodu 2026-2027. godina, na nivou Republike Srpske, očekuje se prosječan rast prihoda od oko 5% godišnje, dok je rast poreskih prihoda projektovan na 4,7% prosječno godišnje. U okviru poreskih prihoda najveće učešće imaju prihodi od indirektnih poreza i prihodi od poreza na dohodak i poreza na dobit. Navedena projekcija uzima u obzir stope rasta BDP-a, inflaciju, kao i projektovane stope rasta plata i broja zaposlenih. Očekuje se i rast prihoda od doprinosa za 5,8% prosječno godišnje. Navedena projekcija je usklađena sa dosadašnjim kretanjem istih, kao i sa očekivanim kretanjem bruto plata i broja osiguranika u posmatranom periodu. Očekuje se da će ostali prihodi rasti u prosjeku oko 3,5% godišnje.

Povećanje konsolidovanih rashoda u periodu 2026-2027. godina planirano je na nivou od oko 5% u prosjeku godišnje. Najveće povećanje konsolidovanih rashoda projektovano je za transfere za socijalnu zaštitu (10,2) i materijalne izdatke (6,3%), uzimajući u obzir rast broja korisnika i opšti rast cijena respektivno. Na nivou Federacije BiH, očekuje se rast rashoda za bruto plate i naknade od oko 4,3% prosječno godišnje, zatim rast rashoda za materijalne izdatke (8,1%) i transfere za socijalnu pomoć (14,6%). Takođe, očekuje se smanjenje rashoda za kamate i ostalih rashoda.

Posmatrajući projekcije rashoda Republike Srpske, predviđa se rast od 1,9% prosječno godišnje, uz rast tekućih rashoda za 2,5%. Najznačajnije učešće u strukturi rashoda imaju transferi za socijalnu zaštitu, koji uz prosječnu stopu rasta od 4% najviše doprinose rastu ukupnih rashoda. Nakon planiranog godišnjeg rasta od 15,2% u 2025. i 4,1% u 2026. godini, planira se stagnacija kapitalnih rashoda za oko 10% u 2027. godini.

Tabela 6: Srednjoročni izgledi budžeta 2023-2027 (u milionima KM)

	Izvršenje 2023	Procjena 2024	Projekcija 2025	Projekcija 2026	Projekcija 2027
Ukupni prihodi	20.253,9	22.176,0	23.706,2	25.226,2	26.975,4
Tekući prihodi	20.253,9	22.176,0	23.706,2	25.226,2	26.975,5
- Poreski prihodi	10.868,7	12.001,9	12.758,9	13.355,5	14.039,3
- Prihodi od doprinosa	7.370,6	8.040,7	8.860,0	9.710,7	10.707,2
- Ostali prihodi	2.014,6	2.133,3	2.087,3	2.160,1	2.229,0
Ukupni rashodi i izdaci	20.582,8	22.859,6	24.086,9	25.194,0	26.560,0

Tekući rashodi	18.681,6	20.606,2	21.783,7	22.814,4	24.198,3
- <i>Bruto plate i naknade</i>	5.337,1	5.903,7	6.346,0	6.511,6	6.703,5
- <i>Materijalni izdaci</i>	3.335,7	3.714,6	3.959,2	4.176,4	4.470,6
- <i>Transferi za socijalnu zaštitu</i>	7.986,9	8.794,5	9.353,9	10.398,5	11.360,7
- <i>Izdaci za kamate</i>	455,5	549,1	647,9	608,2	621,4
- <i>Ostali rashodi</i>	1.566,4	1.644,3	1.476,6	1.119,8	1.042,2
Kapitalni rashodi i izdaci	1.901,3	2.253,5	2.303,3	2.379,4	2.361,8
Bilans	-328,9	-683,6	-380,7	32,2	415,4
Primarni bilans	126,6	-134,5	267,2	640,3	1.036,8

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

U skladu sa kretanjem konsolidovanih prihoda i rashoda u srednjem roku, projektovano je poboljšanje fiskalnog rezultata koji nakon deficita od 0,7% u 2025. godini, prelazi u blagi suficit od 0,1% u 2026. godini i 0,7% u 2027. godini. Fiskalni rezultat posljedica je projektovanog smanjenja deficita u Federaciji BiH, sa 70,1 milion KM u 2025. godini i prelazak u suficit od 212,5 miliona KM u 2027. godini. Istovremeno, projektovano je smanjenje deficita u Republici Srpskoj sa 199,6 miliona KM u 2025. godini i prelazak na suficit od 300,1 milion KM u 2027. godini.

Kada je riječ o finansiranju u narednom periodu, na nivou Institucija BiH planiran je deficit koji će se finansirati prenesenim sredstvima iz prethodnih perioda. U Federaciji BiH, deficit u 2025. godini od 0,2% BDP FBiH, će se finansirati emisijom trezorskih zapisa, dok se u periodu 2026-2027. godina planira suficit budžeta U periodu 2025-2027. godina u Brčko distriktu planiran je uravnoteženi budžet tako da dodatno finansiranje neće biti potrebno.

Finansiranje deficita konsolidovanog budžeta opšte vlade Republike Srpske, u periodu 2024-2026. godina, očekuju se pozitivni neto primici od kredita, kao i od neto primitaka od nefinansijske imovine. U periodu 2025-2027. godine planirano je ukupno finansiranje putem zaduženja Vlade Republike Srpske⁴¹ u iznosu od 2,7 milijardi KM, od čega 1 milijarda KM u 2025. godini, 1,2 milijarde KM u 2026. godini, te 0,5 milijardi KM u 2027. godini. Tokom datog perioda planirano je finansiranje većim dijelom iz spoljnih izvora, pri čemu u 2025. godini učešće spoljnih izvora finansiranja iznosi 65,5%, u 2026. godini 71,1%, te 52,5% u 2027. godini. Planirano finansiranje realizuje se putem dugoročnih (domaćih i spoljnih) instrumenata, dok se kratkoročni instrumenti koriste za privremeno finansiranje deficita proizašlog iz gotovinskog toka. U posmatranom periodu dominantnije je finansiranje putem kreditnih zaduženja (u odnosu na hartije od vrijednosti), te u 2025. godini ono iznosi 65,5%, u 2026. godini 71,1%, dok u 2027. godini iznosi 52,5% od ukupnog planiranog finansiranja. Investicioni projekti će se u potpunosti finansirati iz spoljnih izvora, kao rezultat maksimalnog iskorištavanja pristupa koncesionim izvorima finansiranja (Svjetska banka, EIB, EBRD, IFAD, itd.). Domaći i spoljni izvori finansiranja će se koristiti za finansiranje budžetske potrošnje⁴².

4.5. Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)

Ciklično prilagođeni budžetski bilans izračunat je na bazi polu-agregatne metode Evropske komisije. Obračun cikličnog dijela bilansa koji provodi Evropska komisija bazira se na uobičajenom postupku u dva koraka: (i) na ocjeni jaza agregatne proizvodnje kao pokazatelja privrednog ciklusa, te (ii) procjeni elastičnosti ukupnih prihoda i rashoda u odnosu na taj jaz.

⁴¹ Finansiranje za period 2025-2027. godine obuhvata plan povlačenja ino kreditnih sredstava po investicionim projektima u implementaciji odobrenim od strane Narodne skupštine Republike Srpske zaključno sa 30.09.2024. godine, plan primitaka po osnovu novih kreditnih zaduženja i emisija hartija od vrijednosti u svrhu finansiranja budžetske potrošnje u periodu 2025-2027. godine, a o čemu će Narodna skupština Republike Srpske odlučivati u okviru godišnjih odluka o dugoročnom zaduženju.

⁴² Od ukupnog finansiranja putem spoljnih izvora, na finansiranje budžetske potrošnje odnosi se 74,1% u 2025. godini, 81,3% u 2026. godini, te 81,5% u 2027. godini.

U prvom se koraku ocjenjuje ciklično stanje privrede (proizvodni jaz) uporedbom stvarnog BDP-a s potencijalnim. Procjena potencijalnog BDP-a bazira na prilagođenom Hodrick-Prescottovom (H-P) filteru,⁴³ zbog njegove transparentnosti i jednostavnosti, uz koeficijent izgladivanja (λ) za godišnje podatke od 6,25.⁴⁴ Prilagođeni Hodrick-Prescottov filter rješava problem pristrasnosti na početku/kraju uzorka, što je glavni nedostatak originalnog H-P filtera. Koristeći tako prilagođen filter nije bilo potrebno umjetno produžiti seriju podataka izvan projekcijskog razdoblja.

U drugom se koraku procjenjuje učinak cikličnih kretanja na budžet primjenom budžetskih elastičnosti. Ukupna elastičnost prihoda/rashoda izvodi se kao ponderisani zbir elastičnosti pojedinih kategorija prihoda/rashoda koje su osjetljive na kretanje poslovnog ciklusa, pri čemu su ponderi pojedinih kategorija njihovi udeli u ukupnim prihodima/rashodima. Pritom se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda prvo izračunava s obzirom na njihovu relevantnu makroekonomsku osnovicu, a potom se ocjenjuje elastičnost makroekonomske osnovice na jaz agregatne proizvodnje. Umnoškom ovih dviju elastičnosti dobije se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda na jaz agregatne proizvodnje.

Kao standard u ocjenjivanju elastičnosti prihoda i rashoda, uzima se da su elastičnosti poreza na potrošnju, poreza na dohodak, poreza na dobit, socijalnih doprinosa i rashoda za nezaposlene u odnosu na odgovarajuću poresku osnovu jednake jedinici. Na ovaj način izračunata ukupna elastičnost budžetskog salda konsolidovane opšte države je 0,34, gdje je za prihode ocijenjena elastičnost 0,33, a za rashode -0,01. Dobijeni rezultati i njihovo tumačenje u najvećoj mjeri zavise od dužine korištene serije, pouzdanosti i kvaliteta podataka.

Nakon izračunavanja ukupne osjetljivosti budžetskog salda, ciklična komponenta budžetskog salda se potom dobiva kao umnožak proizvodnog jaza i ukupne ciklične osjetljivosti. Kako bi se pokazao stvarni karakter diskrecione fiskalne politike, izračunava se fiskalna pozicija. Ona se mjeri kao godišnja promjena ciklično prilagođenog primarnog budžetskog salda (isključene su kamate) umanjenog za jednokratne mjere (strukturni budžetski primarni saldo), pri čemu pozitivni predznak označava ekspanzivnu, a negativan predznak restriktivnu politiku. Ovako izračunat strukturni primarni bilans pokazuje strukturnu fiskalnu poziciju.

Tabela 7: Fiskalni bilans i komponente za obračun ciklično prilagođenog bilansa u periodu 2007-2027. godina, u %BDP

Godina	Autput jaz	Ciklična komponenta CK	Stvarni bilans	Primarni bilans	Ciklično prilagođeni bilans	Ciklično prilagođeni primarni bilans	Strukturni bilans	Strukturni primarni bilans	Fiskalna pozicija
2007	0.6	0.2	1.1	1.5	0.9	1.3	-3.1	-2.7	
2008	4.1	1.4	-2.0	-1.5	-3.4	-2.9	-1.8	-1.3	4,2
2009	-0.2	-0.1	-4.0	-3.5	-3.9	-3.5	-3.3	-2.9	0,6
2010	-0.1	0.0	-2.3	-1.8	-2.3	-1.8	-0.3	0.2	-1,7
2011	0.2	0.1	-1.2	-0.6	-1.3	-0.7	-0.4	0.2	-1,2
2012	-1.5	-0.5	-1.9	-1.2	-1.4	-0.7	-1.2	-0.5	0,0
2013	-0.6	-0.2	-2.0	-1.3	-1.8	-1.1	-1.6	-0.9	0,4
2014	-1.5	-0.5	-1.9	-1.1	-1.4	-0.6	-0.9	-0.1	-0,5

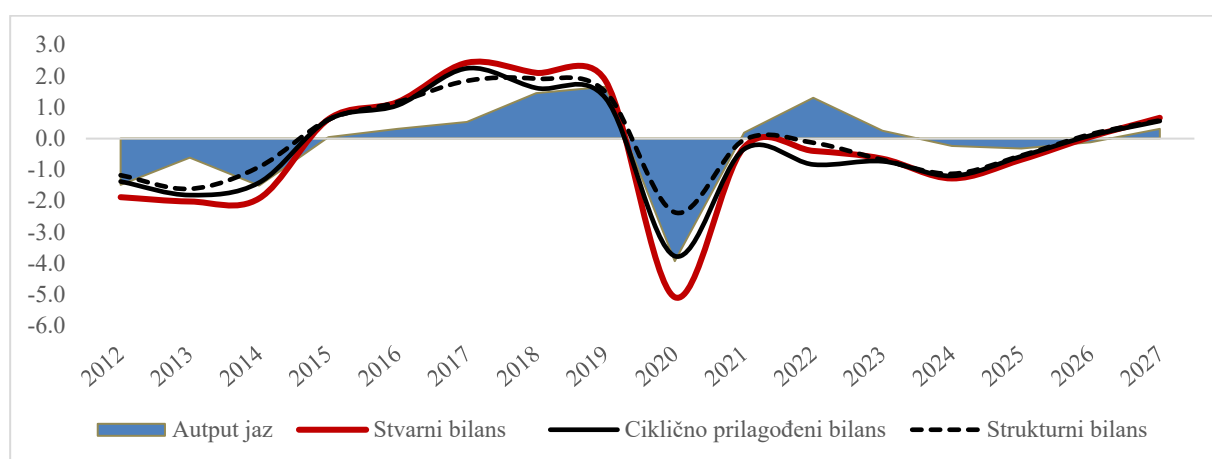
⁴³ U izradi ERP-a za period 2025-2027 urađeno je pilot računanje potencijalnog BDP-a na osnovu Cobb-Douglas proizvodne funkcije. Potencijalni BDP dobijen na ovaj način gotovo je identičan onom koji je dobijen preko HP-filtera. Međutim, dobijena serija potencijalnog BDP-a izračunata preko Cobb-Douglas proizvodne funkcije znatno je kraća (zbog nedostatka detaljnih istorijskih podataka koje ovaj model koristi). Zbog toga u ovom izvještaju nastavljamo da koristimo HP-filter kao osnovni metod za računanje potencijalnog BDP-a. On s jedne strane omogućava znatno dužu seriju podataka o strukturnom deficitu BiH, a s druge strane daje dovoljno kvalitetne rezultate za računanje strukturnog deficita i ostalih parametara potrebnih za ocjenu fiskalne politike.

⁴⁴ Morten O. Ravn and Harald Uhlig: "Discussion Paper No. 2858 on adjusting the HP – Filter for the frequency of observation, CEPR, June 2001 © 2002 by the President and Fellows of Harvard College and the MTI.

2015	0.0	0.0	0.6	1.5	0.6	1.5	0.6	1.5	-2,1
2016	0.3	0.1	1.2	2.0	1.1	1.9	1.2	2.0	-0,4
2017	0.5	0.2	2.4	3.1	2.3	2.9	1.9	2.5	-1,1
2018	1.5	0.5	2.1	2.8	1.6	2.3	1.9	2.6	0,6
2019	1.7	0.6	1.9	2.5	1.3	2.0	1.5	2.2	0,4
2020	-3.9	-1.3	-5.1	-4.4	-3.8	-3.0	-2.4	-1.6	5,0
2021	0.2	0.1	-0.3	0.3	-0.3	0.3	0.0	0.6	-3,3
2022	1.3	0.4	-0.4	0.2	-0.8	-0.3	-0.1	0.4	0,5
2023	0.2	0.1	-0.6	0.2	-0.7	0.2	-0.7	0.2	-0,4
2024	-0.2	-0.1	-1.3	-0.3	-1.2	-0.2	-1.1	-0.1	0,3
2025	-0.3	-0.1	-0.7	0.5	-0.6	0.6	-0.5	0.6	-0,8
2026	-0.1	0.0	0.1	1.1	0.1	1.1	0.1	1.2	-0,5
2027	0.3	0.1	0.7	1.7	0.6	1.6	0.6	1.6	-0,4

Izvor: MFiT BiH

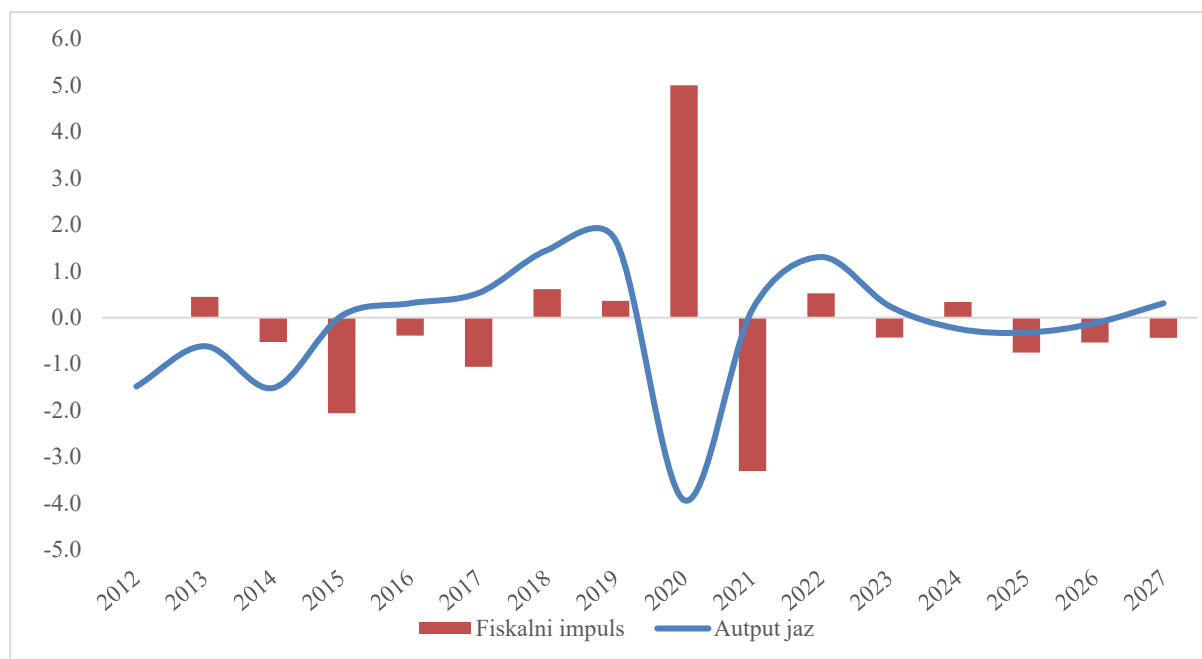
Grafikon 3: Stvarni i ciklično prilagođeni fiskalni bilans u periodu 2012-2027. u % BDP

Izvor: MFiT BiH

Na bazi dostavljenih podataka od Institucija BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta, te njihovog agregiranja, izvršen je obračun strukturnog bilansa, procjena fiskalne pozicije i fiskalne politike u BiH. Prilikom tumačenja ovakvih analiza trebalo bi imati u vidu da su za ocjenu ukupnog karaktera fiskalne politika na nivou BiH agregirani podaci različitih entiteta. Dakle, ako je u određenoj godini fiskalna politika na nivou BiH bila restriktivnog karaktera, to ne mora da znači da ista ocjena automatski važi za sve pojedinačne budžete koji su agregirani (Institucije BiH, Federacija BiH, Republika Srpska, Brčko distrikt). Drugim riječima, nije isključeno da je neki od ovih budžeta u istoj posmatranoj godini imao ekspanzivan karakter. Uz ovu ogradu, dobijene ocjene koje su predstavljene u ovom dijelu svakako predstavljaju pretežnu fiskalnu politiku koja je vođena, ili se planira u BiH.

Grafikon 4: Karakter fiskalne politike u BiH u periodu 2012-2027. godine

Izvor: MFiT BiH

Oštar pad ekonomske aktivnosti u BiH uz pogoršanje većine makroekonomskih agregata u 2020. godini bio je rezultat pandemije COVID-19. Došlo je do smanjenja naplate svih javnih prihoda i do snažnog povećanja javnih rashoda uslijed velikih troškova zdravstvene zaštite i preduzetih mjera pomoći privredi i građanima (kontraciklična ekspanzivna fiskalna politika). Nakon toga, postepena stabilizacija epidemioloških prilika i snažan oporavak privrednog rasta u EU i regionu dovode do visokog porasta ekonomske aktivnosti u 2021. (rast BDP-a od 7,4%). Kao rezultat oporavka domaće tražnje (privatna potrošnja) dolazi do značajnijeg povećanja javnih prihoda uz istovremeno postepeno napuštanje ekspanzivnih, kriznih mjera fiskalne politike. Mjere pomoći privredi i stanovništvu i povećani izdaci za zdravstvenu zaštitu jesu nastavljene i u 2021., ali u znatno smanjenom obimu. Fiskalni impuls tako u 2021. obrće smjer i prelazi se u kontracikličnu restriktivnu fiskalnu politiku. Tokom 2022. godine, ekonomija je stavljena pred nove izazove uslijed složenih međunarodnih političkih prilika vezanih za ratna dešavanja u Ukrajini, koja su se značajno reflektovala na globalne i domaće ekonomske tokove, prvenstveno kroz nagle i visoke inflatorne tokove i usporavanje privredne aktivnosti. Takve okolnosti zahtijevale su ponovo intervenciju svih nivoa vlasti u BiH kroz donošenje i primjenu mjera fiskalne politike (naročito u aspektima očuvanja životnog standarda građana i socijalne zaštite). Mjere fiskalne politike kao što su povećanje plata, penzija i socijalnih davanja svoj efekat imale su i tokom 2023 i 2024. godine, kad je ponovo došlo do ekspanzivnosti fiskalne politike (Grafikon 4.2).

Uzimajući sve navedeno u obzir, može se vidjeti da su period 2020-2024. obilježile neuobičajeno velike makroekonomske promjene, koje su bile praćene i snažnim reakcijama fiskalne politike (naročito u 2020. godini). Međutim, i pored svega toga strukturna fiskalna pozicija zemlje nije znatno narušena, posebno ako se ima u vidu relativno nizak ratio javnog duga u BDP-u. Strukturni fiskalni bilans BiH u 2019. bio je 1,5% BDP-a, a u 2023. procijenjen je na -1,1% BDP-a (dok se primarni strukturni bilans promijenio sa 2,2% BDP-a u 2019. na -0,1% BDP-a u 2024. godini). U narednom periodu (2025-2027. godine) očekuje se stabilizacija makroekonomskih i fiskalnih kretanja. Prema raspoloživim podacima i prognozama, projektovani BDP će u periodu 2025-2027. godina biti blizak potencijalnom, a fiskalna politika biće neznatno restriktivna gotovo izbalansirana s manjim uticajem na promjenu agregatne tražnje (Grafikon 4).

Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja.

4.6. Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja

U skladu sa ustavnim uređenjem BiH uspostavljen je zakonodavni i institucionalni okvir za upravljanje javnim dugom na svim nivoima vlasti. Propisi na nivou BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta utvrđuju fiskalna pravila koja se odnose na limite zaduživanja za odgovarajući nivo vlasti. Prema zakonskom okviru, upravljanje javnim dugom u BiH provode Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstva finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije BD. Upravljanje javnim dugom se sprovodi kroz sprovođenje procedura zaduživanja, evidentiranje, praćenje, servisiranje i pripremu strategija upravljanja dugom i izradu planova eksternih i internih operacija sa javnim dugom. Upravljanje dugom vrši se u skladu sa smjernicama definisanim Srednjoročnom strategijom upravljanja dugom Bosne i Hercegovine, te srednjoročnim strategijama upravljanja dugom Federacije BiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko. Aktivnosti upravljanja dugom usmjeravaju se ka tome da nivo troškova i rizika bude na prihvatljivom nivou.

Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama BiH uređuje dug i garancije BiH, način i postupak zaduživanja, osiguranje sredstava za otplatu duga, izdavanje garancija i emisija vrijednosnih papira, rezervne mjere i njihova primjena, vođenje evidencija o dugu i garancijama, te druga pitanja koja se odnose na dug i garancije BiH. Zaduženje po osnovu dugoročnog državnog duga može nastati ukoliko u vrijeme zaduženja po osnovu dugoročnog direktnog unutrašnjeg državnog duga ili dugoročnog direktnog vanjskog državnog duga iznos servisiranja dugoročnog duga koji dopijeva u bilo kojoj narednoj godini ne prelazi 18% redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

U skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zakon o dugu u FBiH), Federacija BiH se može zaduživati u zemlji i inostranstvu u domaćoj ili stranoj valuti. Zakon o dugu u FBiH utvrđuje ograničenja zaduživanja FBiH, kantona, gradova i opština, kao i namjene za koje se može zaduživati na vanjskom ili unutrašnjem tržištu, te izdavati garancije. Definisani su i limiti zaduživanja za ukupan javni dug FBiH, koji se konsoliduje na nivou FBiH. Predviđeno je da se FBiH može dugoročno zaduživati ako se u trenutku zaduživanja utvrdi iznos servisiranja duga, ukupnog unutrašnjeg i vanjskog duga i garancija koje dopijevaju svake naredne godine, uključujući servisiranje predloženog novog zaduživanja i svih kredita za koje FBiH je izdala garancije, uz ograničenja na iznos duga kantona, ne prelazi 18 posto konsolidovanih prihoda FBiH i kantona ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kantoni, gradovi i opštine mogu se zadužiti na duge staze ako je u trenutku dugoročnog duga iznos otplate duga za ukupan unutrašnji i vanjski dug i garancije koje dopijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući servisiranje za predloženi novi dug i svi krediti za koje su izdate garancije kantona, gradova i opština, ne prelaze 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Prilikom utvrđivanja navedenih limita, garancije se obračunavaju u iznosu od 30% od nominalne vrijednosti garancije. U skladu sa Zakonom o dugu u FBiH, Vlada FBiH je formirala Komisiju za dug u kojoj su predstavnici federalnog i kantonalnih ministarstava finansija. Ova Komisija je, između ostalog, nadležna za praćenje održivosti ukupnog duga u Federaciji BiH.

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske⁴⁵ detaljno se uređuje oblast zaduživanja i izdavanja garancija Republike Srpske i jedinica lokalne samouprave, kao i načini i procedure zaduživanja, koji zajedno sa postojećim zakonima iz oblasti budžetskog sistema i Zakona o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, čini cjelovit pravni okvir za unapređenje i kontrolu budžetske discipline. U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske, utvrđeno je ograničenje visine duga tako da ukupan dug Republike Srpske⁴⁶ na kraju fiskalne godine ne može biti

⁴⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 71/12, 52/14, 114/17, 131/20, 28/21 i 90/21.

⁴⁶ U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama RS, ukupan dug RS čine javni dug Republike Srpske, dug javnih preduzeća, IRB RS i institucija javnog sektora. Javni dug je dug Republike Srpske (budžeta), dug jedinica lokalne samouprave, te dug fondova socijalne sigurnosti.

veći od 60%, dok javni dug Republike Srpske ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dug Republike Srpske nastao po osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinstvenog registra šteta, propisan Zakonom o Fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske, izuzet je iz ograničenja propisanih za ukupan i javni dug Republike Srpske. Kratkoročni dug Republike Srpske ne može biti veći od 8% iznosa redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Ukupna izloženost Republike Srpske po osnovu izdatih garancija ne može biti veća od 15% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dodatno, Budžetom Republike Srpske utvrđuje se iznos kratkoročnog i dugoročnog duga Republike Srpske koji može nastati u toku budžetske godine. Narodna skupština Republike Srpske, na prijedlog Vlade, odlučuje o ukupnom kratkoročnom i dugoročnom zaduživanju koje može nastati u toku fiskalne godine, kao i o njegovoj namjeni, o ukupnom iznosu garancija Republike Srpske koje Vlada može izdati u toku fiskalne godine⁴⁷, te odobravanju kapitalnih investicija i o maksimalnom iznosu zaduženja za finansiranje te investicije.

Jedinice lokalne samouprave u Republici Srpskoj mogu se dugoročno zadužiti samo ako u periodu nastanka duga ukupan iznos koji dospijeva za otplatu, po osnovu predloženog duga i cjelokupnog dospelog, neizmirenog postojećeg duga, u bilo kojoj narednoj godini ne prelazi 18% od iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kratkoročni dug jedinica lokalne samouprave ne može biti veći od 5% njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini, a izloženost po izdatim garancijama ne može biti veća od 30% iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini (sva pravila koja važe za jedinice lokalne samouprave važe i za fondove socijalne sigurnosti, osim što fondovi socijalne sigurnosti ne mogu izdavati garancije). Skupština jedinice lokalne samouprave donosi odluku o zaduženju i izdavanju garancije jedinice lokalne samouprave, a Ministarstvo finansija daje saglasnost na zaduženje i izdavanje garancije. Upravni odbor fonda socijalne sigurnosti donosi odluku o zaduživanju Fonda socijalne sigurnosti, Ministarstvo finansija daje mišljenje, a Vlada Republike Srpske daje saglasnost na zaduživanje fonda. Zakon o fiskalnoj odgovornosti⁴⁸, u okviru opštih fiskalnih pravila, uspostavlja pravilo o dugu koje podrazumijeva da javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini, dok je u okviru posebnih fiskalnih pravila definisan prag za dug koji podrazumijeva da ukoliko javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine dostigne 50% ostvarenog BDP-a u toj godini, budžet za narednu godinu mora imati budžetski suficit. Ministarstvo finansija Republike Srpske godišnje izvještava Vladu Republike Srpske i Narodnu skupštinu RS o stanju duga i drugim pokazateljima vezanim za ukupan i javni dug⁴⁹.

Ograničenja visine unutrašnjeg duga Brčko distrikta utvrđena su Zakonom o unutrašnjem dugu Brčko distrikta BiH. Kratkoročni dug ne može u bilo kom trenutku biti veći od 5% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Distrikt može kreirati dugoročne obaveze samo ako, u trenutku zaduživanja, iznos otplate duga u bilo kojoj narednoj godini za sav neizmireni dugoročni unutrašnji dug BD i predloženo zaduženje koje treba nastati ne prelazi 10% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini. BD svojim propisima nije regulisao predmet zaduživanja kod stranih kreditora, a eksterno zaduživanje BD može se vršiti na osnovu Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama BiH. U proceduri izrade je Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama BD koji će obuhvatiti cjelokupnu oblast zaduživanja, te postaviti jasnija ograničenja i fiskalna pravila u oblasti zaduživanja BD.

Prema procjenama svih nivoa vlasti u BiH, ukupan dug na kraju 2024. godine iznosiće 13.115,6 miliona KM (6.705,7 miliona eura ili 24,5% BDP). U ukupnoj procijenjenoj vrijednosti ukupnog duga na kraju 2024. godine, 99,3% odnosi se na entitete (Federacija BiH 48,1% ili 6.304,9 miliona KM i Republika Srpska 51,2% ili 6.715,0 miliona KM). Jedna od glavnih karakteristika javnog duga BiH je

⁴⁷ Član 1. Zakona o izmjenama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 114/17).

⁴⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 94/15 i 62/18.

⁴⁹ Dokument [Informacija o dugu sa stanjem na dan 31.12.2023. godine](#) dostupan je na portalu Ministarstva finansija Republike Srpske.

da se najveći dio duga odnosi na vanjski dug, prema procjeni na kraju 2024. god. 68,4% javnog duga će se odnositi na vanjski dug, dok će 31,6% javnog duga odnositi na unutrašnji dug. Ako se pogleda po entitetima učešće vanjskog duga u javnom dugu Federacije BiH će biti 75,2%, dok kod Republike Srpske će biti 61,6% na kraju 2024. godine. Procjena stanja vanjskog duga na kraju 2024. godine zasnovana je na iznosu povučenih kreditnih sredstava na dan 30.09.2024. godine, uvećano za procijenjeni iznos povlačenja za investicione projekte u implementaciji i umanjeno za iznos servisiranja glavnice vanjskog duga.

Prema podacima MFiT BiH, prosječna kamatna stopa na kraju septembra 2024. godine iznosila je 3,03% na vanjski dug BiH, što je povećanje za 0,32 p.p. u odnosu na prošlu godinu, dok je na isti dan učešće fiksne kamatne stope bilo 60,9%, a varijabilne kamatne stope 39,1%. Prosječno vrijeme dospelja (godine) vanjskog duga je na dan 30.9.2024. godine iznosilo 7,0 godina.

U pogledu valutne strukture najveći dio vanjskog dug je denominovan u eurima 74,5%, dok je u američkim dolarima denominovano 4,0%, a u SDR 15,4%. U ostalim valutama denominovano je 6,1% vanjskog duga. Valutni rizik je umjeren i znatno manji u odnosu na učešće vanjskog duga u ukupnoj strukturi duga zbog valutne klauzule (povezanost KM sa EUR), zbog čega je promjenama valutnih kurseva izloženo 25,5% ukupnog duga, iako je učešće vanjskog duga u ukupnom javnom dugu 67,5%. Najveći kreditori kod vanjskog duga na kraju septembra 2024. godine su bili Svjetska banka (28%), Evropska investiciona banka (27%), Evropska banka za obnovu i razvoj (10%), MMF (4%) i Evropska Komisija (3%), dok se na ostale kreditore odnosilo 28% vanjskog duga na posmatrani datum.

Na dan 30.09.2024. godine, vanjski dug Institucija BiH iznosi 42,9 miliona KM, što je 0,08% BDP-a BiH. U valutnoj strukturi vanjskog duga Institucija BiH najveći procenat se odnosi na valutu EUR (69%), dok se ostatak odnosi na valutu SAR (31%). Valutni rizik postojećeg duga je nizak, što proizilazi iz činjenice da u valutnoj strukturi vanjskog duga visoko učešće ima valuta EUR. Cijeli vanjski dug Institucija BiH se otplaćuje po fiksnoj kamatnoj stopi. Prosječna kamatna stopa iznosi 1,1%, dok prosječno vrijeme dospelja vanjskog duga Institucija BiH (ATM) iznosi 6,7 godina.

Na nivou Federacije BiH, stanje javnog duga na dan 30.09.2024. godine iznosi 6.360,1 milion KM (18,9% BDP-a Federacije BiH), od čega se na vanjski dug odnosi 4.889,6 miliona KM⁵⁰, a na unutrašnji dug 1.470,8 miliona KM. Valutna struktura portfolija ukupnog duga Federacije BiH je slijedeći: EUR – 58,7% , SDR – 13,4%, KM – 17,6%, USD – 5,1%. Valutni rizik ukupnog duga Federacije BiH je relativno umjeren uzimajući u obzir da je oko 20% vanjskog duga osjetljivo na promjene deviznih kurseva (nakon dekompozicije SDR-a, udeo EUR valute u ukupnom dugu iznosi 63,26%). Rizik refinansiranja je značajan i za unutrašnji i za vanjski dug i koncentriran je na kratki i srednji rok. Prosječno vrijeme dospelja (ATM) za kraj 2024. godine iznosi 3,9 godina za unutrašnji dug i 6,7 godina za vanjski dug. Dug koji se refiksira unutar jedne godine iznosi 44,8% ukupnog duga i blago je smanjen u odnosu na prethodni period. Prosječno vrijeme refiksiranja ukupnog duga Federacije BiH iznosi 4,15 godina odnosno za vanjski dug je 4,2 , a za unutrašnji dug 3,9 godina. Prema podacima sa 30.09.2024. godine prosječna kamatna stopa za unutrašnji dug je još uvijek relativno niska i iznosi 2,05% odnosno ponderisane prosječna kamatna stopa iznosi 2,02%; dok omjer fiksne i varijabilne kamate na vanjski dug ide u korist fiksne na koju se odnosi 55,2% vanjskog duga. Procjena prosječne ponderisane kamatne stope na unutrašnji dug za period 2024-2027. godine iznosi 2,27%, 2,84%, 3,53% i 4,39% respektivno, a na vanjski dug 3,36%, 3,62%, 3,85% i 4,09%.

Stanje javnog duga Republike Srpske na dan 30.09.2024. godine iznosi 5.634,1 milion KM, što je 33,5% BDP-a Republike Srpske⁵¹, dok stanje ukupnog duga Republike Srpske iznosi 6.543,6 miliona KM, tj. 39,0% BDP-a. Stanje ukupnog spoljnog duga iznosi 3.911,1 miliona KM⁵², dok stanje ukupnog

⁵⁰ Ovaj podatak se razlikuje od zvaničnog podatka MFiT za 28 miliona KM.

⁵¹ Procijenjena vrijednost BDP-a za 2024. godinu iznosi 16.800 miliona KM.

⁵² Ovaj podatak se razlikuje od zvaničnog podatka MFiT za 354,2 miliona KM, što predstavlja razliku direktnog kreditnog zaduženja RS.

unutrašnjeg duga iznosi 2.632,4 miliona KM. Na dan 30. septembar 2024. godine, ukupan dug Republike Srpske koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 6.490,5 miliona KM (38,6% BDP-a), dok javni dug koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 5.581 milion KM (33,2% BDP-a). U valutnoj strukturi ukupnog duga Republike Srpske dominiraju tri valute: EUR (42,9%), KM (40,2%) i SDR (7,8%). Od ukupnog duga Republike Srpske na kratkoročni dug (izvorne ročnosti) se odnosi samo 3,3%, dok je čitav preostali dug dugoročan i njegovo učešće iznosi 96,7%. Veći dio ukupnog duga, tj. 80,8% otplaćuje se po fiksnim kamatnim stopama. Od ukupnog spoljnog duga se po fiksnim uslovima otplaćuje 72,7%, dok se od ukupnog unutrašnjeg duga po fiksnim uslovima otplaćuje 92,8%. Kad je riječ o strukturi ukupnog duga Republike Srpske sa stanovišta instrumenata, utrživi dio duga (obveznice i trezorski zapisi) iznosi 39,3%, dok preostali dug predstavlja neutrživi dio duga (kredit i dug koji se izmiruje kroz akcioni plan ili u gotovini). Prosječna ponderisana kamatna stopa ukupnog duga Republike Srpske za 2023. godinu iznosi 3,3%, i to spoljnog duga 3,2%, a unutrašnjeg duga 3,4%. Prosječna ponderisana kamatna stopa ukupnog duga procijenjena za period 2024–2027. godine⁵³ iznosi 3,5%, 4,2%, 4,4% i 4,7%, i to spoljnog duga 3,5%, 3,8%, 4,0% i 4,5%, a unutrašnjeg duga 3,6%, 4,7%, 5,2% i 5,2% po godinama, respektivno.

Na dan 30.09.2024. godine, javni dug Brčko Distrikta iznosi 43,1 miliona KM, što je 3,4% BDP-a Brčko distrikta BiH i cjelokupan iznos se odnosi na vanjski dug⁵⁴. U valutnoj strukturi javnog duga Distrikta najveći procenat se odnosi na valutu EUR (84%), zatim slijedi USD (11%), dok se ostatak odnosi na SDR (korpa valuta). Valutni rizik postojećeg duga je nizak, iako je učešće vanjskog duga u ukupnom dugu 100%, što proizilazi iz činjenice da u valutnoj strukturi vanjskog duga visoko učešće ima valuta EUR (84%), tako da je valutnom riziku izloženo svega 16% ukupnog duga. Kamatni rizik za ukupni dug je visok obzirom na činjenicu da oko 72% duga čini dug sa varijabilnom kamatnom stopom.

Tabela 8: Stanje javnog duga i projekcije (u miliona KM)*

	2023	2024	2025	2026	2027
1. VANJSKI DUG (1.1+1.2+1.3+1.4)	8.915,6	8.974,6	10.679,5	10.354,4	10.378,2
1.1 Institucije BiH	46,5	42,7	37,0	33,4	30,7
- zajmovi	46,5	42,7	37,0	33,4	30,7
1.2 Federacija BiH	5.166,7	4.739,4	6.157,9	5.901,8	6.089,4
- hartije od vrednosti	0,0	0,0	586,8	586,8	586,8
- zajmovi	5.166,7	4.739,4	5.571,2	5.315,1	5.502,7
1.3 Republika Srpska	3.656,3	4.139,5	4.405,8	4.326,4	4.166,5
- hartije od vrednosti	586,7	586,7	586,7	0,0	0,0
- zajmovi	3.069,4	3.552,7	3.819,1	4.326,4	4.166,5
1.4 Distrikt Brčko	46,1	53,0	78,8	92,8	91,6
- zajmovi	46,1	53,0	78,8	92,8	91,6
2. UNUTRAŠNJI DUG (2.1+2.2+2.3)	4.020,4	4.141,0	4.181,2	4.231,4	3.854,7
2.1 Institucije BiH	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- hartije od vrednosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- zajmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.2 Federacija BiH	1.425,3	1.565,5	1.777,6	1.861,5	1.798,2
- hartije od vrednosti	941,0	1.155,3	1.210,9	1.279,8	1.201,5
- zajmovi	484,3	410,2	566,7	581,7	596,7

⁵³ Vrijednosti kamatnih stopa su dobijene stavljanjem u odnos procenjenog iznosa kamate za datu godinu i stanja duga u prethodnoj godini.

⁵⁴ Stanje vanjskog duga se razlikuje u odnosu na zvanične podatke MFiT za iznos vanjskog duga koji BD servisira, a koji je nastao u periodu prije formiranja BD (razlika od 2,1 milion KM)

2.3 Republika Srpska	2.595,1	2.575,5	2.403,6	2.369,9	2.056,5
- hartije od vrednosti	1.987,3	1.901,9	1.861,6	1.962,0	1.836,6
- zajmovi	570,5	638,7	520,4	393,8	211,9
- ostalo	37,3	34,9	21,7	14,1	8,1
2.4 Distrikt Brčko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- hartije od vrednosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- zajmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
UKUPNO (1+2)	12.936,0	13.115,6	14.860,7	14.585,8	14.232,9

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

* Stanje duga u 2023. godini dato je prema pojedinačnim podacima FMF, MFRS i BD i razlikuje se u odnosu na zvanične podatke MFiT za 11,0 miliona KM za FBiH, -1,2 milion KM za RS i -0,8 miliona KM za DFBD, te ukupna razlika iznosi 9,0 miliona KM

Tabela 9: Stanje javnog duga i projekcije (u miliona KM)

	2023	2024	2025	2026	2027
Dug opšte države					
1. Institucije BiH	46,5	42,7	37,0	33,4	30,7
2. Federacija BiH	6.592,0	6.304,9	7.935,5	7.763,4	7.887,6
- Vlada Federacije BiH	5.712,4	5.442,7	6.840,4	6.716,9	6.783,3
- Kantoni	608,3	597,9	738,0	698,7	709,9
- Opštine i gradovi	271,3	264,3	357,1	347,8	394,4
3. Republika Srpska	6.251,4	6.715,0	6.809,4	6.696,2	6.223,1
- Budžet Republike Srpske	4.640,1	5.024,7	5.215,7	5.221,2	5.014,4
- Jedinice lokalne samouprave	483,9	538,0	512,2	469,4	360,6
- Fondovi socijalne sigurnosti	180,3	235,0	183,7	125,8	66,0
- Dug javnih preduzeća i IRB	947,1	917,2	897,8	879,8	782,1
4. Distrikt Brčko	46,1	53,0	78,8	92,8	91,6
UKUPNO (1+2+3+4)	12.936,0	13.115,6	14.860,7	14.585,8	14.232,9

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Potencijalne obaveze

Sa 30.09.2024. godine ukupna izloženost FBiH po izdatim garancijama iznosi 254,04 miliona KM (0,84% BDP FBiH ostvarenog u 2023. godini), a odnosi se na garancije izdate u okviru kreditno-garantnih programa Garancijskog fonda uspostavljenog 2020. godine u svrhu oporavka privrede od posljedica pandemije COVID-19. Navedenim fondom upravlja Razvojna banka Federacije BiH.

Sa 30. 9. 2024. godine ukupna izloženost Republike Srpske po izdatim garancijama iznosi 1.290 miliona KM (7,7% BDP-a Republike Srpske procijenjenog za 2024. godinu). Od navedenog iznosa 10,4 miliona KM se odnosi na garancije Republike Srpske izdate za unutrašnja zaduženja jedinica lokalne samouprave, 240,7 miliona KM za unutrašnja zaduženja fondova socijalne sigurnosti, 948,6 miliona KM za zaduženja javnih preduzeća (od čega 572,6 miliona KM spoljna, a 376 miliona KM unutrašnja zaduženja), te 90,2 miliona KM za unutrašnja zaduženja javnog sektora. Ukupna izloženost jedinica lokalne samouprave po izdatim garancijama sa 30.09.2024. godine iznosi 39,4 miliona KM.

Tabela 10: Stanje potencijalnih obaveza u periodu 2024-2027 (u milionima KM)

	2024	2025	2026	2027
Federacija BiH	85,6	87,4		
Garancije kantona	52,0	53,1		
Garancije lokalnih samouprava	33,6	34,3		

Republika Srpska				
Izloženost po izdatim garancijama	1.271,2	1.072,0	892,6	715,8
Republike Srpske	1.233,4	1.042,1	869,9	698,9
Jedinica lokalne samouprave	37,8	29,9	22,7	16,9
Stanje duga po izdatim garancijama	864,9	885,8	784,4	651,4
Republike Srpske	827,1	856	761,6	634,6
<i>od čega stanje duga po izdatim garancijama za zaduženje jedinica lokalne samouprave koje je sadržano u ukupnom dug</i>	<i>10,1</i>	<i>8,8</i>	<i>7,5</i>	<i>6,2</i>
<i>od čega stanje duga po izdatim garancijama za zaduženje fondova socijalne sigurnosti koje je sadržano u ukupnom dugu</i>	<i>209,5</i>	<i>163,2</i>	<i>112,3</i>	<i>58,3</i>
Jedinica lokalne samouprave	37,8	29,9	22,7	16,9
Distrikt Brčko	0,0	0,0	0,0	0,0
Institucije BiH	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno				
% BDP				

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

4.7. Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom

Osjetljivost budžetskih projekcija na alternativne scenarije i rizike

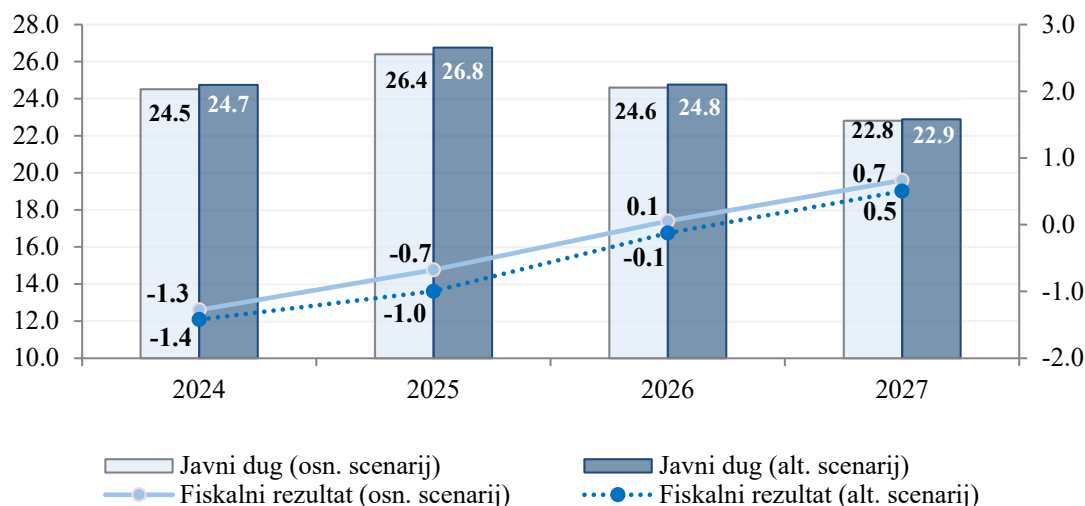
Ekonomsku politiku BiH karakteriše u dugom roku izražena fiskalna stabilnost, tj. gotovo izbalansiran fiskalni bilans uz nisko učešće javnog duga u BDP-u od ispod 30%. Javni dug BiH tako je sistematski jedan od najnižih među zemljama EU i zemljama kandidatima. Ovakvo opredjeljenje fiskalne politike BiH čini njenu fiskalnu poziciju izuzetno otpornom na moguće vanjske i unutrašnje šokove. Konkretna potvrda ove tvrdnje može se naći i u fiskalnim kretanjima tokom pandemije korona virusa u 2020. i 2021. godini. Naime, BiH je čak i u takvim, vanrednim, okolnostima imala u 2020. fiskalni deficit od 5,1% BDP-a, koji je bio za 1,6 p.p. niži od onog koji je ostvaren na nivou EU. Već u sljedećoj, 2021. godini, BiH je gotovo izbalansirala svoj budžet (fiskalni deficit bio je svega 0,3% BDP-a). U istoj godini fiskalni deficit u EU iznosio je 4,6% BDP-a.

Odgovorna fiskalna politika u BiH predviđena je i u narednim godinama. Srednjoročni plan predviđa da budžet u periodu 2025-2027. u prosjeku bude izbalansiran, što će dovesti do umjerenog smanjenja učešća javnog duga u BDP-u – s procijenjenih 24,7% BDP-a na kraju 2024. na 22,8% BDP-a na kraju 2027. godine. Određena odstupanja od ovog plana po definiciji su moguća, budući da su sve srednjoročne makroekonomske i fiskalne projekcije uvijek praćene određenim nivoom neizvjesnosti i rizika. One, naime, počivaju na pretpostavkama vezanim za kretanja u domaćoj ekonomiji kao i u spoljnom okruženju koje se ne moraju ostvariti u potpunosti. Glavni od tih rizika detaljnije su obrazloženi u odjeljku 3.3.

Kretanje fiskalnog bilansa i javnog duga u osnovnom i alternativnom scenariju prikazano je u Grafikonu 4.3. Za obračun alternativnih kretanja fiskalnog bilansa i javnog duga korišten je alternativni scenarij makroekonomskih kretanja BiH u srednjem roku (kvantifikovan i prikazan u Tabeli na početku odjeljka 3.3). Makroekonomski agregat čija promjena ima glavni uticaj na javne prihode je BDP. Uticaj promjene BDP-a na javne prihode u alternativnom scenariju računat je s elasticitetom od 0,33. Na strani javnih rashoda korištena je pretpostavka da u osnovi neće doći do prilagođavanja, odnosno da će se sprovoditi sve planirane rashodne fiskalne politike (plate u opštoj državi, penzije, javne investicije, subvencije i drugo). Jedina komponenta javnih rashoda koja je promijenjena (pogoršana) u prikazanom alternativnom scenariju jesu rashodi za kamate. Naime, kako bi se ocijenila i otpornost fiskalnog bilansa i javnog duga na kamatni šok pretpostavljeno je da će kamatne stope na zaduživanje države u naredne tri godine da budu za 3 p.p. veće od sadašnje prosječne kamatne stope na javni dug.

Na Grafikonu 4.3 vidi se da osnovna fiskalna kretanja u BiH imaju relativno nisku osjetljivost na potencijalne promjene makroekonomskog okruženja uz šok kamatnih stopa. Sadašnja fiskalna stabilnost, uz predviđenu veoma odgovornu fiskalnu politiku u srednjem roku, predstavljaju dovoljnu garanciju da ni moguće makroekonomske promjene neće uzrokovati značajnije fiskalne poremećaje. Pored toga, nisko učešće javnog duga u BDP-u uz relativno mala budžetska izdvajanja za kamate – čine BiH veoma otpornom i na eventualni šok kamatnih stopa. Takva fiskalna pozicija zemlje ukazuje na to da bi javne finansije BiH bile otporne i na znatno jače šokove i nestabilnosti od onih koji se predviđaju u analiziranom alternativnom scenariju.

Grafikon 5: Javni dug i fiskalni bilans po osnovnom i alternativnom scenariju, 2024-2027.

Izvor: MFiT BiH

Poređenje sa prethodnim programom

Projekcija srednjoročnog fiskalnog okvira u odnosu na prethodni program ima primjetne razlike. Naime, u vreme pripreme i slanja ERP 2024-2026. na usvajanje Vijeću Ministara BiH, još uvek nije bio usvojen budžet FBiH za 2024. godinu. Naknadno usvojenim budžetom FBiH u određenoj mjeri je izmjenjena fiskalna politika u 2024. u odnosu na onu koju je predviđao ERP (npr. fiskalni deficit FBiH u 2024. povećan je u odnosu na očekivanja iz ERP-a 2024-2026. za 516,1 miliona KM). Pored toga, tokom 2024. na strani javnih prihoda, došlo je do bolje naplate od očekivanja na svim nivoima vlasti. Veća naplata u 2024. posljedično se odrazila na povećanje osnovice s koje su projektovani prihodi u narednim godinama, ali uticala je i na nešto optimističniji pristup u projektovanju javnih prihoda u srednjem roku odnosu na prethodni program. S druge strane, povećanje javnih rashoda u 2024. najvećim djelom je posljedica pomenutog, naknadno usvojenog budžeta FBiH za 2024. godinu. Nakon 2024. do povećanja projekcije javnih rashoda u novom ERP-u, u odnosu na prethodni program došlo je uglavnom uslijed njihovog prilagođavanja na povećane prognoze javnih prihoda. U Republici Srpskoj povećanje rashoda nešto je manje od planiranog povećanja prihoda.

Tabela 11: Poređenje fiskalnog rezultata sa prethodnim programom

	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
ERP 2024-2026.					
Ukupni prihodi	20.287,9	21.436,1	22.282,2	23.292,0	
Ukupni rashodi	20.463,4	21.747,5	22.336,8	23.144,7	
Neto zaduživanje/kreditiranje	-175,5	-311,4	-54,6	147,3	
ERP 2025-2027.					

Ukupni prihodi	20.253,9	22.176,0	23.705,5	25.226,2	26.975,4
Ukupni rashodi	20.582,8	22.859,6	24.086,9	25.194,0	26.560,0
Neto zaduživanje/kreditiranje	-328,9	-683,6	-381,4	32,2	415,4
	Razlika				
Ukupni prihodi	-34,0	739,9	1.423,3	1.934,2	
Ukupni rashodi	119,4	1.112,1	1.750,1	2.049,3	
Neto zaduživanje/kreditiranje	-153,4	-372,2	-326,8	-115,1	

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

4.8. Kvalitet javnih finansija

Unaprjeđenje upravljanja javnim finansijama predstavlja jedan od strateških prioriteta vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini, a efikasne javne finansije predstavljaju temelj za ispunjavanje zahtjeva iz procesa evropskih integracija Bosne i Hercegovine, posebno u svijetlu novog instrumenta Evropske unije – Plana rasta za Zapadni Balkan. Reformske mjere koje će doprinijeti kvalitetu javnih finansija u Bosni i Hercegovini, definisane su u Sveobuhvatnoj strategiji upravljanja javnim finansijama u BiH za period 2021-2025. godina, kao i u pojedinačnim strategijama svih nivoa vlasti. Imajući u vidu da institucionalni okvir za planiranje i provođenje reformi upravljanja javnim finansijama u Bosni i Hercegovini karakteriše visok stepen decentralizacije, ključni faktor za uspjeh reformskih aktivnosti je usklađenost svih nivoa vlasti u realizaciji mjera definisanih strateškim dokumentima.

Krajem 2024. godine, završen je i u proceduru usvajanja upućen Konsolidovani izvještaj o realizaciji Sveobuhvatne strategije upravljanja javnim finansijama u BiH za 2023. godinu, nakon što su usvojeni izvještaji o realizaciji strategija na svim nivoima vlasti. Konsolidovani izvještaj za 2023. godinu pokazuje određeni napredak u realizaciji svih šest reformskih oblasti javnih finansija, sa fokusom na unaprjeđenje fiskalne konsolidacije, pripremu budžeta u programskom formatu, restrukturiranje poreskog opterećenja, te poboljšanje funkcionisanja sistema finansijskog upravljanja i revizije.

Uzimajući u obzir da strateški okvir za oblast javnih finansija važi do kraja 2025. godine, tokom 2024. godine pokrenute su aktivnosti na izradi novog strateškog okvira na svim nivoima vlasti za period 2026-2030. godina. Početkom 2024. godine, objavljeni su nalazi Ocjene javnih rashoda i finansijske odgovornosti (PEFA) za Bosnu i Hercegovinu, koji će biti osnova za definisanje reformskih aktivnosti u novom strateškom okviru, a u skladu sa postignutim napretkom u realizaciji Sveobuhvatne strategije za period 2021-2025. godina. U maju 2024. godine održan je prvi dijalog o upravljanju javnim finansijama između Bosne i Hercegovine i Evropske unije na kojem su predstavljeni ostvareni rezultati u ovoj oblasti, kao i planirane aktivnosti u narednom periodu. Takođe, predstavljeni su i rezultati PEFA i PIMA nalaza za Bosnu i Hercegovinu, te je dogovoreno da se sastanci dijaloga održavaju svake godine, kako bi se kontinuirano pratio napredak u provođenju reformi u ovoj oblasti.

Tokom 2024. godine, na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini su intenzivirane aktivnosti na unaprjeđenju makroekonomskih projekcija, povećanju kredibiliteta fiskalnog okvira PER-a, te jačanju kapaciteta institucija za izradu Programa ekonomskih reformi BiH, kroz realizaciju IPA 2018 projekta „Podrška Programu ekonomskih reformi, BiH“. Takođe, nastavljene su aktivnosti na unaprjeđenju procesa izrade i praćenja budžeta u programskom formatu, kroz EU projekat „Nastavak podrške upravljanju javnim finansijama u BiH“.

Vlada Federacije BiH i dalje ostaje snažno opredjeljena za donošenje novog Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima u cilju poreskog rasterećenja rada. Implementacijom aktivnosti na uspostavi tehnološki naprednijeg sistema fiskalizacije u Federaciji BiH, u značajnoj mjeri će se uticati na smanjenje neformalne ekonomije. Aktivnosti modernizacije poreske administracije u Federaciji BiH, kroz unaprjeđenje procesa i implementaciju naprednijih informacionih sistema, uticaće na poboljšanje poslovnog okruženja u smislu pojednostavljenja pružanja usluga obveznicima, kao i brži

protok razmjene informacija između poreskih administracija. S druge strane, kada je riječ o međunarodnoj saradnji u oblasti poreskih pitanja, nastavkom aktivnosti iz okvira Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u poreske svrhe i Inkluzivnog okvira za provedbu mjera protiv smanjenja poreske osnovice i premještanja dobiti (BEPS), sprječava se erozija poreske osnovice i premještanje dobiti izvan Federacije BiH, a u cilju povećanja efikasnosti sistema naplate javnih prihoda u budućem periodu.

U Republici Srpskoj nastavljene su aktivnosti na uspostavljanju novog unapređenog sistema fiskalizacije, nakon što je u februaru 2022. godine donesen novi Zakon o fiskalizaciji. Novi model fiskalizacije zasnovan je na novim tehnologijama i označava pojednostavljenje cjelokupnog procesa kod obveznika fiskalizacije, veću transparentnost u odnosu na potrošače u smislu provjere validnosti računa, te veoma kvalitetan alat kod Poreske uprave Republike Srpske za suzbijanje sive zone u prometu. U 2024. godini započela je fiskalizacija prve grupe obveznika, dok se u narednoj godini planira fiskalizacija druge grupe, odnosno završetak inicijalne fiskalizacije svih obveznika u Republici Srpskoj. Sa ciljem približavanja poreskog opterećenja radnika i preduzetnika, predloženo je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, te Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak. Tim zakonima uvodi se obaveza plaćanja doprinosa za penzionere koji obavljaju samostalnu djelatnost, na osnovicu koja iznosi 30% prosječne bruto plate u Republici Srpskoj za prethodnu godinu, uvećava se minimalna osnovica za ostale samostalne preduzetnike sa dosadašnjih 60% na 70% prosječne bruto plate u Republici Srpskoj za prethodnu godinu u 2025. godine i na 80% prosječne bruto plate od januara 2026. godine. Takođe, po ugledu na zemlje u okruženju, kao i na cilj uspostavljanja režima malog preduzetnika, iz tog režima, pored djelatnosti advokata, notara, poreskih savjetnika, inženjera, profesionalnih sportista, izuzimaju se i druge srodne djelatnosti i to djelatnost računovođa, računarskog programiranja, istraživanja tržišta, posredovanja, te poslovnog i drugog savjetovanja. S ciljem smanjenja sive zone u oblasti rada, u narednom periodu pristupiće se iznalaženju modela pojednostavljenog oporezivanja lica na određenim oblicima privremenih poslova, koji su isključivo kratkotrajni i koji se ne uklapaju u formu standardnih radnih odnosa. Zbog formalnih prepreka, ovakvi problemi trenutno su većim dijelom u sivoj zoni, što ukazuje da je potrebno pronaći model jednostavnog prijavljivanja i plaćanja obaveza za ta lica.

4.9. Fiskalno upravljanje i budžetski okviri

Budžetski proces u BiH započinje donošenjem Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini (GOFBP) od strane Fiskalnog savjeta u BiH za period od tri godine. Fiskalni savjet koordiniše fiskalnu politiku u BiH radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti javnih finansija svih nivoa vlasti. Dokument GOFBP se radi na osnovu Zakona o Fiskalnom savjetu u BiH, a sadrži sve potrebne elemente koji su nosiocima fiskalnih politika u BiH neophodni za izradu svojih dokumenata okvirnih budžeta, kao i godišnjih budžeta. Ti elementi su: fiskalni ciljevi definisani kao primarni fiskalni bilans (primarni suficit ili primarni deficit), projekcije ukupnih indirektnih poreza zasnovanih na makroekonomskim projekcijama i njihova raspodjela za narednu fiskalnu godinu, te prijedlog gornje granice zaduženja budžeta institucija BiH, RS, FBiH i DB. Navedeni elementi, čije usaglašavanje predstavlja osnovnu pretpostavku za budžetsko planiranje nosilaca fiskalnih politika u BiH, čine suštinu fiskalne koordinacije u BiH.

Postupak je isti za Dokumentе okvirnog budžeta (DOB) na ostalim nivoima vlasti u BiH. Imajući u vidu izrazitu fiskalnu decentralizaciju i samostalnost svakog nivoa vlasti u BiH u utvrđivanju fiskalne politike, struktura rashoda budžeta prezentovana u tabelarnim pregledima GOFBP je okvirna za svaki nivo vlasti, a svaki nivo vlasti, u skladu sa usvojenim politikama, određuje konačnu strukturu rashoda i prihoda u svojim DOB i godišnjim budžetima. U ovom procesu, svaki nivo vlasti u BiH, ima i primjenjuje svoje zakone o budžetskom sistemu i budžetima i definiše izrade DOB za naredne tri godine.

Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske definiše se budžetski sistem Republike Srpske i izrada

Dokumenta okvirnog budžeta Republike Srpske kao osnove za pripremu i izradu budžeta. Svake godine donosi se DOB Republike Srpske za sljedeću godinu i naredne dvije godine, a namjena mu je da postavi strateški okvir i gornje granice resursa, unutar kojih bi trebalo da se priprema godišnji budžet. U tom kontekstu, priprema i izrada budžeta zasniva se na Dokumentu okvirnog budžeta. Ključni cilj ovog dokumenta je da osigura bolju povezanost između prioritarnih politika Vlade i načina na koje ona alokira javne resurse. Takođe, Zakonom o budžetskom sistemu Republike Srpske uređuje se između ostalog pripadnost i raspodjela prihoda od indirektnih i direktnih poreza, kao i neporeskih prihoda u Republici Srpskoj. Tim zakonom uređena su i opšta pravila budžetskog sistema Republike Srpske, kao i odredbe kojima je određeno da se budžetska sredstva koriste za finansiranje funkcija budžetskih korisnika, izvršavanje njihovih zadataka i ostale namjene koje su u skladu sa Ustavom i zakonom, kao i propisima organa jedinica lokalne samouprave i fondova. S tim u vezi, Vladi Republike Srpske dostavljena je Inicijativa jedinica lokalne samouprave, odnosno, Saveza opština i gradova Republike Srpske kojom je zatražena izmjena predmetnog zakona. S ciljem postizanja finansijske stabilnosti i razvoja nerazvijenih i izrazito nerazvijenih jedinica lokalne samouprave predložena je mjera da se razvijenim jedinicama lokalne samouprave u narednom periodu od tri godine umanje iznosi prihoda od indirektnih poreza za određeni iznos i taj iznos sredstava usmjeri u razvoj nerazvijenih jedinica lokalne samouprave.

Fiskalna pravila u BiH su određena na nivou Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta. U Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu Brčko distrikta BiH, propisano je da „udeo budžetskog deficita u bruto društvenom proizvodu ne može prelaziti 3% bruto društvenog proizvoda Distrikta na kraju prethodne fiskalne godine”. Fiskalno pravilo o dugu biće ugrađeno u Zakon o zaduživanju, dugu i garancijama Brčko distrikta BiH, koji je u proceduri izrade. Zakonom o unutrašnjem dugu Brčko distrikta utvrđena su ograničenja iznosa unutrašnjeg duga Brčko distrikta, prema kojima kratkoročni dug ni u kom vremenskom periodu ne smije preći 5% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini, te da Distrikt može stvoriti obaveze po osnovu dugoročnog duga samo ako je u vrijeme zaduženja iznos otplate duga otplativ u bilo kojoj narednoj godini za sav neizmireni dugoročni unutrašnji dug Distrikta i predloženo zaduženje koje će nastati ne prelazi 10% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

U Federaciji BiH, priprema budžeta propisana je Zakonom o budžetima u Federaciji BiH, gdje su budžetskim kalendarom definisani rokovi pripreme, izrade i usvajanja. Na prijedlog Federalnog ministarstva finansija, Vlada FBiH donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje što predstavlja temelj za daljnje planiranje budžeta u FBiH. Budžetski proces u Federaciji BiH odvija se u dvije faze: proces srednjoročnog planiranja (podrazumijeva izradu Dokumenta okvirnog budžeta FBiH – DOB-a FBiH) i proces izrade budžeta FBiH. U Dokumentu okvirnog budžeta FBiH postavljen je strateški okvir i gornje granice resursa, unutar kojih bi trebao da se priprema godišnji budžet.

Fiskalna pravila u Federaciji BiH propisana su Zakonom o budžetima FBiH i Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH:

- Planirani tekući bilans budžeta mora biti pozitivan ili jednak nuli, izuzev u slučajevima elementarne nepogode ili stanja prirodne katastrofe koje proglasi zakonodavno tijelo i to kada visina utvrđenih šteta dosegne ili premaši 20% ostvarenih rashoda u prethodnoj fiskalnoj godini.
- Kratkoročni dug nastao zaduženjem radi privremenog finansiranja deficita nastalog iz gotovinskog toka otplate se u periodu od jedne godine i niti u jednom vremenskom periodu u toku fiskalne godine neće preći 5% ostvarenih prihoda bez primitaka u prethodnoj fiskalnoj godini.

- Federacija BiH se može dugoročno zadužiti, tako da dospjele obaveze svake godine ne prelaze 18% konsolidovanih prihoda iz prethodne godine, dok obaveze godišnjeg zaduženja kantona, gradova i opština ne smiju prelaziti 10% ostvarenih prihoda iz prethodne godine.

Istovremeno, Zakon o fiskalnoj odgovornosti Republike Srpske uređuje fiskalna pravila, mjere i procedure na osnovu kojih se uspostavlja fiskalni okvir, ograničava javna potrošnja, jača odgovornost za efikasno i efektivno korišćenje budžetskih sredstava, osniva Fiskalni savjet Republike Srpske i jača sistem kontrola i nadzora. Ovim zakonom definisana su opšta i posebna fiskalna pravila. Opšta fiskalna pravila odnose se na ukupan budžetski sistem Republike Srpske, dok posebna fiskalna pravila predstavljaju obavezujuće, automatske mjere ukoliko indikatori iskazani opštim fiskalnim pravilima dostignu vrijednosne pragove definisane ovim zakonom. Opšta fiskalna pravila u Republici Srpskoj su:

- Pravilo o dugu – Javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može da bude veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini;
- Pravilo konsolidovanog budžetskog deficita – Konsolidovani budžetski deficit na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 3% ostvarenog BDP-a u toj godini.

Nezavisne fiskalne institucije. Zakonom o Fiskalnom savjetu u BiH je osnovan Fiskalni savjet sa zadatkom koordinacije fiskalne politike u BiH radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti svih nivoa vlasti u BiH. U nadležnosti Fiskalnog savjeta je izrada fiskalnih ciljeva budžeta i gornjih granica zaduženja za naredne tri godine, te izrada makroekonomskih projekcija u okviru dokumenta Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika, koji se donosi svake godine za sljedeću godinu i naredne dvije godine.

Koordinacija fiskalne politike u Federaciji BiH obavlja se putem Fiskalnog koordinacijskog tijela u Federaciji BiH, koje je mjerodavno za predlaganje i realizaciju fiskalnih ciljeva budžeta Federacije i nižih razina u FBiH. Pored toga u nadležnosti Fiskalnog koordinacijskog tijela je kontrola implementacije fiskalnih pravila, praćenje realizovanja postavljenih ciljeva i kriterija kod donošenja i izvršenja budžeta.

Sprovođenjem Zakona o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, kroz Fiskalni savjet Republike Srpske, koji je uspostavljen u julu 2017. godine, značajno je unaprijeđena fiskalna odgovornost i disciplina za trošenje javnih sredstava u cijelom budžetskom sistemu Republike Srpske, kako na republičkom nivou, tako i na nivou jedinica lokalne samouprave i vanbudžetskih fondova. Fiskalni savjet analizira i provjerava makroekonomske i fiskalne pretpostavke i projekcije korištene u izradi vladinih dokumenata, daje nezavisnu i kredibilnu ocjenu ekonomske politike, procjenjuje osnovne fiskalne rizike i vjerovatnoću da će Vlada ispuniti svoje ciljeve u budućnosti, procjenjuje u kojoj mjeri je Vlada ispunila postavljene fiskalne ciljeve i provjerava da li su poštovana fiskalna pravila.

Vlada Republike Srpske preduzela je čitav niz mjera s ciljem podrške zaposlenima u javnom sektoru i najranjivijim kategorijama društva (penzioneri, borci, mladi, nezaposleni roditelji sa četvoro i više djece, djeca poginulih boraca koja se vode u evidenciji Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske) da što lakše prebrode krizu izazvanu visokom inflacijom. Mjere koje je preduzela Vlada kao odgovor na trenutnu krizu odrazile su se na povećanje rashoda, što se u konačnici odrazilo na visoko učešće konsolidovanog budžetskog deficita u BDP-u u 2022. godini čime je pređen prag konsolidovanog budžetskog deficita od 3%, koji je propisan Zakonom o fiskalnoj odgovornosti. Iz tog razloga, Narodna skupština Republike Srpske je donijela Odluku o usvajanju Programa fiskalne konsolidacije za period 2024-2026. godina kojim je planirano postepeno smanjenje konsolidovanog budžetskog deficita, što se pozitivno reflektuje na fiskalnu stabilnost. Ukoliko se realizuju pretpostavke na kojima se bazirao ovaj Program, deficit budžetskog sistema Republike Srpske bi se u Programom predviđenom roku vratio u okvire fiskalnih pravila propisanih Zakonom o fiskalnoj odgovornosti.

Finansijsko izvještavanje. Svi nivoi vlasti u BiH su svojim podzakonskim aktima regulisali finansijsko izvještavanje. U skladu sa tim svi nivoi vlasti u BiH izrađuju i objavljuju kvartalne i godišnje izvještaje o izvršenju budžeta. U pogledu konsolidovanog izvještavanja za BiH, Centralna banka BiH (CBBiH) objavljuje izvještaje o vladinim operacijama za sve sektore opšte vlade u BiH u skladu sa GFS 2014.

U Federaciji BiH, izvršavanje budžeta temelji se na Zakonu o izvršavanju budžeta za nivo Federacije i kantona, a za niže nivoe izvršavanje budžeta je definisano odlukom. Konsolidovani budžet Federacije BiH obuhvata Budžet Federacije BiH, budžete kantona, budžete jedinica lokalne samouprave i budžeta vanbudžetskih fondova. Pravilnikom o finansijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta u Federaciji BiH, uređena je oblast koja se odnosi na finansijsko izvještavanje. U skladu s tim, u Federaciji BiH sačinjavaju se konsolidovani periodični i godišnji izvještaji gdje su uključeni niži nivoi vlasti i vanbudžetski fondovi. Ovi izvještaji redovno se objavljuju na web stranici Federalnog ministarstva finansija. Javna preduzeća koja se finansiraju iz javnih prihoda ili preduzeća za koja Vlada FBiH izdaje garancije za zaduživanje (Željeznice FBiH, Ceste FBiH i Autoceste FBiH) dostavljaju periodične i godišnje finansijske izvještaje o izvršenju poslovnog plana Federalnom ministarstvu finansija. Pravilnik o finansijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta u Federaciji BiH je usklađen sa obaveznim statističkim standardom Europske unije – ESA 2010, te statističkim sistemom Međunarodnog monetarnog fonda – GFS 2014.

U oblasti finansijskog izvještavanja, budžetski korisnici u Republici Srpskoj, u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji, kao osnov za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja primjenjuju IPSAS, koji počivaju na obračunskoj osnovi računovodstva. Jedan od primarnih ciljeva primjene IPSAS jeste povećanje kvaliteta finansijskih izvještaja u budžetskom sektoru, ali i osiguranje uporedivosti finansijskih izvještaja opšte namjene koje pripremaju budžetski korisnici sa finansijskim izvještajima opšte namjene prezentovanih od drugih subjekata izvještavanja (realnog sektora). U oblasti finansijskog izvještavanja, a u skladu sa Pravilnikom o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika, počev od 2017. na internet stranici Ministarstva finansija Republike Srpske mjesečno se objavljuju finansijski podaci za centralnu vladu Republike Srpske, a kvartalno se objavljuju konsolidovani podaci za centralnu vladu Republike Srpske, vanbudžetske fondove koji nisu uključeni u republički budžet i sve jedinice lokalne samouprave. Podaci se prezentovani u GFS kodovima (GFS 2014) i dostupni su na srpskom i engleskom jeziku.

U Republici Srpskoj u toku je razvoj i implementacija trezorskih GFS i ESA knjiga koje će obezbijediti pretpostavku za veći stepen automatizacije, konzistentnosti i preciznosti u procesu prevođenja i rekonsolidacije računovodstvenih podataka iz Trezorskog sistema (SUFI) na GFS 2014 i ESA 2010 klasifikacije, koje se primjenjuju u međunarodnim okvirima, te nesumnjivo poboljšanje transparentnosti i jednoobraznosti izvještavanja, što bi u narednom periodu dovelo do postepenog usaglašavanja sa najboljim praksama zemalja regiona i EU. U narednom periodu težiće se uvođenju što više budžetskih korisnika koji posjeduju vlastite bankovne račune u trezorski sistem, budući da određeni broj budžetskih korisnika u cijelosti ili djelimično posluje izvan trezorskog sistema i njihovi podaci se uključuju u konsolidovane finansijske izvještaje na osnovu dostavljenih izvještaja iz njihovih inokosnih glavnih knjiga.

Reforme u oblasti javnih finansija sadržane su u pojedinačnim Strategijama upravljanja javnim finansijama za period 2021-2025 i Sveobuhvatnoj strategiji upravljanja javnim finansijama u BiH za period 2021-2025, koje su usvojene na svim nivoima vlasti u BiH. Sve strategije su zasnovane na analizama i preporukama relevantnih međunarodnih institucija i imaju za cilj osiguranje fiskalne i makroekonomske održivosti, te unapređenje sistema upravljanja javnim finansijama.

S obzirom da strateški okvir za oblast javnih finansija u Bosni i Hercegovini važi do kraja 2025. godine, tokom 2024. godine pokrenute su aktivnosti na izradi novog strateškog okvira na svim nivoima vlasti za period 2026-2030. godina. Početkom 2024. godine, objavljeni su nalazi Ocjene javnih rashoda i

finansijske odgovornosti (PEFA) za Bosnu i Hercegovinu, koji će biti osnova za definisanje reformskih aktivnosti u novom strateškom okviru, a u skladu sa postignutim napretkom u realizaciji Sveobuhvatne strategije upravljanja javnim finansijama u Bosni i Hercegovini za period 2021-2025. godina.

U okviru planiranja i budžetiranja, od 2023. godine u procesu implementacije su dva IPA projekta koji se odnose na primjenu ESA standarda. U tom smislu, planirano je proširenje obuhvata korisnika/institucija u skladu sa međunarodnim standardima. Pored toga, u toku je implementacija projekta koji se odnosi na unaprijeđenje budžetiranja u programskom formatu, s ciljem efikasnijeg i transparentnijeg planiranja budžeta i trošenja javnih sredstava. Za implementaciju programskog budžeta na svim nivoima vlasti u BiH, završena je procedura nabavke adekvatnog softvera, a finansira se od strane EU (IPA III). Takođe, Svjetska banka će pružiti tehničku pomoć na planu fiskalnog upravljanja uz finansiranje od strane Evropske unije kroz Trust fond za jačanje fiskalnog upravljanja na Zapadnom Balkanu. Ove aktivnosti su u skladu sa drugom preporukom Zajedničkih zaključaka.

Kako bi se stvorio pravni okvir za uvođenje programskog budžeta u toku je priprema Zakona o izmjeni i dopuni zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine. Istim je definirano da će se implementacija programskog budžetiranja primjenjivati postupnim uvođenjem programskog formata budžeta, počevši s budžetskim ciklusom za 2025. godinu za nivo Federacije i vanbudžetske fondove na nivou Federacije, odnosno za 2027. godinu za nivo kantona i vanbudžetske fondove na nivou kantona. Implementacija programskog budžetiranja neće se primjenjivati na gradove i općine.

Unaprijeđenjem sistema javnih investicija osiguraće se efikasnije upravljanje javnim finansijama, odnosno osiguraće se bolje planiranje i upravljanje, nadzor nad javnim investicijama, unaprijediti procjena troškova po projektima, kao i utvrđivanje prioriternih investicija. Cilj je osigurati usklađenosti programa javnih investicija sa strateškim dokumentima i budžetima na svim nivoima vlasti, kao i unaprijediti efikasnost trošenja javnih sredstava. Ova mjera planirana je u pojedinačnim i sveobuhvatnoj PFM strategiji. Istovremeno, ove aktivnosti su u skladu sa dijelom prve preporuke Zajedničkih smjernica koja se tiče povećanja učešća kapitalnih investicija u BDP. Vlada Federacije BiH donijela je Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o načinima i kriterijima za pripremu, izradu i praćenje realizacije Programa javnih investicija. Cilj donošenja ove uradbe je unaprijediti zakonodavni okvir koji će osigurati bolju pripremu projekata za buduće finansiranje iz sredstava Evropske unije i Investicionog okvira za Zapadni Balkan. Uredba je usklađena sa evropskim zakonodavstvom i zahtjevima Evropske unije. Radi usklađenosti sa Zakonom o budžetima u FBiH i propisima Evropske unije, uvode se i jasnije definicije za male, srednje i velike projekte. Precizirano je da je projekat male vrijednosti projekat čija je ukupna vrijednost veća od 100.000 KM, a manja od 2.000.000 KM, dok projekat srednje vrijednosti ima ukupnu vrijednost veću od 2.000.000 KM, a manju od 30.000.000 KM. Projekat velike vrijednosti je projekat čija je ukupna vrijednost veća od 30.000.000 KM. Pored toga, postavljeni su i viši standardi pripreme projektne dokumentacije kod složenijih i finansijski značajnijih projekata. Izmijenjen je i obrazac za ocjenu projekata kojim se vrši usklađivanje sa zahtjevima EU. Novim modelom za ocjenu projekata utvrđuju se jedinstveni kriteriji za razlikovanje zrelih od manje zrelih projekata u svrhu formiranja liste sektorskih infrastrukturnih projekata koju je kasnije potrebno spojiti s ciljem dobijanja Jedinstvene liste infrastrukturnih projekata na nivou BiH. U cilju jačanja kapaciteta iz oblasti makroekonomske statistike, organizovane su obuke zaposlenih FMF u oblasti upotrebe i primjene softverskog paketa za simulacije ekonometrijskih modela i predviđanje. Primjena softverskog paketa bi trebala unaprijediti rad na procjeni i predviđanju fiskalnih parametara, prihoda, rashoda i vanjskog duga.

Dio druge preporuke Zajedničkih zaključaka odnosi se na procjenu fiskalnih rizika i potencijalnih obaveza u vezi sa preduzećima u javnom vlasništvu, te su, u cilju ispunjavanja ove preporuke, tokom 2024. godine preduzete aktivnosti na njenoj realizaciji.⁵⁵ Ministarstvo finansija Republike Srpske je u

⁵⁵ Prve procjene potencijalnih obaveza date su u tabeli 4.8 u djelu 4.6

oktobru 2024. godine izradilo Izvještaj o fiskalnim rizicima vezanim za javna preduzeća u Republici Srpskoj u 2023. godini. Navedeni izvještaj se izrađuje na godišnjem nivou i pruža uvid u finansijsku poziciju javnih preduzeća od posebnog interesa i fiskalne rizike koji mogu nastati poslovanjem istih. Prvi Izvještaj o fiskalnim rizicima vezanim za javna preduzeća u Republici Srpskoj u 2022. godini je izrađen u septembru 2023. godine. Pri Generalnom sekretarijatu Vlade Republike Srpske uspostavljeno je Odjeljenje za koordinaciju nadzora javnih preduzeća, koje je zaduženo da obavlja poslove centralizovanog prikupljanja i obrade podataka o javnim preduzećima za potrebe Vlade i druge poslove vezano za koordinaciju nadzora nad radom javnih preduzeća. Istovremeno, na nivou FBiH, za rješavanje problema transparentnosti i dobrog upravljanja u javnim preduzećima u skladu sa strategijom, planira se mjera uspostavljanja jedinice za praćenje rada javnih poduzeća pri Generalnom Sekretarijatu Vlade FBiH. Zadatak ove jedinice će biti prvobitna analiza stanja, uključujući izvještaje i preporuke međunarodnih institucija i izrada podzakonskih akata koji će regulisati njen rad.

4.10. Održivost javnih finansija

Demografske promjene, dugoročno posmatrano, predstavljaju jedan od ključnih problema sa kojim se BiH suočava. Negativni demografski trendovi dugoročno pogoršavaju poziciju tržišta rada i fiskalnu poziciju, kao i održivost svih budžetskih davanja, sistema javnog zdravstva i obrazovanja. Demografsku sliku karakteriše niska stopa nataliteta i visok nivo migracija. Demografske promjene imaju značajan utjecaj na poreske prihode države te zahtijevaju prilagođavanje fiskalne politike kako bi se očuvala fiskalna stabilnost. Zbog ustavnog uređenja i posebnih zakonodavnih okvira za finansiranje i ostvarivanje prava u sistemima penzijskog i zdravstvenog osiguranja, za ocjenu dugoročne održivosti ovih sistema u BiH potrebno je izraditi zasebne analize i projekcije za Federaciju BiH i Republiku Srpsku.

Uvođenjem Fondova za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske u budžet Republike Srpske od 1. januara 2016. godine i Federacije BiH u budžet FBiH od 1. januara 2020. godine, vlade oba entiteta iskazale su opredjeljenje da penzionerska populacija ima prioritet u isplati budžetskih davanja. Na taj način, izvršena je i potpuna fiskalna konsolidacija Fondova PIO.

Reforma penzijskog sistema je sprovedena u Republici Srpskoj 2011. godine, a u Federaciji BiH 2018. godine. Reforma je u oba entiteta dala značajne rezultate u pogledu održivosti penzijskog sistema u srednjem roku. Međutim, zbog demografskih kretanja, biće neophodno u narednom periodu veoma pažljivo pratiti parametre penzijskog sistema, posebno u segmentu adekvatnosti penzija, kako bi se moglo pravovremeno reagovati na negativne demografske ili ekonomske trendove. Zbog starenja stanovništva i odlaska mladih i radno sposobnih, u narednim godinama se očekuje manji broj uplatilaca doprinosa, te se očekuje da će dugoročno penzijski sistem biti ugrožen, a budžetski sistem preopterećen. Izazovi za naredni period u oblasti sistema zdravstvene zaštite posebno su vezani za starenje populacije, rast malignih oboljenja, praćenje savremenih tehnologija medicinske opreme i metoda liječenja i revidiranje mreže zdravstvenih ustanova.

Strateško opredjeljenje Vlade Republike Srpske je da se izmire dospjele neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja iz prethodnog perioda, te izvrši uvođenje javnih zdravstvenih ustanova u trezorski sistem poslovanja.⁵⁶ Prethodno navedenim će se očuvati fiskalna disciplina u okviru zdravstvenog sistema, te stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, te iznalaženju novih modela finansiranja zdravstvenog osiguranja. Reformom zdravstvenog sistema biće uspostavljen finansijski održiv sistem, koji će omogućiti efikasnu zdravstvenu zaštitu.

Vlada Federacije BiH posvetila je posebna pažnju rješavanju problema vezanih za demografsku budućnost Federacije Bosne i Hercegovine, te su nadležna ministarstva Vlade FBiH pristupila je izradi

⁵⁶ Od 2021. godine u trezorski sistem na nivou Republike Srpske uvedena su 4 zavoda, a na nivou jedinica lokalne samouprave u Republici Srpskoj 18 domova zdravlja. Plan je da se do 2025. godine u trezorski sistem ukupno uvede 37 domova zdravlja.

strategija i politika vezanih za ovu oblast. Kao rezultat toga donijeta je Odluka o izradi Strategije demografskog razvoja i oporavka Federacije BiH (2024. – 2031.)⁵⁷. Kako je penzioni sistem Federacije BiH najvećim dijelom oslonjen na doprinos radno sposobnog stanovništva za isplatu penzija, u tom kontekstu značajno je naglasiti i donošenje Strategije zapošljavanja Federacije BiH (2023-2030).⁵⁸ Krajnji ishod ove strategije u aspektu rasterećenja penzionog sistema trebao bi biti promjena omjera zaposlenih i penzionera, te bi se na taj način osigurala dugoročna održivost finansijskog sistema.

Vlada Federacije BiH prihvatila je još jedan dokument koji će imati utjecaj na buduća društvena i ekonomska kretanja – Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine (2024-2030.godine). Kroz smanjenje siromaštva i ublažavanje posljedica istog, te osnaživanje inkluzije marginalizovanih pojedinaca i grupa uz jačanje institucionalnih mehanizma i kapacitete ovaj strateški dokument bi trebao imati dugoročno pozitivan utjecaj na društvena i privredna kretanja, te stoga i na održivost finansija.

Obzirom da Strategija reforme upravljanja javnim finansijama 2021-2025. godine prestaje da važi u 2025. godini, planirano je donošenje nove Strategije reforme upravljanja javnim finansijama kroz koju se planira nastavak i nadogradnja prethodne, kao i nove mjere i aktivnosti. Svrha Strategije je da pruži sveobuhvatan i integriran okvir za planiranje, koordinaciju, provođenje i praćenje napretka ka efikasnom korištenju raspoloživih javnih resursa, povećanje transparentnosti i funkcionalnosti upravljanja javnim finansijama u skladu sa EU i međunarodnim standardima. Također, Strategija je temelj za koordinaciju finansijske i tehničke pomoći međunarodnih finansijskih institucija, EU i drugih razvojnih partnera.

⁵⁷ 20. sjednica Vlade FBiH; 15.11.2023. godine

⁵⁸ 14. sjednice Vlade FBiH; 21.09.2023.

5A. USKLADENOST REFORMSKE AGENDE SA MAKRO-FISKALNIM OKVIROM PER-a

I. Procjena uticaja Reformske agende

Procjena uticaja reformi i mjera iz Reformske agende (RA) je imao za cilj da se ocjene ekonomski efekti ključnih mjera predloženih u okviru reformske agende. Neophodnost izrade procjene uticaja je da se na naučnoj osnovi i jedinstvenoj metodologiji osigura prikaz uticaja odabranih reformi/mjera na makroekonomsku stabilnost, sa fokusom na potencijalni doprinos ekonomskom rastu, zapošljavanju i poboljšanju infrastrukture. Prilikom prioritizacije reformi i alokacije resursa za postizanje željenih ciljeva neophodno je uzeti u obzir rezultate analiza u okviru poglavlja 5A.

Reforme odabrane za procjenu uticaja identifikovane su na osnovu njihovog očekivanog doprinosa rastu BDP-a, posebno one koje stvaraju značajne investicije, mogućnosti zapošljavanja ili poboljšanja infrastrukture za poboljšanje poslovnog okruženja. Prilikom izrade analiza korišteni su dostupni podaci, informacije i metodologije, kako bi se osigurala vjerodostojnost i pouzdanost kalkulacija i projekcija. Veoma je važno napomenuti da su nedostajali podaci za neke od mjera, te su korištena iskustva drugih zemalja iz okruženja.

Potrebno je istaći da date procjene nisu uključene u osnovni scenario ili fiskalni okvir. Analiza je izvršena korištenjem postojećeg nacrtu Reformske agende i možda neće odražavati finalnu verziju dokumenta.

Makroekonomske utjecaje je radila Direkcija za ekonomsko planiranje, a Fiskalne utjecaje je radilo Ministarstvo finansija i trezora BiH.

II. Procjena uticaja za svaku reformu

1.1.1. Omogućiti sigurnu širokopojasnu mrežu, uključujući uvođenje 5G

- Makroekonomski utjecaj

Optička mreža ključna je za razvoj 5G tehnologije jer omogućuje brzi i pouzdani prijenos ogromnih količina podataka koje zahtijeva moderna mobilna komunikacija. Optički kablovi nude daleko veći kapacitet i manju latenciju u usporedbi sa postojećom infrastrukturom. U Bosni i Hercegovini ovo je posebno važno jer digitalna transformacija društva i razvoj moderne infrastrukture ovise o kvalitetnoj mrežnoj povezanosti. Budući da 5G mreža zahtijeva gusto postavljene bazne stanice, optička infrastruktura je neophodna i preduslov za njihovu povezanost. Za realizaciju ovih projekata nužna su značajna finansijska ulaganja koja će omogućiti tehnološki napredak zemlje i započinjanje 5G mreže.

Proces digitalizacije će zahtijevati niz pripremnih aktivnosti. Jedan od preduslova za implementaciju ove mjere je ukidanje analognog signala i prelazak na digitalni signal što će iziskivati dodatne investicije. Analiza uticaja je pokazala da su potrebna ulaganja u širokopojasnu i 5G infrastrukturu. Benefiti potpune implementacije ove mjere bi bili višestruki za javni i privatni sektor (industrija, logistika, javne usluge i sl.) što bi rezultiralo povećanjem investicija i utjecajem na BDP kao i povećanjem poreskih prihoda. Prvi korak u realizaciji ove mjere je postizanje 33% pokrivenosti 5G mrežom domaćinstava i usklađivanja s digitalnim politikama EU.

Prilikom analize sve zemlje ZB koristile su identičan pristup, koji je preuzet na preporuku tehničke pomoći (CEF). Državni prihodi izračunati su na bazi iskustva Republike Hrvatske koja je prihodovala cca 50 miliona eura po osnovu podataka o aukciji frekvencije. Koristeći hrvatsku aukciju kao polaznu liniju, možemo povećati očekivani prihod od aukcija kako bi prihodi od aukcija u Bosni i Hercegovini mogli dostići oko 25,2 miliona KM.

Na osnovu studije Analysys Mason⁵⁹, ukupne investicije potrebne za Bosnu i Hercegovinu da postigne svoje ciljeve implementacije 5G mrežu mogu se procijeniti ekstrapolacijom iz evropskih mjerila. Studija procjenjuje da će ukupna osnovna ulaganja u 5G poboljšanu mobilnu širokopojasnu mrežu (eMBB) u cijeloj Evropi iznositi približno 150 milijardi eura u periodu od 2019. do 2040. godine. Ova procjena prilagođena BiH rezultira oko 213 miliona eura privatnih investicija telekom kompanija u prve tri godine implementacije sa pokrivenošću od 33% (pet velikih gradova i 80% populacije). Za potpunu pokrivenost 5G mrežom procjenjuje se da su neophodne investicije 1,2 milijarde KM što bi imalo pozitivan uticaj na BDP od oko 2,2%. Na osnovu navedene metodologije napravljena je procjena što nužno ne mora značiti da će telekom kompanije investirati navedene iznose. U slučaju implementacije mjera dugoročno bi se investicije u BDP-u povećale u prosjeku za 1,1 p.p. godišnje. Istovremeno ovaj iznos investicija rezultirao bi povećanjem udjela uvoza u prosjeku od 0,8 p.p na godišnjem nivou, što bi u konačnici generiralo više prihoda od indirektnih poreza u prosjeku za 0,1 p.p.

- Fiskalni utjecaj

Dinamičan rast investicija podrazumijevaće angažovanje nove radne snage i operative (najvjerovatnije uz ugovore s podizvođačima), što će imati pozitivne fiskalne efekte (doprinosi, porezi na rad, porez na dobit). Na kraju, izgradnja savremene digitalne infrastrukture (5G mreža) imaće i svoje važne dodatne i pozitivne fiskalne efekte koji će se ostvariti posrednim kanalima. Bolja infrastruktura u ovoj oblasti važan je činilac koji može da doprinese ubrzanju digitalizacije, kao i da stimuliše ubrzan razvoj ICT sektora u BiH – uz njegovu bolju integraciju u EU tržište. Ovo bi trebalo da se u dužem roku pozitivno odrazi na privredni razvoj zemlje i posljedično javne prihode. Naravno, svi dosad pomenuti (dominantno pozitivni) makroekonomski i fiskalni efekti koji su povezani s uvođenjem i razvojem 5G mreže počće da djeluju nakon sprovođenja aukcije koja je planirana krajem 2026. godine. Iz razloga konzervativnosti oni nisu uključeni u procijenjene fiskalne efekte (Tabela na kraju teksta).

Sveukupni fiskalni efekti sprovođenja reforme 1.1.1 imaće i svoje rashodne komponente. Naime, radnom verzijom Reformske agende predviđeno je: 1) uspostavljanje tijela i osoblja na svim nivoima za koordinaciju razvoja širokopojasne infrastrukture, usklađene s zakonodavstvom u EU; 2) usvajanje zakonodavstva usklađenog s Direktivom EU o smanjenju troškova širokopojasnog pristupa, Evropskim kodeksom o elektronskim komunikacijama i Aktom o gigabitnoj infrastrukturi; i 3) usvajanje novog Zakona o bezbjednosti širokopojasne mreže i uvođenju 5G infrastrukture u skladu sa EU alatom za sajber bezbjednost 5G mreža na svim nivoima.

Procijenjeni fiskalni trošak zaposlenih (troškovi zarada, uz operativne troškove i troškove obuke kadrova) za sprovođenje reforme 1.1.1. u BiH mogao bi da iznosi oko 2,5 miliona eura u periodu koji je obuhvaćen ERP-om (po procjeni iz radne verzije Reformske agende). Naravno, on bi mogao biti i nešto niži ukoliko bi se dio zaposlenih u novim tijelima preuzeo iz postojećih institucija. Dodatni fiskalni trošak predstavljaće izrada GIS mape komunikacione infrastrukture, , u skladu sa radnom verzijom Reformske agende.

Uzimajući sve pomenuto u obzir, fiskalni efekti sprovođenja reforme 1.1.1 biće nesporno pozitivni. U prvim godinama (do sprovođenja aukcije i početka izgradnje infrastrukture), postojaće određeni fiskalni trošak uspostavljanja potrebnih tijela za sprovođenje reforme na relevantnim nivoima, uz izradu potrebne legislative i operativnih alata (reda veličine ispod milion eura godišnje na svim nivoima vlasti). Međutim, ovaj inicijalni trošak trebalo bi da se vrlo komforno pokrije i samo s očekivanim prihodima od aukcije frekvencija za 5G mrežu. Nakon toga, u trajnom vremenskom okviru, javni prihodi bili bi za red veličina veći od troškova funkcionisanja novih tijela. Na kraju, važno je pomenuti i to da je EU predvidjela da će u slučaju uspješne implementacije ove reforme staviti

⁵⁹ <https://www.analysysmason.com/contentassets/81084235a1d9474bb7c0214b68454d58/anaysys-mason-executive-summary-for-5g-geographic-study.pdf>

na raspolaganje oko 21,8 miliona evra u četiri tranše do decembra 2026.

1.4.1. Puna implementacija trećeg energetskeg paketa -Zelena agenda (dekarbonizacija) – EU ETS mehanizam

- Makroekonomski utjecaj

Reforme Zelene tranzicije u Bosni i Hercegovini (uključujući cijenu dozvola za emisiju CO₂, integraciju energetskeg tržišta i smanjenje emisija) treba sveobuhvatno procijeniti kako bi se razumjeli njihov ekonomski uticaj. Iako ove mjere imaju za cilj promjenu strukture u energetskeg sektoru, one također predstavljaju ekonomske izazove kojima se mora sistematično pristupiti i upravljati.

Bosna i Hercegovina, kao potpisnica Ugovora o evropskoj energetskeg zajednici se obavezala da će smanjiti proizvodnju iz fosilnih goriva povećanjem proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Prema trenutno dostupnim podacima o proizvodnji električne energije, termoelektrane imaju dominantnu ulogu sa učešćem od oko 66% u ukupnoj proizvodnji. Ukoliko bi Bosna i Hercegovina bila dio integrisanog tržišta, prema postojećem modelu poslovanja i uzimajući u obzir trenutnu cijenu dozvola od 70 eura po toni CO₂, to bi rezultiralo značajnim troškovima u kratkom roku za proizvođače, ali će se postići značajno smanjenje emisija stakleničkih plinova. Ukupna emisija CO₂ iz termoelektrana (TE) iznosi 4,5 miliona tona, uz doprinose lignita, mrkog uglja, kamenog uglja, koksa i prirodnog gasa. Trošak se izračunava množenjem ukupnih emisija sa cijenom ugljika, što bi dovelo do dodatnog godišnjeg troška od oko 365 miliona eura. Zbog porasta cijene dozvole od 65% u EU utjecaj na stopu rasta BDP u Bosni i Hercegovini bi bio negativan i iznosio bi 1 p.p. godišnje. Takođe, rasla bi i inflacija za 2.p.p. u kratkom roku.

Povećanje cijena dozvola za emisiju CO₂ također značajno utiče na emisije stakleničkih plinova (GHG). Studija koja procjenjuje efekte povećanja efektivnih stopa ugljika (ECR) od 10 eura pokazuje smanjenje ukupne emisije stakleničkih plinova u Bosni i Hercegovini za 19,6%. Smanjenje emisije posebno iz fosilnih goriva dostiglo bi 102,2%, što odražava tranziciju sa proizvodnje bazirane na fosilnim gorivima ka obnovljivim izvorima energije. Može se očekivati negativan uticaj određivanja cijena ugljika, koji neće biti u potpunosti uzet u obzir u projekcijama za procjenu uticaja. Cilj nije da se kuponi uvedu odmah za sve industrije, već u postepenim fazama kako bi se ublažio uticaj i ostvarila ova pravedna tranzicija. Implementacija spomenute politike cijena dozvola, kao dijela EU ETS paketa, zahtijevala bi strukturne reforme i ulaganja u obnovljive izvore energije te implementaciju EU ETS i MRV mehanizama, kako bi se ublažili negativni ekonomski i okolišni uticaji.

1.5.1. Implementacija NECP-a i pravedna tranzicija rudarskih regija (potencijalno)

Transformacija rudarskeg sektora, koji uključuje rudnike i termoelektrane, u dužem periodu je kompleksna i iziskuje velike troškove, koje je donekle moguće kompenzirati kroz investicije. Reforma ima za cilj prekvalifikaciju 20% radnika u regijama sa ugljem i zapošljavanje 40% u novim sektorima kako bi se riješio gubitak radnih mjesta zbog tranzicije. Od 18.600 ugroženih poslova, fiskalni troškovi uključuju prijevremeno penzionisanje, otpremnine, naknade za neza⁶⁰poslene i socijalnu pomoć.

Procijenjeni direktni ekonomski efekti uključuju gubitak dodane vrijednosti od oko 2,7% i gubitak BDP-a od oko 2,3% u dugom roku zbog transformacije rudarskeg sektora. Kako bi se ublažili negativni efekti, potrebno je sprovesti određene mjere kao što je ponovno zapošljavanje oko 40% pogođenih radnika (7.440 radnih mjesta) što za posljedicu ima blagi porast produktivnosti (1,05) i smanjenje neto gubitka posla na 11.160 zaposlenih. Kao rezultat toga, neto gubitak dodane vrijednosti je smanjen na 1,6%, a neto gubitak BDP-a je smanjen na 1,3%. Ukoliko bi pored navedene mjere došlo do dodatnog investiranja u obnovljive izvore energije (OIE) uz uštede od troškova CO₂ uz prihodovanje od EU ETS

⁶⁰ Postotci prekvalificiranih radnika i zapošljavanja u novim sektorima se smatraju precijenjenim i nisu konačno usaglašeni.

mehanizma (uz izbjegavanje ili odlaganje primjene CBAM-a) to bi imalo pozitivan efekat i poduprlo bi održivu energetska tranziciju.

- Fiskalni utjecaj

Kada je riječ o fiskalnim troškovima implementacije ove mjere, procjenjujemo da bi oni mogli iznositi oko 35 miliona EUR ukupno. Računica je izvedena polazeći od potrebe za prekvalifikacijom 20% radnika u sektoru rudarstva (3.720) i jedinične cijene prekvalifikacije koja je ekvivalentna troškovima obrazovanja na godišnjem nivou (oko 2.500 eura). Ukupni troškovi prekvalifikacije iznosili bi 9,3 miliona EUR. Sa druge strane, mjera predviđa da će 40% radnika otići u druge sektore. Uzimajući u obzir iskustva iz procesa privatizacije, realno je očekivati isplatu otpremnina za te radnike od oko 25 miliona EUR (tri prosječne bruto zarade po zaposlenom). Istovremeno, ponovo zapošljavanje tih radnika neutralno će djelovati na direktne poreske prihode. Konačno, implementacijom ove mjere Reformske agende predviđena je mogućnost alokacije 17,85 miliona eura u dvije tranše iz sredstava EU do juna 2027. godine.

1.6.1. Implementacija Direktive o obnovljivim izvorima energije

- Makroekonomski utjecaj

Realizacija ove reforme mogla bi dovesti do potencijalnog rasta zapošljavanja i povećanja ekonomske aktivnosti u zemlji. Istovremeno, primjena obnovljivih izvora energije direktno će otvoriti nova radna mjesta u izgradnji, radu i održavanju projekata obnovljive energije. Investicije u obnovljive izvore energije će biti uglavnom privatne, a u skladu sa zahtjevima integrisanog tržišta. Radna mjesta stvorena reformom povećat će BDP (koristeći multiplikatore koji su za Zapadni Balkan isti, pretpostavka je da bi BDP rastao 0,4% godišnje ili 1,25% za tri godine) i zaposlenost u zemlji. Provedene analize su potvrdile da vrijednost multiplikatora investicija iznosi 1,15 (za uloženi 1 euro povrat je 1,15 eura).

Procjena se fokusirala na povećanje kapaciteta obnovljive energije i poticaje potrošačima. Ciljevi su uključivali instaliranje 0,9 GW solarnog i vjetroelektrana do 2027. godine i 180 MW potrošačkih kapaciteta do 2026. godine.⁶¹ Ekonomski učinak je modeliran kroz zahtjeve ulaganja i projektovane rezultate, povezujući energetske reforme sa dugoročnim ekonomskim i ekološkim ciljevima.⁶² Najveći nivo investicija očekuje se od strane industrija i kompanija koje su energetski intenzivne. Prema nacrtu Nacionalnog energetskog plana (NECPA) u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje udjela obnovljivih izvora energije za 0,9 GW. Prema procjeni IRENA-e⁶³ za 2023. godinu, očekivani troškovi implementacije bi iziskivali investicije od oko 990 miliona eura i oko 162 miliona eura za postizanje cilja za prozjumere (180 MW). Ove investicije bi također stvorile potencijalna radna mjesta s punim radnim vremenom od oko 8.000 novih radnih mjesta. Učešće investicija u BDP-u bi se povećalo u prosjeku za 2,6 p.p. godišnje. Istovremeno ovaj iznos investicija rezultirao bi povećanjem udjela uvoza u prosjeku od 1,3 p.p na godišnjem nivou, što bi u konačnici generiralo više prihoda od indirektnih poreza u prosjeku za 0,1 p.p.

- Fiskalni utjecaj

Implementacija Direktive o obnovljivim izvorima energije imala bi i određene fiskalne rashode u periodu implementacije. Oni se prije svega tiču povećanja administrativnih kapaciteta kroz obuke i treninge, uspostavljanje "one stop shopova" na različitim nivoima za OIE, ali i pripreme i implementacije podsticaja za prozjumere. U ovom trenutku proizvodnja OIE se djelimično

⁶¹ Nicoletta Batini, Mario Di Serio, Matteo Fragetta, Giovanni Melina, Anthony Waldron, Building back better: How big are green spending multipliers?, Ecological Economics, Volume 193, 2022.

⁶² Garrett-Peltier, H. (2017). Green versus brown: Comparing the employment impacts of energy efficiency, renewable energy, and fossil fuels using an input-output model. Economic Modelling, 61, 439–447.

⁶³ International Renewable Energy Agency

subvencionise/podstiče tako da je moguće dobiti do 55% potrebnih sredstava u FBiH i 50-65% u RS kao podsticaj za proizvodnju iz OIE. Ako bi se taj nivo održao, bilo bi potrebno oko 45 miliona eura u periodu implementacije za postizanje cilja za prozjumeru od 180MW (u prosjeku oko 15 miliona eura godišnje). Investicije bi također, prema procjeni CEF-a, mogle stvoriti potencijalno oko 8.000 radnih mjesta s punim radnim vremenom, što bi na godišnjem nivou u periodu implementacije investicije moglo donijeti oko 40 miliona eura godišnje (porezi i doprinosi).

Uzimajući sve pomenuto u obzir, fiskalni efekti sprovođenja reforme 1.6.1 biće nesporno pozitivni. Inicijalni trošak na početku implementacije koji se tiče uspostavljanja i unaprjeđenja sistema podrške OIE, kao i rashodi za podsticaje prozjumerima, vrlo brzo bi se pokrili prihodima od investicija i novih radnih mjesta. Takođe, ova mjera dobrim dijelom bi nadoknadila gubitak kapaciteta i s tim u vezi makroekonomskih performansi proizvodnje električne energije iz uglja, do koje bi došlo implementacijom mjere 1.5.1 Reformske agende. Na kraju, implementacijom svih koraka ove mjere Reformske agende predviđena je mogućnost alokacije oko 43,6 miliona EUR sredstava EU u četiri tranše do sredine 2026. godine.

1.7.1. Puna implementacija EED, EPBD, Eco-design i Energy Labelling Legislation

- Makroekonomski utjecaj

Analizom ove reformske mjere utvrđeno je da nisu bili dostupni pouzdani i relevantni podaci za Bosnu i Hercegovinu koji bi se koristili za procjenu ukupnih troškova iste. Prema tome, procjena je bazirana na iskustvima zemalja u regionu. Reforma ima za cilj renoviranje 3% javnih zgrada na godišnjem nivou, uz podršku novih zakona o energetske efikasnosti i tržišno zasnovanih ESCO mehanizama. Analiza je procijenila troškove ulaganja na osnovu slovenačkih NRRP⁶⁴ mjerila i modeliranih utjecaja na:

- otvaranje novih radnih mjesta,
- smanjene troškove energije i
- rast BDP-a, u skladu s NECP i energetske direktivama EU.

Procjene sugeriraju da bi renoviranje javnih zgrada zahtijevalo djelimično ulaganje u rasponu od 263-391 eura/m² i stambenih zgrada koja bi zahtijevala ulaganja oko 211,5 eura/m².

Na osnovu broja zgrada koje se planiraju renovirati i kvadrata koje pokrivaju, naknadno će se moći utvrditi i procijeniti ukupna ulaganja za ove mjere efikasnosti. Očekuje se da će ova mjera stvoriti i dodatno zapošljavanje koristeći multiplikatore od 7,75 radnih mjesta na 1 milion eura ulaganja u energetske efikasnost.

Iako zelene reforme mogu stvoriti kratkoročne ekonomske šokove, one pružaju kratkoročne i dugoročne dobitke kroz povećane investicije, inovacije i potencijalni rast BDP-a od 0,55% iznad osnovnog scenarija, vođen realociranjem prihoda i povećanom efikasnošću. Usklađivanje ovih reformi, s odgovarajućom regulativom i tehnološkim napretkom, bit će ključno za postizanje klimatskih ciljeva bez podrivanja ekonomske stabilnosti.

2.1.1. Jačanje upravljanja, efikasnosti i transparentnosti preduzeća u javnom vlasništvu (PJV)

- Makroekonomski utjecaj

Procjena se fokusirala na poboljšanje upravljanja javnih preduzeća (JP) kroz smanjenje dugova za 30% i privlačenje privatnih investicija. Jedan od modaliteta je javno privatno partnerstvo (JPP) koje bi se moglo primjeniti na upravljanje aerodromima. Procjena uticaja je usmjerena na poboljšanje efikasnosti JP, što bi dovelo do smanjenja budžetskih subvencija za njih. JP/DP u Bosni i Hercegovini primaju oko 0,9% BDP-a u vidu subvencija i plaćaju samo oko 0,3% dividendi, tako su budžeti u neto gubitku

⁶⁴ National Recovery and Resilience Plan

iz fiskalne perspektive. Pretpostavlja se da će implementacija ove reforme i smanjenje zaostalih obaveza JP za 30% imati sličan procentualni uticaj na smanjenje državnih subvencija za njih. Pored toga, konzervativna procjena je da će dividende ostati iste, budući da bi reforma potencijalno trebala duže da se ostvari. Ovo bi stvorilo uštede koje bi se mogle koristiti za dalje investiranje bilo u JP/DP ili u druge kapitalne projekte. Stoga bi projektovane uštede dovele do povećanja BDP-a oko 0,001 p.p. na godišnjem nivou. Kada su u pitanju potencijalna JPP za aerodrom, analizirana su regionalna iskustva Prištine i Skoplja. U slučaju primjene ovog modaliteta i potencijalne investicije od oko 100 miliona eura može se očekivati stopa povrata vlasniku od oko 40% prihoda aerodroma. Indirektni efekti bi bili povećanje broja putnika, povećanje broja letova i dodatni prihodi od turizma. Zajednički doprinos direktnih (investicije) i indirektnih efekata bi doprinijeo povećanju stope rasta BDP-a za dodatnih 1,5% na godišnjem nivou. Učešće investicija u BDP-u bi se povećalo u prosjeku za 0,5 p.p. godišnje. Istovremeno ovaj iznos investicija rezultirao bi povećanjem udjela uvoza u prosjeku od 0,2 p.p na godišnjem nivou, što bi u konačnici generiralo manje prihoda od indirektnih poreza u prosjeku za 0,07 p.p.

- Fiskalni utjecaj

Sve fiskalne efekte sprovođenja reformi u ovoj oblasti trenutno je nemoguće preciznije kvantifikovati i rasporediti po godinama – naročito uzimajući u obzir da još uvijek nisu definisani detalji potencijalnog JPP za aerodrom. Ipak, na osnovu glavnih iznijetih elemenata reformi, jasno je da će fiskalne koristi od nje biti dosta izdašne i trajnije prirode, te da bi one na godišnjem nivou mogle da budu reda veličine 0,5% BDP-a. Naime, jačanje upravljanja, efikasnosti i transparentnosti preduzeća u javnom vlasništvu, moglo bi da se odrazi na umanjenje rashoda za subvencije javnim preduzećima na svim nivoima za oko 0,3% BDP-a, dok bi godišnji prihodi od uspješne realizacije koncesije mogli da budu nešto ispod 0,1% BDP-a. Pored toga, postojali bi dodatni, posredni pozitivni fiskalni efekti uspješne realizacije reformi iz ove oblasti koji bi iznijetu procjenu fiskalne koristi dopunili do oko 0,5% BDP-a godišnje. Konkretnije, početak rješavanja problema zaostalih obaveza javnih preduzeća plasiraće određenu likvidnost u privredu, kao i rast profita i investicija ovih preduzeća i tako podstaći ukupnu privrednu aktivnost, dok bi uspješna realizacija koncesije doprinijela ubrzanju rasta investicija i turizma. Na kraju, važno je pomenuti i to da je EU predvidjela da će u slučaju uspješnog sprovođenja ove grupe reformi staviti na raspolaganje BiH 75,4 miliona eura. I ovaj posljednji podatak ukazuje na to koliko je reforma javnih preduzeća važna za unaprjeđenje ekonomskog ambijenta u zemlji i sam proces pristupanja BiH u EU.

2.1.5. Uvođenje inteligentnih transportnih sistema (ITS)

- Makroekonomski utjecaj

Reforma ITS-a usklađena je sa Direktivom EU o ITS-u, ciljajući na dionicu od 50 km TEN-T⁶⁵ putne mreže i 40% nadogradnje TEN-T željezničke mreže (u skladu sa ERTMS⁶⁶-om). Modeliranje uticaja koristilo je pilot ITS podatke da kvantifikuje smanjenje saobraćajnih nesreća, poboljšanu efikasnost transporta i uštede troškova uslijed smanjenih kašnjenja, naglašavajući bezbjednost i potencijalni doprinos ekonomskom rastu.

- a) Implementacija ITS na TEN-T koridoru Bosne i Hercegovine rezultira značajnim uštedama vremena putovanja. U primjeru od Sarajeva do obale, vrijeme putovanja se smanjuje sa 3,5 sata (210 minuta) na 2 sata (120 minuta), štedeći 90 minuta po putovanju, ili 42,9% ukupnog vremena putovanja. Kada se ekstrapolira na cijeli koridor od 400 km, koristeći stopu uštede vremena od 0,47 minuta po kilometru, ukupno procijenjeno uštedeno vrijeme po putovanju je 189 minuta. Ovo značajno smanjenje naglašava povećanje efikasnosti koje ITS donosi drumskom transportu, poboljšavajući ukupnu mobilnost.

⁶⁵ Trans-European Transport Network

⁶⁶ The European Rail Traffic Management System

- b) Reforma ITS-a je modelirana za smanjenje saobraćajnih nesreća duž TEN-T koridora, stvarajući značajne ekonomske i sigurnosne koristi. Osnovni podaci za 2022. godinu pokazuju da Bosna i Hercegovina godišnje ima 380 smrtnih slučajeva i 11.000 povrijeđenih u saobraćajnim nesrećama, sa ukupnim ekonomskim troškovima od 400 miliona eura godišnje, ili 5% BDP-a. Pod pretpostavkom da su nesreće proporcionalno raspoređene, TEN-T koridor predstavlja 17,2 smrtnih slučajeva i 497,2 povrijeđenih godišnje, što predstavlja gubitak BDP-a od 0,23%. Studije pokazuju da implementacija ITS-a može smanjiti nesreće za oko 50%. Ovo rezultira smanjenjem smrtnih slučajeva na 8,6 godišnje i ozljedama na 248,6 godišnje na TEN-T koridoru. Odgovarajući gubitak BDP-a od nesreća pada na 0,11%, čime se uštedi približno 18,08 miliona eura godišnje. Dugoročno, ITS doprinosi procijenjenoj koristi od BDP-a od 0,04% svake godine. Kratkoročno gledano, pokrivajući samo 50 km koridora (12,5% ukupnog), smanjenje nesreća daje trenutne, ali manje uštede BDP-a od 0,014%–0,005% godišnje.

2.2.1. Finansijska podrška za Start-up i MSME

- Makroekonomski utjecaj

Reforma se fokusirala na harmonizaciju okvira podrške malim i srednjim preduzećima i poboljšanje pristupa alternativnom finansiranju. Procjena uticaja kvantificirala je otvaranje novih radnih mjesta, rast investicija i povećanu konkurentnost u digitalnom sektoru. To je uključivalo analizu troškova istraživanja i razvoja i strateške smjernice za podsticanje inovacija i saradnje privatnog sektora.

U osnovnom scenariju, bruto domaća potrošnja Bosne i Hercegovine za istraživanje i razvoj ostaje konstantna na 0,187% BDP-a između 2022. i 2027. godine, s tim da se predviđa da će ukupna potrošnja na istraživanje i razvoj porasti sa 85,5 miliona KM u 2022. godini na 112,1 miliona KM do 2027. godine. Poslovni sektor čini 36,9% udjela, dok doprinosi od vlade, visokog obrazovanja i neprofitnog sektora ostaju nepromijenjeni. Predviđeno je da će BDP dostići 59,8 milijardi KM do 2027. godine bez daljih intervencija.

U ciljanom scenariju, povećanje rashoda poslovnog sektora za istraživanje i razvoj za 20% podiže njegov udio na 41,3%, što dovodi do ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj od 120,4 miliona KM, što je 8,3 miliona KM više u odnosu na bazni scenario. Na osnovu globalne studije⁶⁷, ova dodatna investicija podiže rast BDP-a za 0,257% u kratkom roku i 0,073% u dugom roku, što znači kratkoročni rast BDP-a od 0,019 p.p. Druga studija⁶⁸ zemalja EU sugerira da bi povećanje udjela istraživanja i razvoja u BDP-u za 0,014 p.p. podiglo rast BDP-a u rasponu od 0,015 do 0,031 p.p.

Rezultati sugerišu da kratkoročni uticaj na BDP u p.p. može biti u intervalu od 0,019 do 0,031. Analiza naglašava ekonomsku vrijednost povećanih ulaganja u istraživanje i razvoj, posebno u kratkom roku, gdje su efekti na rast BDP-a evidentniji.⁶⁹

3.1.1. Povećati udio djece upisanih u predškolske ustanove i usluge čuvanja u cijeloj zemlji (Increase Share of Children Enrolled in Early Childhood Education and Care Services Country-Wide)

- Makroekonomski utjecaj

Reforma nastoji riješiti niske stope upisa u ustanove predškolskog obrazovanja (ECE) u cijeloj Bosni i Hercegovini, s fokusom na povećanje pristupa predškolskom obrazovanju za djecu uzrasta od 0 do 6 godina.

Kao indirektni efekat sprovođenja ove reforme od strane nadležnih razina, pretpostavlja se da će

⁶⁷ OECD (2010). The OECD Innovation Strategy: Getting a Head Start on Tomorrow. OECD Publishing, Paris.

⁶⁸ Guellec, D., & van Pottelsberghe de la Potterie, B. (2004). From R&D to Productivity Growth: Do the Institutional Settings and the Source of Funds of R&D Matter? Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 66(3), 353–378.

⁶⁹ Coe, D.T., Helpman, E., & Hoffmaister, A.W. (2009). International R&D Spillovers and Economic Growth.

povećani pristup obrazovanju u ranom djetinjstvu omogućiti većem broju majki da uđu na tržište rada. Ovo se zasniva na pretpostavci da pristupačna i pouzdana institucionalna briga o djeci oslobađa vrijeme ženama da traže zaposlenje ili da se dodatno educiraju. Ova pretpostavka je u skladu sa međunarodnim podacima koji pokazuju da su veće stope upisa u predškolske ustanove u pozitivnoj i direktnoj korelaciji sa povećanim učešćem žena u radnoj snazi. Uticaj reforme na BDP može se izračunati uzimanjem u obzir dodatnog zapošljavanja žena što bi činilo povećanje radne snage za oko 10 hiljada u periodu od 3 godine odnosno nakon pune implementacije reforme povećanje od 2,3%. Pored toga, ovaj ekonomski uticaj uključuje potencijal za veću rodnu ravnopravnost u zapošljavanju i poboljšanu finansijsku stabilnost domaćinstva.

- Fiskalni utjecaj

Prema zvaničnim podacima Agencije za statistiku BiH, trenutno u BiH postoji 493 predškolske ustanove (250 javnih i 243 privatne) u kojima je ukupno upisano 41.214 djece svih uzrasta, dok je obuhvat djece uzrasta od 0 do 5 godina oko 20%⁷⁰ što je daleko niže od zemalja EU. Povećanje obuhvata djece pomenutog uzrasta do ciljanih 48%⁷¹ moguće je sprovesti samo uz osjetno proširenje mreže predškolskih ustanova. Prve preliminarne procjene ukazuju da bi trebalo obezbijediti oko 140.000 kvadrata dodatnog prostora za boravak djece što se može postići izgradnjom novih ustanova i gdje je to moguće proširenjem postojećih vrtića. Takvo proširenje mreže predškolskih ustanova moglo bi da košta oko 100 miliona EUR.

Takođe, procjena je i da bi se operativni troškovi funkcionisanja predškolskih ustanova nakon proširenja obuhvata povećala najmanje za dodatnih 100 miliona EUR na godišnjem nivou.⁷² Ukoliko se pretpostavi ista struktura finansiranja predškolskih ustanova između javnog sektora, privatnog sektora, na teret javnih sredstava moglo da padne oko 120 milion EUR, od čega se oko 65 miliona EUR odnosi na investicije u izgradnju i proširenje mreže, a preostali iznos na dodatno tekuće finansiranje rashoda predškolskih ustanova (plate zaposlenih vaspitača i ostalog osoblja, nabavku hrane i ostalog potrebnog materijala, komunalne usluge itd.).⁷³

Zaključak

Procjena uticaja naglašava važnost odabranih reformi u okviru Reformske agende koje značajno doprinose ekonomskom rastu, stvaranju radnih mjesta i poboljšanju infrastrukture. Fokus je bio na reformama sa djelimično mjerljivim rezultatima, čije analize, pretpostavke i procjene nude kreatorima politika bolju osnovu za implementaciju istih. Analize osiguravaju da su odabrane reforme komplementarne i sa sinergetskim efektima, u cilju postizanja ekonomske održivosti. Rezultati naglašavaju potrebu za ciljanim ulaganjima u oblastima kao što su zelena tranzicija, digitalna infrastruktura i obrazovanje. Zbog dinamike implementacije ovih reformi kratkoročno bi se moglo očekivati negativni, dok bi sasvim sigurno dugoročno prevladavali pozitivni efekti. Očekuje se da će implementacija ovih reformi uticati na rast BDP-a, uz eventualno jačanje fiskalne stabilnosti, poboljšanje socijalne jednakosti kroz otvaranje novih radnih mjesta i kreiranje boljeg poslovnog ambijenta. Međutim, analize također otkrivaju potencijalne ekonomske izazove, kao što su kratkoročni fiskalni pritisci i strukturna prilagođavanja, koje zahtijevaju spremnost svih aktera na adaptaciju u procesu tranzicije i postepene implementacije reformi.

⁷⁰ Proračun dat na osnovu dostupnih statističkih podataka prema kojima je broj djece upisan u 2023/2024 u predškolske ustanove rođene u periodu od 2019 do 2023. godine iznosio 27.102 dok je ukupan broj djece rođene u tim godinama 135.986

⁷¹ Target se odnosi na povećanja obuhvata djece uzrasta 0-2 godine na 30% i djece uzrasta 3-5 godina na 60%.

⁷² Procena izrađena na osnovu procenjenoj jediničnog mjesečnog troška od oko 300 EUR po djetetu i 36.000 djece koje bi bila dodatno obuhvaćena predškolskim obrazovanjem.

⁷³ Pretpostavljeno je, u skladu sa sadašnjom situacijom, da će javni sektor učestvovati u finansiranju 65% proširenja mreže predškolskih ustanova, zatim 80% operativnih troškova vrtića u svom vlasništvu kroz transfere i do 30% operativnih troškova vrtića u privatnom vlasništvu kroz subvencije.

Tabela 12: Alternativni scenarij

U milionima eura, ukoliko nije drugačije naznačeno	Procjenjene investicije	Procjenjena zaposlenost	Procjenjeni fiskalni prihodi	Procjenjeni fiskalni rashodi, godišnje	Procjenjeni uticaj na BDP
1.1.1. Omogućiti sigurnu širokopojasnu mrežu, uključujući uvođenje 5G	213		12,6	2,5-3	2,2%
1.4.1. Puna implementacija trećeg energetskog paketa				-	-5,0%
1.5.1. Implementacija NECP-a i pravedna tranzicija rudarskih regija		-11.160	-	35	-1,5%
1.6.1. Implementacija Direktive o obnovljivim izvorima energije	1,152	+8.000	-	15	2,2%
1.7.1. Puna implementacija EED, EPBD, Eco-design i Energy Labelling Legislation				-	N/A
2.1.1. Jačanje upravljanja, efikasnosti i transparentnosti preduzeća u javnom vlasništvu (PJV)			0,5% BDP	-	N/A
2.1.5. Uvođenje inteligentnih transportnih sistema (ITS)			-	-	0,005%
2.2.1. Finansijska podrška za Start-up i MSME	4,1		-	-	0,031%
3.1.1. Povećati udio djece upisanih u predškolske ustanove i usluge čuvanja u cijeloj zemlji	65	+ 10.394		120	N/A

6. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAJNTERESOVANIH STRANA

Program ekonomskih reformi (PER) 2025-2027 ciklus je zvanično pokrenula Europska komisija u maju 2024. godine, predstavljanjem novih Smjernica za Programe ekonomskih reformi zemalja kandidata i potencijalnih kandidata za razdoblje 2025.-2027.godine. Vijeće ministara BiH je na 64. sjednici održanoj 12.11.2024. usvojilo Plan aktivnosti Programa ekonomskih reformi BiH (PER BiH) zajedno s pratećim dokumentima Europske komisije koji su osnov za jedanaesti ciklus pripreme ERP-a, čime je zvanično otpočeo proces pripreme dokumenta.

Proces izrade i koordinacije PER-a BiH 2025.-2027. PER kao i prethodnih godina vodila je Direkcija za ekonomsko planiranje u ulozi tehničkog koordinatora ispred Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, a u suradnji s Federalnim zavodom za programiranje razvoja i Ministarstvom financija Republike Srpske u svojstvu koordinatora iz Federacije BiH i Republike Srpske (Koordinatori).i u periodu pripreme dokumenta održana su dva sastanka. Poglavlje 4. dokumenta koordiniralo je i izradilo Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine, a inpute za konsolidaciju podataka dostavili su Ministarstvo finansija Republike Srpske, Federalno ministarstvo financija i Direkcija za finansije Brčko distrikta.

Ovogodišnji fokus u procesu pripreme PER-a BiH bio je na uvezivanju Reformske agende i PER-a na način da Reformska agenda/Plan rasta mijenja dosadašnje poglavlje 5 koje se odnosilo na strukturne reforme. Za ova dva procesa trebalo je pronaći način da se međusobno nadopunjuju u svrhu vjerodostojnosti i usklađenosti ekonomskih i fiskalnih politika u Bosni i Hercegovini. Stoga je priprema ovogodišnjeg PER-a obilježena određenim izmjenama u Smjernicama EK koje se ogledaju u činjenici da je EK 08.11.2023.godine usvojila Plan rasta za Zapadni Balkan te da je Uredbom (EU) 2024/1449 Europskog parlamenta i Vijeća iz maja 2024. uspostavljene Instrument za reforme i rast. U cilju dobivanja podrške EU u okviru ovog Instrumenta, svaki korisnik ima obvezu dostaviti Komisiji Reformsku agendu koja predstavlja sveobuhvatan i usklađen skup prioriternih reformi prema prioritnim investicijskim oblastima prema odredbama sadržanim u Instrumentu. Bosna i Hercegovina je kao zemlja potencijalna korisnica sredstava iz Plana rasta imala je obvezu raditi poglavlje 5A PER-a BiH 2025-2027. na način da ono pokazuje usklađenost Reformske agende sa makro i fiskalnim okvirima PER-a.

Uvažavajući činjenicu da Bosna i Hercegovina nije uspjela dostaviti EK usuglašen prijedlog Reformske Agende te da su vezano za ovo postojale nedoumice unutar Koordinatora PER-a o tome kako raditi PER BiH 2025-2027. s tim u vezi, zatraženo je dodatno pojašnjenje Generalnog Direktorata za ekonomska i finansijska pitanja (DG ECFIN) na koji način bi BiH trebala izraditi ovo poglavlje. Uvažavajući dobivenu smjernicu koja je dostavljena iz DG ECFIN-a poglavlje 5 PER-a i nacrt PER-a izradila je Direkcija za ekonomsko planiranje uzimajući u obzir postojeći draft Reformske Agende te koristeći kombinaciju pomoći Europske komisije kroz Centar izvrsnosti u financijama (CEF), Ljubljana i tehničku pomoć projekta EU4ERP.

Nacrt Programa ekonomskih reformi bio je predmet javnih konzultacija sukladno pravilima provođenja postupka javnih konzultacija prema kojemu postupaju ministarstva i drugi organi Vijeća ministara BiH pri izradi programa i planova koji su dio godišnjeg plana rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, prednacrt PER-a BiH 2025.-2027. bio je predmet e-konzultacija u vremenu od 08.01.2025. do 22.01.2025. godine. U navedenom periodu nismo zaprimili komentare na navedeni prijedlog dokumenta.

Kao i prethodne godine, Bosna i Hercegovina za ovaj ciklus izrade i koordinacije PER-a BiH imala potporu Europske unije u vidu projekta tehničke pomoći iz sredstava IPA2018 „EU Podrška programu ekonomskih reformi, BiH“ koji je započeo s radom u veljači 2023. godine (Projekt EU4ERP).

U pripremi ovogodišnjeg PER-a, uz podršku Projekta EU4ERP u periodu od augusta do decembra 2024. godini, provedeno je niz sastanaka i radionica sa predstavnicima sa svih nivoa vlasti. Cilj je bio da se pripremi kvalitetan PER, u skladu sa Smjernicama EK, ali i da se dugoročno unaprijedi sam proces koordinacije i kapacitet za pripremu PER-a.

Tijekom cijelog procesa postojala je konstantna komunikacija između Koordinatora dok su koordinatori pojedinačno vršili koordinaciju na svom nivou vlasti s predstavnicima relevantnih ministarstava svog nivoa vlasti. U toku 2024. godine, u okviru EU4ERP Projekta organizirano je ukupno 10 radionica, i to 2 radionice za poboljšanje makroekonomskog okvira na kojima su djelovali predstavnici DEP-a, 6 radionica vezanih za poboljšanja fiskalnog okvira, te 2 radionice za poboljšanje definiranja strateških reformi te prilagođavanja PER novoj metodologiji propisanoj Smjernicama EK.

Tijekom cijelog procesa vodilo se računa o dosljednoj primjeni preporuka iz Zajedničkih zaključaka i drugih izvještaja iz procesa pristupanja EU kao i Smjernice EK kao i principa dobrog planiranja javnih politika na bazi činjenica i usmjerenog prema rezultatima.

U okviru procesa izrade Prijedloga PER RS 2025–2027, Vlada Republike Srpske je na 87. sjednici, održanoj 26. septembra 2024. godine, razmatrala i usvojila Informaciju o aktivnostima na izradi Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2025–2027. godine i koordinaciji aktivnosti vezanih za pripremu Programa ekonomskih reformi BiH za period 2025–2027. godine. Vlada Republike Srpske imenovala je Tim za izradu i praćenje Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2025–2027. godine i Plana reformi za sprovođenje Plana rasta za Zapadni Balkan (u daljem tekstu: Tim RS) i zadužila Ministarstvo finansija za koordinaciju aktivnosti na izradi Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2025–2027. godine i koordinaciju aktivnosti vezanih za pripremu Programa ekonomskih reformi BiH za period 2025–2027. godine.

Imajući u vidu da je Program ekonomskih reformi Republike Srpske dokument kojim su predstavljene mjere ekonomske politike Vlade Republike Srpske, te da je opredjeljenje Vlade da na svim politikama koje sprovodi, zajednički radi sa poslovnim zajednicom i sindikatom, zatraženi su prijedlozi Unije poslodavaca Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske i Saveza sindikata Republike Srpske u izradi Prijedloga PER RS 2025–2027, u vidu prijedloga strukturnih reformi čija implementacija će doprinijeti prevazilaženju prepreka konkurentnosti, kao i održivom i inkluzivnom rastu.

Navedene aktivnosti su nastavak prakse koja se sprovodi u svim ciklusima izrade Programa ekonomskih reformi Republike Srpske, uvažavajući značaj, ulogu i kontinuirano učešće socijalnih partnera u pitanjima važnim za kreiranje i sprovođenje ekonomske politike.

Privredna komora Republike Srpske, Savez sindikata Republike Srpske i Unija poslodavaca Republike Srpske dostavili su prijedloge strukturnih reformi i reformskih mjera za izradu Prijedloga PER RS 2025–2027. Prijedlozi su razmotreni i uobzireni u izradi dokumenta prilikom formuliranja reformskih mjera za naredni programski ciklus.

Unija poslodavaca Republike Srpske je, u okviru projekta „Doprinos organizacija civilnog društva poboljšanju uticaja preduzetništva na socio-ekonomski razvoj BiH – EISE“, koji finansira Evropska unija, organizovala okrugle stolove na teme:

Stanje ekonomije – izazovi i perspektive, 28. juna 2024. godine u Banjoj Luci,

Stanje ekonomije – kako do veće produktivnosti i plata, 25. juna 2024. godine u Trebinju,

Izazovi i perspektive poslovanja, 20. juna 2024. godine u Bijeljini,

Izazovi i perspektive poslovanja, 16. maja 2024. godine u Trebinju.

Unija poslodavaca Republike Srpske i Konfederacija sindikata Republike Srpske potpisali su 27. oktobra 2023. godine sporazum „Za budućnost Srpske“. Sporazum sadrži 11 mjera s ciljem

obezbjedivanja održivog ekonomskog rasta, sistema socijalne zaštite i bolju konkurentnost koji je, u dijelu, poslužio kao osnov za izradu Prijedloga PER RS 2025–2027.

U cilju utvrđivanja najboljeg modela novog sistema plata u Republici Srpskoj, u martu 2024. godine na Jahorini je održana dvodnevna radionica „Najniža plata kao osnovica za kreiranje novog sistema plata u Republici Srpskoj“, u organizaciji Saveza sindikata Republike Srpske, a kroz projekat “EU for Civil Society (EU4CS)“. U radu radionice učestvovali su predstavnici Saveza sindikata Republike Srpske, Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, Ministarstva finansija Republike Srpske, Inspektorata Republike Srpske i Poreske uprave Republike Srpske.

Na konferenciji „Novi sistem plata u Republici Srpskoj“, koju je podržala Međunarodna organizacija rada (MOR), održanoj 27. avgusta 2024. u Banjaluci, Savez sindikata Republike Srpske predstavio je detaljan prijedlog kako poboljšati određivanje plata u Republici Srpskoj. Predmetni prijedlog je predmet pregovora između sindikata, poslodavaca i Vlade Republike Srpske.

Dana 4. novembra 2024. godine u Administrativnom centru Vlade Republike Srpske u Banjaluci održana je konferencija „Izgledi za konkurentnost Zapadnog Balkana 2024“, na kojoj je predstavljen ovogodišnji Izvještaj o konkurentnosti na Zapadnom Balkanu za Bosnu i Hercegovinu. Konferenciju su organizovali Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) i Evropska unija, u saradnji sa Ministarstvom za evropske integracije i međunarodnu saradnju. U kontekstu analize konkurentnosti, saradnja sa OECD-om je veoma značajna, posebno zbog toga što obezbjeđuje jedinstven forum na kojem vlade rade zajedno na rješavanju ekonomskih, socijalnih i ekoloških izazova globalizacije. Vlada Republike Srpske je dala preporuke za rješavanje problema i izazova koji su identifikovani u ovogodišnjem nalazu konkurentnosti Zapadnog Balkana, što je dovoljan pokazatelj spremnosti da odgovori na sve izazove i nastavi, institucionalno i koordinisano, sa aktivnim učešćem u radu i jačanju konkurentnosti u jugoistočnoj Evropi.

U okviru aktivnosti Vlade Republike Srpske na izradi Prijedloga budžeta Republike Srpske za 2025. godinu i Prijedloga PER RS 2025–2027, u periodu od 22. do 29. novembra 2024. godine održane su konsultacije sa predstavnicima Privredne komore Republike Srpske, Unije poslodavaca Republike Srpske, Zanatsko-preduzetničke komore Republike Srpske, Udruženja penzionera Republike Srpske, Saveza sindikata Republike Srpske, Konfederacije sindikata Republike Srpske, predstavnicima udruženja proizašlih iz Odbrambeno-otadžbinskog rata i predstavnicima Omladinskog savjeta Republike Srpske i Unije studenata Republike Srpske.

Učešće FBiH u pripremi Programa ekonomskih reformi BiH 2025-2027.g je osigurano kroz Odluku Vlade FBiH kojom se imenuje koordinator FBiH, koji učestvuje u zajedničkim aktivnostima i vrši koordinaciju učešća institucija FBiH.

Vlada Federacije BiH je na svojoj 44. sjednici održanoj 11.12.2024. godine donijela Zaključak broj: 1981/2024 kojim se prihvata Informacija o procesu izrade Programa ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine i Federacije BiH 2025-2027, i zadužuje Federalni zavod za programiranje razvoja, kao koordinatora za Program ekonomskih reformi, da u saradnji sa Federalnim ministarstvom finansija i drugim federalnim ministarstvima, provede aktivnosti na pripremi dokumenta PER 2025-2027. Istim Zaključkom zadužena su sva ministarstva Vlade Federacije BiH da ostvare efikasnu komunikaciju i koordinaciju sa Federalnim zavodom za programiranje razvoja, te poduzmu sve potrebne aktivnosti iz njihovih nadležnosti u svrhu izrade Programa ekonomskih reformi.

Obzirom na komplementarnost procesa izrade Reformske agende i Programa ekonomskih reformi, učešće federalnih ministarstava i drugih institucija u ovim procesima osigurano je i ranijim zaključcima Vlade Federacije BiH broj: 377/2024 od 11.03.2024. godine i broj: 466/2024 od 28.03.2024. godine kojim se zadužuje Federalni zavod za programiranje razvoja (FZZPR) da, u saradnji sa nadležnim ministarstvima, poduzme aktivnosti na definiranju liste reformi Reformske

agende, te da redovno izvještava Vladu Federacije BiH o stepenu realizacije navedenih aktivnosti. Najveći broj federalnih institucija imenovalo je svoje predstavnike koji su aktivno učestvovali u ovim procesima kroz davanje komentara na prijedloge reformi i aktivnosti i učešću na svim radionicama u cilju konačnog usaglašavanja, a koje prema Smjernicama za izradu PER-a predstavljaju osnovu za izradu procjene makro-fiskalnog uticaja reformi kroz poglavlje 5A PER-a.

Predstavnici Federalnog ministarstva finansija i Federalnog zavoda za programiranje razvoja su aktivno učestvovali na radionicama CEF-a o metodologiji izrade poglavlja 5A, i dali svoj doprinos navedenom, što je u skladu sa usaglašenim Planom aktivnosti Programa ekonomskih reformi.

Nacrt Programa ekonomskih reformi BiH 2025-2027 je od strane Federalnog zavoda za programiranje upućen svim relevantnim federalnim institucijama na komentare, te su prispjeli komentari dostavljeni DEP-u..

Pored učešća na tematskim radionicama koje su organizirane u sklopu ERP BiH koordinacije, FBIH ministarstva su intenzivno radila na usklađivanju trogodišnjeg budžetskog i planskog okvira sa procesom pripreme ERP-a koji opet podrazumijeva i javne konsultacije u formi objavljivanja nacrta te prikupljanja komentara zainteresirane javnosti. Prilog FBIH ERP-u BiH pod nazivom Program ekonomskih reformi FBIH Vlada FBIH usvaja paralelno sa usvajanjem državnog ERP-a.

Ovako postavljen proces paralelnih stručnih i tehničkih konsultacija među predstavnicima institucija na svim nivoima, osigurao je da se odlučivanje o PER- u BiH provodi paralelno s procesom izrade PER RS i PER FBiH.

Vlada Republike Srpske je na 97. sjednici, održanoj 4. decembra 2024. godine, utvrdila Prijedlog programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2025–2027. godine, po hitnom postupku. Narodna skupština Republike Srpske je na 14. posebnoj sjednici, održanoj 11. decembra 2024. godine, usvojila Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2025–2027. godine⁷⁴.

Program ekonomskih reformi BiH za 2025. - 2027. godinu je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na ____ sjednici održanoj ____ . 2025. godine usvojilo Program ekonomskih reformi BiH za razdoblje 2025-2027. i sukladno proceduri, dokument je upućen Europskoj komisiji.

⁷⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 110/24.

7. ANEKSI

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

	ESA kod	2023.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		mlrd. €	Stopa promjene				
1. Realni BDP po tržišnim cijenama	B1*g	23,8	1,9	2,4	2,8	3,1	3,3
2. Tekući BDP po tržišnim cijenama	B1*g	26,0	11,7	5,1	5,1	5,3	5,2
Komponente realnog BDP-a							
3. Rashodi osobne potrošnje	P3	15,9	1,1	2,4	1,8	1,9	2,0
4. Rashodi javne potrošnje	P3	4,4	2,1	2,6	1,5	1,7	1,4
5. Investicije u stalna sredstva	P51	5,8	12,1	5,1	4,0	5,2	5,1
6. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti (% BDP)	P52+P53	0,8	3,2	3,7	3,8	3,9	3,8
7. Izvoz roba i usluga	P6	11,1	-1,2	-0,3	4,3	5,3	5,8
8. Uvoz roba i usluga	P7	14,3	-1,3	2,5	3,0	4,0	3,8
Doprinos realnom rastu BDP-a							
9. Finalna domaća potražnja		26,1	3,8	3,3	2,4	2,7	2,7
10. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti	P52+P53	0,8	-2,1	0,6	0,3	0,3	0,1
11. Eksterni bilans roba/usluga	B11	-3,1	0,2	-1,5	0,1	0,1	0,4

Tabela 1b: Kretanje cijena

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Deflator BDP-a	% g/g	9,6	2,7	2,2	2,1	1,9
2. Deflator privatne potrošnje	% g/g	9,6	2,2	2,0	2,0	1,9
3. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena HICP ⁷⁵	% g/g	:	:	:	:	:
4. Promjena državnog indeksa potrošačkih cijena	% g/g	6,1	2,0	1,9	1,8	1,7
5. Deflator javne potrošnje	% g/g	9,8	2,5	2,0	1,8	1,9
6. Deflator ulaganja	% g/g	2,0	1,7	1,8	1,4	1,4
7. Deflator cijene izvoza (robe i usluge)	% g/g	0,8	1,8	2,0	2,3	2,4
8. Deflator cijene uvoza (robe i usluge)	% g/g	-0,3	0,9	1,4	1,6	2,1

⁷⁵ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje HICP.

Tabela 1c: Razvoj događanja na tržištu rada

	ES A kod	2023.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		Nivo	Nivo/Stopa promjene				
1. Stanovništvo (u hiljadama)			3.453,9	3.444,8	3.435,2	3.425,0	3.414,2
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)			-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
3. Radno aktivno stanovništvo (broj lica)			2,277	2,257	2,257	2,257	2,257
4. Stopa učešća			60,5	62,1	62,3	62,7	63,4
5. Zaposlenost, broj lica			1.196	1.214	1.227	1.246	1.268
6. Zaposlenost, radnih sati			:	:	:	:	:
7. Zaposlenost (stopa rasta u %)			2,9	1,5	1,1	1,5	1,8
8. Zaposlenost u javnom sektoru (broj lica)			207,2	208,8	:	:	:
9. Zaposlenost u javnom sektoru (rast u %)			1,4	0,8	:	:	:
10. Stopa nezaposlenosti			13,1	13,3	12,6	12,0	11,3
11. Radna produktivnost, lica		38,8	-1,0	0,8	1,7	1,6	1,4
12. Radna produktivnost, radnih sati			:	:	:	:	:
13. Naknade zaposlenih	D1	23,4	12,8	:	:	:	:

Napomena: Podaci o stanovništvu za posmatrane godine (na dan 31.12. svake posmatrane godine) su preuzeti iz Prezentacije analize stanja stanovništva i projekcija stanovništva za period 2020-2070. godine u Bosni i Hercegovini koje je u decembru 2020. godine predstavila Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine u saradnji sa entiteskim statističkim institucijama i Populacijskim fondom Ujedinjenih naroda (UNFPA). <https://bhas.gov.ba/News/Read/42>

Svi anketni podaci za 2024. godinu predstavljaju prosjek K1 i K2. Detaljnije u metodološkim objašnjenjima u dokumentu na linku: https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2024/LAB_00_2024_Q2_1_BS.pdf

Projekcije o radno sposobnom stanovništvu (15-64) nisu dostupne pa je zadržan posljednji raspoloživi podatak iz 2024. godine do kraja projekcijskog perioda. Stavka 4. Stopa učešća - odnosi se na učešće radne snage u radno sposobnom stanovništvu (anketni podaci). Istorijski podaci o radno sposobnom stanovništvu, radnoj snazi (zaposlenosti i nezaposlenosti) i stopama nezaposlenosti su preuzeti iz Anketa o radnoj snazi Bosne i Hercegovine (zbog bolje komparacije sa drugim zemljama) i ne podudaraju se sa podacima iz tekstualnog dijela ERP-a (Poglavlje 3), jer su u tekstualnom dijelu prezentirani administrativni podaci. Za 2024. godinu podaci se odnose na K1 i K2.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje podatak o broju zaposlenih po radnom satu. Podatak o zaposlenim u javnom sektoru ne objavljuje Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. Navedeni administrativni podatak u tabeli 1c (stavka 8) je zbir broja zaposlenih u područjima djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja (za 2024. godinu podatak se odnosi na prosjek perioda I-IX). Ovaj podatak obuhvata ne samo zaposlene u državnim školama i zdravstvu (bolnicama) već i zaposlene u privatnim školama i zdravstvu. S toga, podatak u potpunosti ne prezentira broj zaposlenih u javnom sektoru (kao i prethodnih godina). Takođe projekcije za navedena područja djelatnosti nisu raspoložive.

Naknade zaposlenim su preuzete iz trenutno raspoloživih nacionalnih računa i izražene su u milijardama KM (projekcije za ovu stavku nisu raspoložive).

Tabela 1d: Sektorski bilansi

% BDP-a	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Neto kreditiranje/zaduživanje prema ostatku svijeta	B.9	1,8	8,2	3,8	5,0	:
od čega:						
- Bilans roba i usluga		-11,5	-13,2	-12,5	-11,9	:
- Bilans primarnog dohotka & transfera		12,7	20,7	15,6	16,2	:
- Kapitalni račun		0,6	0,7	0,6	0,6	:
2. Neto kreditiranje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9	1,8	8,8	3,8	4,3	:
3. Neto kreditiranje/zaduživanje opće vlade		-0,6	-1,3	-0,7	0,1	0,7
4. Statistička nepodudarnost		0,0	0,0	0,0	0,0	:

Tabela 1e: BDP, investicije i bruto dodana vrijednost

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
BDP i investicije						
<i>Nivo BDP-a po tekućim tržišnim cijenama (u domaćoj valuti)</i>	B1g	50,9	53,5	56,3	59,3	62,4
Omjer investicija (% BDP)		22,6	23,0	23,2	23,5	23,8
Rast bruto dodane vrijednosti, procentualne promjene pri stalnim cijenama						
1. Poljoprivreda		-1,8	:	:	:	:
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)		-2,6	:	:	:	:
3. Građevinarstvo		7,5	:	:	:	:
4. Usluge		3,7	:	:	:	:

Napomena: Projekcije za rast bruto dodane vrijednosti nisu raspoložive.

Tabela 1f: Kretanja u vanjskom sektoru

		2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	-2,3	-4,0	-3,9	-3,5	:
2. Izvoz roba	Mlrd. EUR	7,9	7,2	7,7	8,2	:
3. Uvoz roba	Mlrd. EUR	13,2	13,0	13,4	13,9	:
4. Trgovinski bilans	Mlrd. EUR	-5,2	-5,7	-5,7	-5,7	:
5. Izvoz usluga	Mlrd. EUR	3,3	3,1	3,1	3,1	:
6. Uvoz usluga	Mlrd. EUR	1,0	1,0	1,0	1,0	:
7. Bilans usluga	Mlrd. EUR	2,2	2,1	2,1	2,1	:
8. Neto kamatna plaćanja iz inostranstva	Mlrd. EUR	0,1	0,1	0,1	0,1	:
9. Neto prihod po ostalim faktorima iz inostranstva	Mlrd. EUR	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3	:
10. Tekući transferi	Mlrd. EUR	2,5	2,5	2,6	2,7	:
11. <i>Od čega iz EU</i>	Mlrd. EUR	1,1	1,1	1,2	1,2	:
12. Bilans tekućeg računa	Mlrd. EUR	-0,6	-1,1	-1,1	-1,1	:
13. Kapitalni i finansijski račun	Mlrd. EUR	0,4	1,6	1,0	1,2	:
14. Direktne strane investicije	Mlrd. EUR	0,9	0,8	0,8	0,8	:
15. Rezerve u stranoj valuti	Mlrd. EUR	0,0	0,7	0,0	0,3	:
16. Ukupni vanjski dug	Mlrd. EUR	-0,4	0,9	0,2	0,3	:
17. <i>Od čega:</i> javni	Mlrd. EUR	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1	:
18. <i>Od čega:</i> u stranoj valuti	Mlrd. EUR	:	:	:	:	:
19. <i>Od čega:</i> dospjele otplate	Mlrd. EUR	0,6	0,7	0,6	0,7	:
20. Tečaj naspram Eura (godišnji prosjek)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
21. Tečaj naspram Eura (kraj godine)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
22. Neto štednja u stranoj valuti	% BDP	:	:	:	:	:
23. Domaća privatna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
24. Domaća privatna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:
25. Domaća javna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
26. Domaća javna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:

Izvor: CBBiH

Tabela 1g: Pokazatelji održivosti

	Dimenzija	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	-2,8	-1,4	-4,6	-2,3	-4,0
2. Pozicija neto međunarodnog ulaganja	% BDP	-32,7	-28,2	-25,7	-22,0	:
3. Izvozni tržišni udjeli	%, g/g	:	:	:	:	:
4. Realni efektivni tečaj	%, g/g	-0,8	-0,3	3,7	0,2	:
5. Nominalni jedinični troškovi rada	%, g/g	:	:	:	:	:
6. Privatni sektor, protok kredita	% BDP	:	:	:	:	:
7. Zaduženje privatnog sektora	% BDP	:	:	:	:	:
8. Zaduženje opće vlade	% BDP	:	:	28,4	25,4	24,5

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2023. mil. KM	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		% BDP BiH					
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-328,9	-0,6	-1,3	-0,7	0,1	0,7
2. Centralna vlada	S1311	-484,6	-1,0	-1,2	-1,2	-0,5	0,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	29,5	0,1	-0,2	0,0	0,1	0,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	126,2	0,2	0,1	0,5	0,5	0,6
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	20.253,9	39,8	41,4	42,1	42,6	43,3
7. Ukupna potrošnja	TE	20.582,8	40,4	42,7	42,8	42,5	42,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-328,9	-0,6	-1,3	-0,7	0,1	0,7
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	455,5	0,9	1,0	1,2	1,0	1,0
10. Primarni bilans		126,6	0,2	-0,3	0,5	1,1	1,7
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-23,4	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		10.868,7	21,3	22,4	22,7	22,5	22,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	8.622,1	16,9	17,7	17,8	17,5	17,4
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	2.245,2	4,4	4,7	4,9	5,0	5,1
12c. Porez na kapital	D91	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	7.370,6	14,5	15,0	15,7	16,4	17,2
14. Prihod od imovine	D4	157,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.856,9	3,6	3,6	3,4	3,3	3,2
16=6. Ukupan prihod	TR	20.253,9	39,8	41,4	42,1	42,6	43,3
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		18.239,3	35,8	37,4	38,4	38,9	39,7
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	8.430,6	16,6	17,5	17,7	17,5	17,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	7.959,8	15,6	16,4	16,6	17,5	18,2
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	956,2	1,9	2,0	2,1	2,0	2,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	7.003,6	13,8	14,3	14,5	15,5	16,2
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	455,5	0,9	1,0	1,2	1,0	1,0
20. Subvencije	D3	869,9	1,7	1,9	2,3	1,6	1,5
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.901,3	3,7	4,2	4,1	4,0	3,8
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		965,7	1,9	1,7	1,0	0,8	0,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE	20.582,7	40,4	42,7	42,8	42,5	42,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	5.337,1	10,5	11,0	11,3	11,0	10,7

Izvor: MFiH BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2023. mil. KM	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
			% BDP BiH				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	85,9	0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
2. Centralna vlada	S1311	85,9	0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Konsolidovana vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	1.241,8	2,4	2,4	2,1	2,0	1,9
7. Ukupna potrošnja	TE	1.155,9	2,3	2,4	2,3	2,2	2,1
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	85,9	0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		86,6	0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		1.020,5	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1020,5	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		221,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3
16=6. Ukupan prihod	TR	1.241,8	2,4	2,4	2,1	2,0	1,9
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		1.020,5	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.079,6	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	21,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	21,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	53,5	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		0,9	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
23=7. Ukupna potrošnja	TE	1.155,9	2,3	2,4	2,3	2,2	2,1
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	893,5	1,8	1,7	1,8	1,7	1,6

Izvor: MFiT BiH

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2023.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		mil. KM	% BDP FBiH				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	53,4	0,2	-0,8	-0,2	0,4	0,5
2. Centralna vlada	S1311	-146,5	-0,5	-0,9	-0,7	-0,1	-0,1
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	63,8	0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	136,1	0,4	0,4	0,6	0,6	0,7
Konsolidovana vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	12.263,6	38,5	39,5	40,2	41,2	42,4
7. Ukupna potrošnja	TE	12.210,1	38,3	40,3	40,4	40,8	41,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	53,5	0,2	-0,8	-0,2	0,4	0,5
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	236,7	0,7	0,9	1,0	0,8	0,7
10. Primarni bilans		290,2	0,9	0,1	0,8	1,2	1,3
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		6.063,4	19,0	20,0	20,0	20,1	20,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	4.598,1	14,4	15,3	15,2	15,1	15,0
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.465,3	4,6	4,6	4,8	5,0	5,2
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	5.043,4	15,8	16,3	17,1	18,1	19,2
14. Prihod od imovine	D4	42,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.114,2	3,5	3,1	3,0	3,0	2,9
16=6. Ukupan prihod	TR	12.263,6	38,5	39,5	40,2	41,2	42,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		11.106,8	34,9	36,3	37,1	38,1	39,4
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	5.380,3	16,9	18,0	18,2	18,3	18,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	4.592,0	14,4	15,0	15,2	16,8	18,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.592,0	14,4	15,0	15,2	16,8	18,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	236,7	0,7	0,9	1,0	0,8	0,7
20. Subvencije	D3	554,5	1,7	1,9	2,7	1,8	1,7
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.044,9	3,3	3,6	3,6	3,6	3,6
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		401,7	1,3	0,9	-0,4	-0,4	-0,6
23=7. Ukupna potrošnja	TE	12.210,1	38,3	40,3	40,4	40,8	41,9
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	2.846,5	8,9	9,7	9,7	9,6	9,5

Izvor: FMF

Tabela 2a : Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2023. mil. KM	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		% BDP RS					
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-505,6	-3,1	-2,4	-1,1	-0,2	1,6
2. Centralna vlada	S1311	-461,4	-2,9	-1,8	-1,8	-0,9	0,8
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-34,3	-0,2	-0,3	0,3	0,3	0,3
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	-9,9	-0,1	-0,3	0,4	0,4	0,4
Konsolidovana vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	6.384,6	39,7	42,5	44,9	44,9	45,0
7. Ukupna potrošnja	TE	6.890,3	42,8	44,9	46,0	45,1	43,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-505,7	-3,1	-2,4	-1,1	-0,2	1,6
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	217,2	1,4	1,5	1,7	1,7	1,7
10. Primarni bilans		-288,5	-1,8	-0,9	0,5	1,5	3,3
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-23,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		3.509,1	21,8	23,8	24,8	24,7	24,7
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.762,4	17,2	18,3	19,0	18,8	18,8
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	745,3	4,6	5,4	5,7	5,8	5,9
12c. Porez na kapital	D91	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	2.282,6	14,2	15,0	15,8	16,0	16,1
14. Prihod od imovine	D4	115,1	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		477,8	3,0	2,9	3,5	3,4	3,4
16=6. Ukupan prihod	TR	6.384,6	39,7	42,5	44,9	44,9	45,0
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		5.791,7	36,0	38,8	40,6	40,7	40,8
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.763,9	11,0	11,5	11,8	11,5	11,1
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	3.274,7	20,4	21,6	21,9	21,8	21,6
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	956,2	5,9	6,5	6,6	6,5	6,5
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	2.318,5	14,4	15,1	15,3	15,3	15,1
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	217,2	1,4	1,5	1,7	1,7	1,7
20. Subvencije	D3	288,3	1,8	2,0	1,6	1,4	1,3
21. Investicije u stalna sredstva	P51	793,5	4,9	4,8	5,3	5,3	4,5
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		552,7	3,4	3,5	3,7	3,3	3,2
23=7. Ukupna potrošnja	TE	6.890,3	42,8	44,9	46,0	45,1	43,5
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	1.493,5	9,3	9,4	10,1	9,8	9,4

Izvor: MFRS

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2023. mil. KM	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
% BDP BD							
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	37,5	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	37,5	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Konsolidovana vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	363,9	29,8	41,5	32,4	30,9	29,9
7. Ukupna potrošnja	TE	326,5	26,7	41,5	32,4	30,9	29,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	37,5	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2
10. Primarni bilans		38,3	3,1	0,2	0,2	0,2	0,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		275,7	22,6	23,6	25,3	24,3	24,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	241,05	19,7	20,5	22,0	21,4	21,3
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	34,64	2,8	3,0	3,3	2,9	2,8
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	44,59	3,7	3,9	3,9	3,7	3,6
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		43,6	3,6	14,1	3,2	2,8	2,3
16=6. Ukupan prihod	TR	363,9	29,8	41,5	32,4	30,9	29,9
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		320,3	26,2	27,5	29,2	28,1	27,6
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	206,8	16,9	19,7	20,1	18,7	17,8
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	71,9	5,9	7,4	6,5	8,5	8,5
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	71,9	5,9	7,4	6,5	8,5	8,5
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,87	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
20. Subvencije	D3	27,05	2,2	2,4	2,1	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	9,43	0,8	10,8	2,4	2,7	3,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		10,4	0,9	1,1	1,0	0,8	0,3
23=7. Ukupna potrošnja	TE	326,46	26,7	41,5	32,4	30,9	29,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	103,63	8,5	10,4	11,1	10,3	9,9

Izvor: Direkcija za finansije BD

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
mil. KM						
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-328,9	-683,5	-380,7	32,3	415,4
2. Centralna vlada	S1311	-484,6	-628,9	-674,5	-283,7	21,8
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	29,5	-131,6	11,7	40,1	46,7
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	126,2	77,0	282,1	275,9	346,9
Konsolidovana vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	20.253,9	22.176,0	23.706,2	25.226,2	26.975,4
7. Ukupna potrošnja	TE	20.582,8	22.859,6	24.086,9	25.194,0	26.560,0
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-328,9	-683,6	-380,7	32,2	415,4
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	455,5	549,1	647,9	608,1	621,4
10. Primarni bilans		126,6	-134,5	267,2	640,3	1.036,8
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-23,4	-36,7	-12,5	-26,2	-12,7
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		10.868,7	12.001,9	12.758,9	13.355,4	14.039,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	8.622,1	9.494,7	10.017,8	10.395,9	10.825,8
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	2.245,2	2.501,2	2.735,7	2.954,1	3.207,9
12c. Porez na kapital	D91	1,4	6,0	5,4	5,5	5,7
13. Socijalni doprinosi	D61	7.370,6	8.040,7	8.860,0	9.710,7	10.707,2
14. Prihod od imovine	D4	157,7	180,9	186,5	194,0	202,4
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.856,9	1.952,5	1.900,9	1.966,1	2.026,5
16=6. Ukupan prihod	TR	20.253,9	22.176,0	23.706,2	25.226,2	26.975,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		18.239,3	20.042,6	21.618,9	23.066,1	24.746,5
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	8.430,6	9.350,6	9.960,1	10.373,3	10.856,0
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	7.959,8	8.763,5	9.325,9	10.398,5	11.360,6
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	956,2	1.088,5	1.155,6	1.204,6	1.249,1
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	7.003,6	7.675,1	8.170,3	9.193,9	10.111,5
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	455,5	549,1	647,9	608,2	621,3
20. Subvencije	D3	869,9	1.014,2	1.280,0	938,7	939,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.901,3	2.253,4	2.303,3	2.379,5	2.361,8
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		965,7	928,7	569,7	495,8	421,3
23=7. Ukupna potrošnja	TE	20.582,7	22.859,6	24.086,9	25.194,0	26.560,0
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	5.337,1	5.903,6	6.346,0	6.511,6	6.703,5

Izvor: MFIt BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
mil. KM						
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	85,9	-20,9	-111,0	-97,1	-97,1
2. Centralna vlada	S1311	85,9	-20,9	-111,0	-97,1	-97,1
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Konsolidovana vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	1.241,8	1.276,3	1.200,4	1.213,9	1.213,9
7. Ukupna potrošnja	TE	1.155,9	1.297,2	1.311,4	1.311,0	1.311,0
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	85,9	-20,9	-111,0	-97,1	-97,1
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4
10. Primarni bilans		86,6	-20,3	-110,5	-96,7	-96,7
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		1.020,5	1.020,5	1.020,5	1.020,5	1.020,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1020,5	1.020,5	1.020,5	1.020,5	1.020,5
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		221,3	255,8	179,9	193,4	193,4
16=6. Ukupan prihod	TR	1.241,8	1.276,3	1.200,4	1.213,9	1.213,9
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		1.020,5	1.020,5	1.020,5	1.020,5	1.020,5
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.079,6	1.150,4	1.207,2	1.207,2	1.228,2
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	21,2	20,4	18,1	18,3	18,9
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	21,2	20,4	18,1	18,3	18,9
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	0,7	0,6	0,5	0,5	0,4
20. Subvencije	D3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	53,5	105,2	52,5	52,0	45,1
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		0,9	20,6	33,1	33,0	18,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	1.155,9	1.297,2	1.311,4	1.311,0	1.311,0
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	893,5	935,3	993,9	993,9	1004,6

Izvor: MFiT BiH

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	53,4	-259,4	-70,1	164,3	212,5
2. Centralna vlada	S1311	-146,5	-311,3	-241,3	-25,6	-37,5
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	63,8	-75,9	-40,5	-14,4	-19,5
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	136,1	127,8	211,7	204,3	269,5
Konsolidovana vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	12.263,6	13.237,2	14.188,2	15.317,6	16.630,4
7. Ukupna potrošnja	TE	12.210,1	13.496,7	14.258,3	15.153,4	16.417,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	53,5	-259,5	-70,1	164,2	212,5
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	236,7	292,5	352,6	289,8	284,1
10. Primarni bilans		290,2	33,0	282,5	454,0	496,6
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	-11,6	0,0	-13,4	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		6.063,4	6.690,6	7.047,4	7.447,6	7.891,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	4.598,1	5.135,7	5.361,5	5.604,3	5.861,8
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.465,3	1.554,9	1.685,9	1.843,3	2.029,3
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	5.043,4	5.464,8	6.028,1	6.716,3	7.541,9
14. Prihod od imovine	D4	42,6	44,5	45,3	46,2	47,1
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.114,2	1.037,3	1.067,4	1.107,5	1.150,3
16=6. Ukupan prihod	TR	12.263,6	13.237,2	14.188,2	15.317,6	16.630,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		11.106,8	12.155,4	13.075,5	14.163,9	15.433,0
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	5.380,3	6.019,6	6.413,9	6.779,9	7.216,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	4.592,0	5.020,9	5.368,1	6.245,1	7.051,9
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4592	5021	5368	6245	7052
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	236,7	292,5	352,6	289,8	284,1
20. Subvencije	D3	554,5	650,9	963,8	672,6	682,9
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.044,90	1.200,90	1.285,70	1.319,00	1.399,30
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		401,7	311,9	-125,8	-153,0	-216,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE	12.210,1	13.496,7	14.258,3	15.153,4	16.417,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	2.846,5	3.249,3	3.428,8	3.571,4	3.730,4

Izvor: FMF

Tabela 2b: Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
mil. KM						
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-505,6	-403,2	-199,6	-34,9	300,0
2. Centralna vlada	S1311	-461,4	-296,7	-322,2	-161,0	156,4
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-34,3	-55,7	52,2	54,5	66,2
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	-9,9	-50,8	70,4	71,6	77,4
Konsolidovana vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
7. Ukupna potrošnja	TE	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-505,7	-403,2	-199,6	-34,9	300,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	217,2	253,9	291,5	314,8	333,6
10. Primarni bilans		-288,5	-149,3	91,9	279,9	633,6
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-23,4	-25,1	-12,5	-12,8	-12,7
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		3.509,1	3.990,4	4.352,4	4.544,9	4.771,3
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.762,4	3.076,9	3.341,2	3.469,9	3.628,4
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	745,3	907,5	1.005,8	1.069,5	1.137,2
12c. Porez na kapital	D91	1,4	6,0	5,4	5,5	5,7
13. Socijalni doprinosi	D61	2.282,6	2.526,7	2.780,1	2.941,7	3.112,5
14. Prihod od imovine	D4	115,1	136,4	141,2	147,8	155,3
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		477,8	480,1	610,4	626,0	649,4
16=6. Ukupan prihod	TR	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		5.791,7	6.517,1	7.132,5	7.486,6	7.883,8
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.763,9	1.929,4	2.069,4	2.123,6	2.147,5
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	3.274,7	3.628,2	3.852,1	4.015,3	4.163,6
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	956,2	1.088,5	1.155,6	1.204,6	1.249,1
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	2.318,5	2.539,7	2.696,4	2.810,7	2.914,5
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	217,2	253,9	291,5	314,8	333,6
20. Subvencije	D3	288,3	332,3	288,2	266,1	256,1
21. Investicije u stalna sredstva	P51	793,5	810,3	933,3	971,1	873,4
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		552,7	582,7	649,2	604,4	614,5
23=7. Ukupna potrošnja	TE	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	1.493,5	1.587,0	1.775,1	1.800,6	1.822,4

Izvor: MFRS

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
mil. KM						
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	37,5	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	37,5	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Konsolidovana vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	363,9	528,9	433,5	434,3	442,6
7. Ukupna potrošnja	TE	326,5	528,9	433,5	434,3	442,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	37,5	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	2,1	3,3	3,1	3,3
10. Primarni bilans		38,3	2,1	3,3	3,1	3,3
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		275,7	300,4	338,6	342,4	356,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	241,05	261,60	294,64	301,19	315,10
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	34,64	38,79	43,95	41,25	41,35
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	44,59	49,20	51,77	52,66	52,78
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		43,6	179,3	43,2	39,2	33,4
16=6. Ukupan prihod	TR	363,9	528,9	433,5	434,3	442,6
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		320,3	349,6	390,4	395,1	409,2
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	206,8	251,2	269,5	262,7	263,9
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	71,9	94,1	87,6	119,8	126,3
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	71,9	94,1	87,6	119,8	126,3
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,87	2,10	3,31	3,12	3,25
20. Subvencije	D3	27,05	30,94	28,00		
21. Investicije u stalna sredstva	P51	9,43	137,07	31,82	37,34	44,03
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		10,4	13,5	13,2	11,4	5,2
23=7. Ukupna potrošnja	TE	326,46	528,87	433,52	434,28	442,63
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	103,63	132,03	148,22	145,66	146,10

Izvor: Direkcija za finansije BD

Tabela 3: Potrošnja opšte vlade po funkcijama

Bosna i Hercegovina

% od BDP-a BiH	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	6,9	7,7	7,5	7,2	7,1
2. Odbrana	2	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
3. Javni red i bezbjednost	3	2,9	3,0	3,0	2,8	2,8
4. Ekonomski poslovi	4	3,2	3,3	3,5	3,3	3,1
5. Zaštita okoliša	5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
7. Zdravstvo	7	6,6	6,9	6,9	6,7	6,6
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
9. Obrazovanje	9	4,1	4,3	4,2	4,0	3,8
10. Socijalna zaštita	10	13,9	14,6	14,8	15,6	16,3
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	40,4	42,7	42,8	42,5	42,6

u mil. KM	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	3.518,7	4.100,4	4.245,9	4.267,8	4.419,9
2. Odbrana	2	399,9	428,1	445,3	447,3	450,9
3. Javni red i bezbjednost	3	1.472,4	1.620,0	1.668,8	1.672,1	1.734,7
4. Ekonomski poslovi	4	1.640,8	1.776,4	1.942,5	1.973,4	1.960,4
5. Zaštita okoliša	5	166,1	178,9	187,8	189,5	202,5
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	413,0	503,2	484,3	491,6	524,9
7. Zdravstvo	7	3.345,5	3.673,9	3.896,2	3.972,5	4.118,7
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	495,8	505,8	534,0	557,6	575,1
9. Obrazovanje	9	2.070,0	2.283,6	2.362,0	2.368,4	2.400,0
10. Socijalna zaštita	10	7.060,5	7.789,6	8.320,3	9.253,6	10.172,8
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	20.582,8	22.859,6	24.086,9	25.194,0	26.560,0

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Institucije Bosne i Hercegovine

% od BDP-a BiH	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7
2. Odbrana	2	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6
3. Javni red i bezbjednost	3	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
4. Ekonomski poslovi	4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Socijalna zaštita	10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	2,3	2,4	2,3	2,2	2,1

u mil. KM	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	342,1	423,1	428,3	421,7	421,7
2. Odbrana	2	363,1	387,5	402,5	404,4	404,4
3. Javni red i bezbjednost	3	344,9	371,4	372,5	375,8	375,8
4. Ekonomski poslovi	4	56,6	72,6	65,8	66,1	66,1
5. Zaštita okoliša	5	8,4	9,1	9,2	9,2	9,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	7,1	8,5	8,4	8,9	8,9
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	16,9	9,9	9,8	10,0	10,0
9. Obrazovanje	9	3,6	3,7	3,8	3,8	3,8
10. Socijalna zaštita	10	13,3	11,4	11,1	11,1	11,1
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	1.155,9	1.297,2	1.311,4	1.311,0	1.311,0

Izvor: MFiT BiH

Federacija Bosne i Hercegovine

% od BDP-a FBiH	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	7,2	7,5	7,5	7,2	7,1
2. Odbrana	2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3. Javni red i bezbjednost	3	2,0	2,1	2,2	2,0	2,1
4. Ekonomski poslovi	4	2,5	2,6	2,6	2,5	2,5
5. Zaštita okoliša	5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
7. Zdravstvo	7	6,1	6,5	6,5	6,2	6,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7
9. Obrazovanje	9	4,1	4,4	4,3	4,1	4,0
10. Socijalna zaštita	10	14,4	15,0	15,2	16,8	18,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	38,3	40,3	40,4	40,8	41,9

u mil. KM	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	2.278,6	2.517,9	2.658,9	2.664,2	2.785,3
2. Odbrana	2	36,7	40,6	42,8	42,9	46,5
3. Javni red i bezbjednost	3	650,2	718,5	758,7	760,2	823,3
4. Ekonomski poslovi	4	787,0	869,6	918,3	920,2	996,5
5. Zaštita okoliša	5	125,4	138,6	146,3	146,6	158,8
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	243,0	268,5	283,6	284,1	307,7
7. Zdravstvo	7	1.956,2	2.189,4	2.281,8	2.286,4	2.404,4
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	236,6	261,4	276,1	276,6	289,6
9. Obrazovanje	9	1.304,4	1.471,4	1.523,8	1.527,1	1.553,9
10. Socijalna zaštita	10	4.592,0	5.020,9	5.368,1	6.245,1	7.051,9
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	12.210,1	13.496,7	14.258,3	15.153,4	16.417,9

Izvor: FMF

Republika Srpska

% od BDP-a RS	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	5,2	5,9	6,0	5,9	5,8
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	2,8	2,9	2,8	2,6	2,5
4. Ekonomski poslovi	4	4,7	4,7	5,2	5,2	4,5
5. Zaštita okoliša	5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0
7. Zdravstvo	7	8,0	8,1	8,5	8,2	8,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3
9. Obrazovanje	9	4,4	4,4	4,4	4,2	4,0
10. Socijalna zaštita	10	15,1	16,2	16,5	16,3	16,1
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	42,8	44,9	46,0	45,1	43,5

u mil. KM	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	830,9	993,4	1.062,7	1.092,2	1.122,2
2. Odbrana	2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	444,2	479,1	484,4	485,6	488,1
4. Ekonomski poslovi	4	756,5	786,7	911,9	952,5	864,2
5. Zaštita okoliša	5	32,3	31,2	32,3	33,7	34,5
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	159,6	192,7	190,4	197,7	201,9
7. Zdravstvo	7	1.292,1	1.362,9	1.493,7	1.518,9	1.541,3
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	237,9	227,8	241,7	247,7	252,2
9. Obrazovanje	9	714,7	741,5	765,0	769,5	774,3
10. Socijalna zaštita	10	2.422,00	2.721,6	2.901,7	2.997,4	3.109,8
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5

Izvor: MFRS

Brčko Distrikt

% od BDP-a BD	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	5,5	13,0	7,2	6,4	6,1
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	2,7	4,0	4,0	3,6	3,2
4. Ekonomski poslovi	4	3,3	3,7	3,5	2,5	2,3
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,9	3,3	0,8	0,7	1,0
7. Zdravstvo	7	7,4	8,9	8,4	11,2	11,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,4	0,5	0,5	1,7	1,6
9. Obrazovanje	9	3,9	5,3	5,2	4,8	4,6
10. Socijalna zaštita	10	2,7	2,8	2,9	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	26,7	41,5	32,4	30,9	29,9
u mil. KM	COFOG kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Generalne javne usluge	1	67,1	166,0	96,0	89,7	90,7
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	33,1	50,9	53,2	50,5	47,5
4. Ekonomski poslovi	4	40,7	47,4	46,5	34,6	33,6
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	10,4	42,0	10,3	9,8	15,3
7. Zdravstvo	7	90,1	113,1	112,3	158,3	164,2
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	4,5	6,7	6,4	23,3	23,4
9. Obrazovanje	9	47,3	67,1	69,4	68,1	68,1
10. Socijalna zaštita	10	33,3	35,8	39,4		
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	326,5	528,9	433,5	434,3	442,6

Izvor: Direkcija za finansije BD

Tabela 4: Razvoj događanja u zaduženosti opšte vlade

% od BDP-a	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Bruto zaduženost		25,4	24,5	26,4	24,6	22,8
2. Promjena omjera bruto zaduženosti		-3,0	-0,9	1,9	-1,8	-1,8
Doprinos promjeni bruto duga						
3. Primarni bilans		-0,2	0,3	-0,5	-1,1	-1,7
4. Izdaci po kamata		0,9	1,0	1,2	1,0	1,0
5. Efekat realnog rasta		-0,5	-0,6	-0,7	-0,8	-0,8
6. Efekat inflacije		-2,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,4
7. Korekcija tokova		-0,7	-1,0	2,4	-0,4	0,1
Od čega:						
- Razlike između gotovine i obračunate evidencije		:	:	:	:	:
- Neto akumulacija finansijskih sredstava		:	:	:	:	:
Od čega:						
- Sredstva od privatizacije		:	:	:	:	:
- Efekti vrednovanja i ostalo		:	:	:	:	:
p.m. implicitna kamatna stopa po dugu		3,5	4,2	4,9	4,1	4,3
Ostale relevantne varijable						
8. Tekuća finansijska sredstva		:	:	:	:	:
9. Neto finansijski dug (9 = 1 - 8)		:	:	:	:	:

Izvor: MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Tabela 5: Ciklična kretanja

% BDP-a	ESA kod	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Realni rast BDP-a (%)	B1g	1,9	2,4	2,8	3,1	3,3
2. Neto zaduženost opće vlade	EDP.B. 9	-0,6	-1,3	-0,7	0,1	0,7
3. Rashodi za kamate	EDP.D. 41	0,9	1,0	1,2	1,0	1,0
4. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
5. Potencijalni rast BDP-a (%)		3,0	2,9	2,9	2,9	2,9
Doprinosi:						
- rad		:	:	:	:	:
- kapital		:	:	:	:	:
- ukupna faktorska produktivnost		:	:	:	:	:
6. Proizvodni jaz		0,2	-0,2	-0,3	-0,1	0,3
7. Ciklična komponenta budžeta		0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,1
8. Ciklično prilagođen saldo (2-7)		-0,7	-1,2	-0,6	0,1	0,6
9. Ciklično prilagođen primarni saldo (8+3)		0,2	-0,2	0,6	1,1	1,6
10. Strukturalni saldo (8-4)		-0,7	-1,1	-0,6	0,1	0,6

Izvor: MFiT BiH

Tabela 6: Odstupanje od prethodnog programa

	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Rast BDP-a (% g/g)					
Prethodni program	2,0	2,9	3,0	3,4	:
Najnoviji program	1,9	2,4	2,8	3,1	3,3
Razlika	-0,1	-0,5	-0,1	-0,3	:
2. Neto kreditiranje opće vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	-0,4	-0,6	-0,1	0,3	:
Najnoviji program	-0,6	-1,3	-0,7	0,1	0,7
Razlika	-0,3	-0,7	-0,6	-0,2	:
3. Bruto zaduženost opće vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	26,7	25,6	24,6	23,0	:
Najnoviji program	25,4	24,5	26,4	24,6	22,8
Razlika	-1,3	-1,1	1,8	1,6	:

Izvor: DEP, MFiT BiH, FMF, MFRS i Direkcija za finansije BD

Tablea 7: Dugoročna održivost javnih finansija

Procenti BDP-a	2007.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Ukupni izdaci	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i>	:	:	:	:	:	:	:
- izdaci vezani za starost	:	:	:	:	:	:	:
- Izdaci za penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Penzije iz socijalnog osiguranja	:	:	:	:	:	:	:
- Starosne i prijevremene penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Ostale penzije (invalidske, porodične)	:	:	:	:	:	:	:
- Profesionalne penzije (ako su u sklopu šire vlade)	:	:	:	:	:	:	:
- Zdravstvena zaštita	:	:	:	:	:	:	:
- Dodatak za njegu i pomoć (<i>ovo je ranije bilo u okviru zdravstvene zaštite</i>)	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za obrazovanje	:	:	:	:	:	:	:
Ostali izdaci vezani za stariju životnu dob	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za kamate	:	:	:	:	:	:	:
Ukupni prihodi	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega: prihodi od imovine</i>	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega: od doprinosa za penzije (ili socijalnih doprinosa, ako je prikladno)</i>	:	:	:	:	:	:	:
Imovina rezervi penzionog fonda	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega: konsolidirana imovina javnog penzionog fonda (imovina koja nije vladina obaveza)</i>	:	:	:	:	:	:	:
Pretpostavke							
Rast produktivnosti rada	:	:	:	:	:	:	:
Rast realnog BDP-a	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća – muškarci (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća - žene (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Ukupna stopa učešća (20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa nezaposlenosti	:	:	:	:	:	:	:
Populacija starosti 65+ u odnosu na ukupnu populaciju	:	:	:	:	:	:	:

Tabela 7a: Potencijalne obaveze - stanje garancija usvojenih/najavljenih u (mjesec-godina) prema Programu

Mjere		Datum usvajanja	Maksimalni iznos potencijalnih obaveza (% od BDP)	Procijenjeno korištenje (% od BDP)
			2024.	2024.
Kao odgovor na COVID- 19				
	Podzbroj	% od BDP		
Ostalo				
	Podzbroj	% od BDP		
Ukupno		% od BDP		

Tabela 8: Osnovne pretpostavke o vanjskom ekonomskom okruženju kao osnov za okvir programa

	Dimenzija	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Kratkoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	0,34167	3,43308	3,59275	2,675	2,225
2. Dugoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
3. Tečaj USD/EUR	Godišnji prosjek	94,9765	97,4736	97,7860	97,6306	98,5618
4. Nominalni efektivni tečaj	Godišnji prosjek	108,938	111,2936	113,0829	:	:
5. Tečaj naspram Eura	Godišnji prosjek	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
6. Svjetski rast BDP-a, isključujući EU	Godišnji prosjek	3,7	3,5	3,6	3,6	:
7. Rast BDP-a u EU	Godišnji prosjek	0,4	0,9	1,5	1,8	:
8. Rast relevantnih stranih tržišta	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
9. Obim svjetskog uvoza, isključujući EU	Godišnji prosjek	1,3	3,2	3,3	3,3	:
10. Cijene nafte (Brent, USD/barel)	Godišnji prosjek	82,5	80,7	73,1	71,5	:

Izvor za stavke 6, 7, 9 i 10:

https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/7173e7c9-3841-4660-8d6a-a80712932f81_en?filename=ip296_en.pdf